

ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะ
ความมีเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวสุกัญญา พวงเกตุ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF INSTRUCTION USING STORYLINE METHOD BY USING JATAKA TALES ON
CLEMENT ATTRIBUTE OF PRATHOM SUKSA THREE STUDENTS
AT CHULALONGKORN UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL

Miss Sukanya Pongket

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Elementary Education
Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทาน
ชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตาคุณของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย

นางสาวสุกัญญา พวงเกตุ

สาขาวิชา

ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พชรพรรณ จันทร์รางสุ)

สุกัญญา พวงเกตุ : ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดก ที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (EFFECTS OF INSTRUCTION USING STORYLINE METHOD BY USING JATAKA TALES ON CLEMENT ATTRIBUTE OF PRATHOM SUKSA THREE STUDENTS AT CHULALONGKORN UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 หลัก: รศ.ดร.มณีนรัตน์ สุกโชติรัตน์, 108 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาและด้านการประเมินพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่เรียนวิชาเลือกเสรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ จำนวน 16 แผน ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 32 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา และแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณามีคะแนนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษาลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชาประถมศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา2551.....

4883775227: MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEYWORDS: STORYLINE METHOD / JATAKA TALES / CLEMENT

SUKANYA POUNGKET : EFFECTS OF INSTRUCTION USING STORYLINE METHOD BY USING JATAKA TALES ON CLEMENT ATTRIBUTE OF PRATHOM SUKSA THREE STUDENTS AT CHULALONGKORN UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL . THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.MANEERAT SUKCHOTRAT,Ph.D, 108 pp.

The purpose of this research was to study the effects of instruction using Storyline Method by using Jataka Tales on clement attribute of Prathom Suksa three students in the academic achievement on clement attribute and the clement behavior evaluation. The samples included 30 students taking a free selective subject of Prathom Suksa three in the academic year 2007, Chulalongkorn University Demonstration School (Elementary). The research instruments included 16 lesson plans using Storyline Method for 8 weeks (32 hours), academic achievement on clement test and self assessment on clement behavior. The data was analyzed by using t-test.

The findings of this research indicated as follows:

1. Scores on the post-test of the academic achievement of the students learning through the Storyline Method by using Jataka Tales on clement attribute were higher than those of the pre-test at the .05 level of significance.
2. Scores on the post-test of self - evaluation on clement behavior of the students learning through the Storyline Method by using Jataka Tales on clement attribute were higher than those of the pre-test at the .05 level of significance.

Department: Curriculum Instruction and Educational Technology Student's Signature:.....

Field of study: Elementary Education..... Advisor's Signature:.....

Academic year: 2008.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตากรุณาและการให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีของคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษาในสาขาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แห่งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รองศาสตราจารย์ ดร.มณีนันท์ สุกโชติรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและตรวจสอบแก้ไขในข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่งานวิจัยด้วยเมตตาธรรมและด้วยความเอาใจใส่ ความห่วงใย ตลอดจนให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องแก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองธิว ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ พชรวรรณ จันทร์รางสุ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่เมตตาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งน้ำใจและสำนึกในพระคุณของคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลในการตรวจพิจารณาและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ โรงเรียน และผศ.กัญญา คงคานนท์ และขอบคุณนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับคุณพ่อ คุณแม่ บุคคลสำคัญที่สุดในชีวิตของผู้วิจัย ผู้มีพระคุณอันสูงสุดที่ได้ให้ชีวิต ให้การศึกษา คำสั่งสอน และคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตลอดชีวิต ตลอดจนขอขอบพระคุณญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ตลอดจนถึงกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สุดท้ายนี้คุณค่า ความดีงาม อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านด้วยความเคารพเป็นอย่างสูงยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	11
ความหมายของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	11
ความเป็นมาของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	12
ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของ การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	14
รูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	18
หลักการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	18
บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	19
ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	21
ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	22
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	24
ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	24
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	24
การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	26

บทที่	หน้า
นิทานชาดก.....	27
ความหมายและความสำคัญของนิทานชาดก.....	28
ที่มาของนิทานชาดก.....	28
ประเภทของนิทานชาดก.....	29
ลักษณะโครงเรื่องและแนวคิดของนิทานชาดก.....	30
จุดมุ่งหมายของการใช้นิทานชาดก.....	30
ประโยชน์และคุณค่าของนิทานชาดก.....	31
จริยธรรมด้านความเมตตา.....	32
ความหมายของความเมตตา.....	32
ความสำคัญของความเมตตา.....	32
ความหมายของความกรุณา.....	32
ความสำคัญของความกรุณา.....	33
ความสำคัญของความเมตตา.....	33
ขอบข่ายของความเมตตา.....	33
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	34
ความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	34
ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	35
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	35
หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	35
ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	36
เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	36
ประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
งานวิจัยในประเทศ.....	39
งานวิจัยต่างประเทศ.....	41
3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	42
การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	42
การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่างประชากร.....	42
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	54
สรุปผลการวิจัย.....	54
อภิปรายผลการวิจัย.....	55
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	59
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป.....	59
รายการอ้างอิง.....	60
ภาคผนวก.....	66
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	67
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์.....	76
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเนื้อเรื่องนิทานชาดก.....	88
ภาคผนวก จ ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรม.....	105
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	108

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 เรื่องย่อนิทานชาดกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมความเมตตากรุณา.....	44
2 ค่าระดับความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความเมตตากรุณา.....	49
3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความเมตตากรุณาก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยการสอน แบบสตอรีไลน์.....	53
4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรม ความมีเมตตากรุณาก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วย การสอนแบบสตอรีไลน์.....	54

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 เส้นทางเดินเรื่อง.....	15
2 ลักษณะของการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์.....	17
3 กรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	38

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์หลายสาขาถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ในการเร่งรัดพัฒนาประเทศ อันเป็นผลทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมดั้งเดิม คือ สังคมเกษตรกรรมหรือสังคมประเพณีนิยม ซึ่งเป็นสังคมที่มีสายสัมพันธ์ทางจิตใจที่ดี มีความอบอุ่น ช่วยเหลือพึ่งพิงกันแบบเครือญาติ สังคมเช่นนี้กำลังเปลี่ยนไปเป็นสังคมปิด เป็นสังคมวัตถุนิยม คือผู้คนนิยมเงินทองมากกว่าให้คุณค่าแก่คุณธรรมทางจิตใจหรือน้ำใจ ในการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาเฉพาะเศรษฐกิจนั้นจะทำให้ขาดคุณภาพหรือเสียสมดุลของความเป็นคนที่แท้จริง คือ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมธุรกิจ สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเน้นด้านวัตถุนิยมมากกว่าด้านจิตใจ วิชาที่เรียนมักจะเลือกเรียนวิชาที่ก่อให้เกิดผลทางวัตถุมากกว่าจะเลือกเรียนวิชาที่ก่อให้เกิดผลทางความดี ความงาม และความยุติธรรมในทางจิตใจหรือความสุขสงบภายในตัวคน หากเป็นเช่นนั้นคนก็กลายเป็นวัตถุที่ไร้มนุษยธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ผลตามมาก็คือ สังคมมีแต่ปัญหาความยุ่งยากวุ่นวาย

ปัจจุบันพบว่า สังคมไทยเรามีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมหลายประการซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด คอร์รัปชัน ตลอดจนความไม่เป็นระเบียบของสังคม เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงศึกษาธิการเองก็ยอมรับว่าการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร (ศิริพร เข้มนิล, 2530) ทั้งนี้เพราะการที่คนเราแม้จะมีความรู้ความสามารถและฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี แต่ถ้าสภาพจิตใจยังขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในสังคมได้ ฉะนั้นคุณธรรม จริยธรรม จึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังในพลเมืองไทย (ชม ภูมิภาค, 2525)

เมื่อพิจารณาปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสังคมไทย จะเห็นว่าส่วนมากเกิดจากบุคคลต่างฝ่ายต่างคิดแต่จะเบียดเบียนกัน ข่มเหงและเอาเปรียบเอารัดเอาเปรียบ แข่งแย่ง แข่งขันกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากการที่บุคคลขาดคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา (กรมการศาสนา, 2544) คนเราจะอยู่กันเป็นสุขได้ต้องอาศัยความเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณาต่อกัน บุคคลที่มีความเมตตากรุณาจะไม่คิดปองร้ายใครและจะไม่มีใครคิดปองร้าย ไม่มีใครอาฆาตพยาบาท ทั้งเป็นที่รักนับถือของคนทั่วไป ส่วนผู้ที่ได้รับผลของความเมตตากรุณาก็ย่อมจะได้รับความสุขด้วย จากข้อความที่ว่า “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก” ซึ่งเป็นพุทธวจนซึ่งพระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนทั้งมวลพึงยึดถือเป็นข้อ

ปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขของการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติอย่างมีความสุขนั้น ก็ยังเป็นความจริง อยู่จนตราบนานเท่าทุกวันนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้จริยธรรมด้านความเมตตากรุณาจึงควรที่จะได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบุคคลทุกคน และควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็ก เพราะจิตใจและความประพฤติที่ดีมีระเบียบวินัยซึ่งเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่จะเกิดจากการฝึกรอบรรมและสนับสนุนส่งเสริมกันอย่างจริงจังสม่ำเสมอตั้งแต่เกิด การปลูกฝังจริยธรรมที่มุ่งผลประโยชน์ระยะไกลนี้ ต้องเริ่มปูพื้นฐานชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เยาว์วัยโดยอาศัยการศึกษาเป็นแกนนำ เพื่อเตรียมคนเข้าสู่สภาพการดำรงชีวิตที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบปัจจนิก, 2520) ที่กล่าวว่า ในการปลูกฝังและให้ความรู้ด้านจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่วัยแรกของเด็กจึงจะได้ผลดี และไม่ควรเกิน 10 ปี เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มต้นเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมรวมทั้งกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมด้วย และสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการปฏิบัติตนในอนาคต นอกจากนี้ (Hurlock, 1959) ยังได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับวัยเด็กไว้ว่า “เป็นวัยวิกฤตในการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นระยะที่สร้างพื้นฐานของจิตใจในวัยผู้ใหญ่ต่อไป” ฉะนั้น การจัดการศึกษาถ้าได้มีการปลูกฝังและส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมที่เหมาะสมให้กับเด็ก ก็จะทำให้เขาโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมที่เขาอาศัยอยู่สถาบันที่ทำหน้าที่ได้ดีที่สุด คือ บ้านและโรงเรียน เพราะบ้านและโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กโดยตรง แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุให้บ้านหรือสถาบันครอบครัวไม่มีโอกาสเข้ามาทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความสำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ปลูกฝังและอบรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของเยาวชน

อีกทั้งการศึกษาของไทยแต่เดิมนั้น ได้เน้นแนวคิดเรื่องความรู้คู่คุณธรรมเป็นเวลายาวนาน แต่จากสถานการณ์ที่ส่งผลให้ประเทศไทย ต้องประสบกับปัญหาที่ค่อนข้างวิกฤตอยู่ในขณะนี้ ทุกภาคส่วนในสังคมต่างตระหนักดีและมีความเห็นตรงกันว่า สืบเนื่องมาจากปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม รวมถึงวิถีประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความแตกแยกที่นำไปสู่การขาดความสามัคคี ดังที่ต้องการระดมสรรพกำลังมาร่วมด้วยช่วยกันสร้างความสามัคคี ความสามัคคีปรองดองให้เกิดอย่างเช่นทุกวันนี้

ปรัชญาการศึกษาในอดีตมักมุ่งเน้นที่จะสร้างคนให้เป็นคนเก่ง นับตั้งแต่การเน้นให้เด็กไทยมีความรู้คู่คุณธรรม มาจนถึงเก่ง ดี มีสุข ซึ่งเสียงส่วนใหญ่ก็ได้มองข้ามจุดบอดที่ว่า ถ้าคนเก่งหรือฉลาดแต่ถ้าหากขาดคุณธรรม จริยธรรม ก็อาจจะเป็นการเปิดโอกาสให้คนเก่งคนฉลาดเหล่านั้นได้สร้างภาพลักษณ์ภายนอกให้ตนเองดูดี ในสังคมมีความสง่างามน่ายกย่องเชื่อถือ แต่กลับแอบแฝง ด้วยการดักดวงผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องได้อย่างเต็มที่และแนบเนียน ซึ่งถือเป็นตัวอันตรายต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อ 20 สิงหาคม 2507 ที่ว่า...“วิชาความรู้ นั้น ถ้าใช้ในทางที่ผิดด้วยความรู้เท่ากัน ก็จะช่วยป้องกัน

ประเทศชาติให้พ้นภัยอันตรายจากศัตรู และสามารถช่วยการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันกับความเจริญของโลกในปัจจุบันได้ แต่ถ้าใช้ด้วยความหลงแล้ว ก็จะเป็นอันตรายแก่ตนเอง และแก่ชาติบ้านเมืองอย่างร้ายกาจที่สุด...”

พระบรมราชาโฆวาทข้างต้นแม้ว่าจะพระราชทานมานานกว่า 40 ปีมาแล้ว แต่ในโลกยุค การสื่อสารไร้พรมแดนอย่างเช่นปัจจุบันที่มีข้อมูลล้นหลามจากทั่วทุกสารทิศ ยังสามารถนำมาใช้ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้กับคนไทยได้ตระหนักถึงการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อันจะนำมาซึ่งความสันติสุข ไม่ใช่ใช้ความรู้เพื่อไปแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง

พระบรมราชาโฆวาทในเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาไป ประพฤติปฏิบัติแก่ประชาชน ซึ่งทรงได้พระราชทานในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๕ เมื่อเสด็จออก มหาสมาคม ณ สีหบัญชรพระที่นั่งอนันตสมาคม ว่า “...คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรักความ สามัคคีที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง สืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง...” ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตาเมตตา มุ่งดีมุ่ง เจริญต่อกัน ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานประสาน ประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ ประการที่สาม คือ การที่ ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริตในกฏกติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอ กัน ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้อง เทียบตรงและ มั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิดจิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดีที่เจริญ นี้ ยังมีพร้อมมูลอยู่ในภายในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่าประเทศไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป ได้ จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ได้รักษาจิตใจและ คุณธรรมนี้ไว้ให้เหนียวแน่น และถ่ายทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไปอย่าให้ขาดสาย เพื่อให้ ประเทศชาติของเราดำรงยืนยงอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งในปัจจุบันและในภายภาคหน้า

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) จึงได้เร่งปฏิรูปการศึกษาที่ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้เข้าสู่ ระบบการศึกษา ให้มีการเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความ สมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการ เรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถานศึกษา โดย ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ที่เน้นการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมในทุกระดับการศึกษา เพื่อหวังแก้ปัญหาภาวะวิกฤติปัจจุบัน ที่เกิดขึ้นมาจาก ปัญหาของการขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาและ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 6 มาตรา 23 และมาตรา 24(4) ดังนี้

“มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และความสามารถ มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 24(4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา”

จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2542 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระไว้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ก็ได้มีเนื้อหาสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 1

(ป.1-ป.3) ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับ

ถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาใน

พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือ

ศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน

บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ทิสนา แคมมณี (2546) กล่าวว่า ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยวิธีการสอนแบบต่างๆ เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนที่ใช้กันอยู่นี้สามารถนำมาใช้ในการสอนและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้ เช่น การเล่นเกม การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้บทบาทสมมุติ การใช้สถานการณ์จำลอง การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การเล่านิทาน เป็นต้น

นอกจากนี้ Piaget (1969) (อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg, 1987/1990) ได้เสนอแนวทางในการสอนที่เหมาะสมให้กับเด็กโดยคำนึงถึง

1. การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสนใจของเด็ก (Interest)

2. การจัดประสบการณ์ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น (play) อย่างเป็นอิสระตามความสนใจ เพราะการเล่นเป็นการจำลองชีวิตจริงของเด็กและถ่ายทอดความเข้าใจ

3. การจัดประสบการณ์ต้องส่งเสริมให้เด็กได้ทดลอง (experimentation) ซึ่ง Piaget ถือว่าการทดลองเป็นวิธีการเรียนรู้โดยการกระทำอย่างแท้จริงในการพัฒนาความรู้และสติปัญญาที่ควบคู่กับการพัฒนาสังคมเพราะเด็กต้องทำงานร่วมกัน

4. การจัดประสบการณ์ต้องอาศัยความร่วมมือ (cooperation) และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict) และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้เด็กรู้จักการยอมรับความคิดเห็นและทัศนะของบุคคลอื่น

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ เพื่อพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณธรรม เรื่องความเมตตากรุณาของเด็กวัยประถมศึกษา ผู้วิจัยพบว่า แนวการสอนแบบสตอรีไลน์ (Storyline Method) น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าว

Letschert (1997) ได้อธิบายความหมายของวิธีสตอรีไลน์ สรุปได้ว่า วิธีสตอรีไลน์เป็นการใช้เรื่องราวแล้วผนวกเข้ากับเนื้อหาอย่างมีความหมาย ซึ่งเรื่องราวนี้อาจกระตุ้นนักเรียนให้เรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา และเรื่องราวที่สร้างขึ้นนั้นเปรียบเสมือนชีวิตจริงของนักเรียน มีการแสดงและการจินตนาการ โดยผ่านการเล่าเรื่องอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามโครงเรื่องที่ประกอบด้วย ตัวละคร การดำเนินชีวิตและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเรื่องราวจะเรียงร้อยไปประจุเส้นเชือกตาม โครงสร้างของเรื่อง โดยอยู่ในขอบข่ายและบริบทของหัวเรื่อง

พิมพ์ันท์ เชชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข (2544) ได้อธิบายความหมายของวิธีสตอรีไลน์ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเรียงลำดับเหตุการณ์หรือเรียกว่าการกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง และใช้คำถามหลักเป็นตัวนำสู่การให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเองและเป็นการเรียนตามสภาพจริงที่มีการบูรณาการระหว่างวิชา โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถถ่ายโอนความรู้ได้

วลัย พานิช (2545) กล่าวถึงวิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ว่า เป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาที่เป็นกระบวนการทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากรูปแบบสตอรีไลน์ จะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยผู้สอนได้จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการใช้คำถามหลัก

วาริ นิยมธรรม (2536) พบว่า เด็กวัยเรียนชอบนิทาน และเนื้อเรื่องในนิทานต้องเป็นจินตนาการ ตัวละครที่เป็นตัวเอกของเรื่องจะต้องกระทำดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ภิกษุณ เจนเจริญวงศ์, 2530) พบว่า หนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกทำให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาสูงกว่า หนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางลบ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำนิทานชาดกไปใช้

สอน ซึ่งตัวละครในนิทานจะกล่าวถึงการประกอบคุณงามความดีของพระพุทธเจ้าอย่างเป็นทางการที่ น่าชื่นชมเหมาะสมที่จะนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน

เผด็จ ทตตชีโว (2531) ได้กล่าวถึงนิทานชาดกว่า นิทานชาดกเป็นนิทานของ พระพุทธศาสนา เหมาะที่จะเป็นแม่แบบในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากเหตุที่ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ ประชาชนร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น คำสอนและความคิด ข้อปฏิบัติต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาจึงแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยอย่างลึกซึ้ง ผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยดีในสังคมจะต้องมีความรู้ความ เข้าใจในพุทธศาสนา แต่จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน คนไทยห่างเหินและยึดถือคำสอนตามหลัก พระพุทธศาสนา น้อยมาก ส่วนใหญ่นับถือกันเพราะว่าบิดามารดานับถือกันมาแต่ก่อนจึงนับถือเลื้อ ไลในพุทธศาสนาแบบตามกันมา โดยไม่รู้หลักคำสอนที่แท้จริงของพุทธศาสนา ทำให้ลักษณะ ต่างๆ ทางทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีรากฐานมาจากความรู้พระพุทธศาสนาเหล่านั้นบิดเบือน ออกไปจากแนวทางที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดที่จะนำการสอนแบบสตอรี่ไลน์ไป ทดลองใช้กับเด็กวัยประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมความมีเมตตากรุณาของเด็กในวัยนี้ ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความเมตตากรุณาของเด็กวัยประถมศึกษา โดยใช้การสอน แบบสตอรี่ไลน์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการจะศึกษาว่า เมื่อสอนแบบสตอรี่ไลน์โดยใช้นิทาน ชาดกที่มีเนื้อเรื่องของความมีเมตตากรุณาจะมีผลในการพัฒนาความเมตตากรุณาของเด็กวัย ประถมศึกษาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านการประเมินผลตนเองเกี่ยวกับความมีเมตตา กรุณา และวิธีการดังกล่าวจะเหมาะสมกับเด็กวัยประถมศึกษาอย่างน้อยเพียงใด โดยได้นำหลักการ และทฤษฎีของ Erikson กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและแนวการสอนแบบสตอรี่ไลน์มาทดลอง ใช้กับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมความเมตตากรุณาของเด็กวัย ประถมศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งคาดว่าผลของการวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นแนวทางให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา โดยการจัดประสบการณ์ตรงอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อ คุณลักษณะความมีเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาและด้านการประเมินพฤติกรรม ความมีเมตตากรุณา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์ โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์ โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา มีคะแนนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองรวม 8 สัปดาห์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

(1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา

(2) แบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา

4. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

ตัวแปรต้น คือ

1. การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา

ตัวแปรตาม คือ

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา

2. คะแนนการประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการสอนตามแนวการสอนแบบสตอรีไลน์ซึ่งประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นกิจกรรม และขั้นสรุปบทเรียน โดยเน้นการเล่าเรื่องนิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา ที่มีการใช้คำถามหลักเป็นตัวเชื่อมโยงเรื่องราวให้ต่อเนื่องกันตามลำดับเหตุการณ์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ฉาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่ต้องแก้ไข

นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา หมายถึง เรื่องราวต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าประสบพบเห็นเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญพระบารมีเกี่ยวกับคุณธรรมความเมตตา กรุณา ก่อนที่จะมาถึงชาติที่ตรัสรู้ เป็นเรื่อง que แสดงให้เห็นตัวอย่างแห่งผลกระทบ ทุกเรื่องจะมีผู้ทำ ความดีและความชั่วซึ่งจะได้รับผลสนองแห่งกรรมที่ได้กระทำไป เนื้อเรื่องเพียบพร้อมด้วยคติ สอนใจ ทำให้รู้แนวทางการละเว้นความชั่ว การกระทำกรรมดีและการดำรงชีวิต ตลอดจนการ แก้ปัญหาชีวิตหรือปัญหาเฉพาะตัวที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาสอนพุทธสาวกในกาลและสถานที่ ต่างๆ กัน

ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความรัก ความสงสารและปรารถนาดีที่คิดอยากจะทำให้ผู้อื่น มีความสุขและพ้นทุกข์ด้วยไมตรีจิต มีจิตใจอันแผ่ไมตรีที่คิดจะทำประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยปราศจาก การเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

ความเมตตา หมายถึง การมีจิตใจอันปรารถนาดี ความมีไมตรีจิต ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความปรารถนาให้เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายมีความสุข โดยปราศจาก ความมุ่งร้ายต่อกัน

ความกรุณา หมายถึง ความสงสารที่จะช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์หรือ ปลดเปลื้องความ เดือดร้อนให้ผู้อื่น เป็นจุดเริ่มต้นของจิตใจที่ดีงาม สามารถแสดงออกได้ทั้งทางกายและทางวาจา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตา กรุณา หมายถึง ผลคะแนนที่นักเรียนตอบ คำถามในสถานการณ์การทำความกิจกรรมด้านความมีเมตตา กรุณา ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตา กรุณา

การประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตา กรุณา หมายถึง คะแนนการ ประเมินตนเองของนักเรียนเกี่ยวกับการแสดงออกในการทำความกิจกรรมพฤติกรรมที่กำหนด ซึ่งวัดได้ จากแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตา กรุณา ที่นักเรียนบันทึกลงในแบบ ประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตา กรุณา

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ปีการศึกษา 2550 ที่เรียนวิชาเลือกเสรี “คุณธรรมในนิทาน”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาได้นำนิทานชาดกไปใช้จัด ประสพการณ์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมความมีเมตตา กรุณาให้นักเรียนระดับประถมศึกษาและในระดับ อื่นๆต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตาคุณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอโดยแบ่งเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

- 1.1 ความหมายของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.2 ความเป็นมาของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.3 ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.4 รูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.5 หลักการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.6 บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.7 ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์
- 1.8 ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. นิทานชาดก

- 3.1 ความหมายและความสำคัญของนิทานชาดก
- 3.2 ที่มาของนิทานชาดก
- 3.3 ประเภทของนิทานชาดก
- 3.4 ลักษณะ โครงเรื่องและแนวคิดของนิทานชาดก
- 3.5 จุดมุ่งหมายของการใช้นิทานชาดก
- 3.6 ประโยชน์และคุณค่าของนิทานชาดก

4. จริยธรรมด้านความเมตตากรุณา
 - 4.1 ความหมายของความเมตตา
 - 4.2 ความสำคัญของความเมตตา
 - 4.3 ความหมายของความกรุณา
 - 4.4 ความสำคัญของความกรุณา
 - 4.5 ความสำคัญของความเมตตากรุณา
 - 4.6 ขอบข่ายของความเมตตากรุณา
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.1 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.2 ความหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.4 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.5 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.6 เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.7 ประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ (Storyline method)

1.1 ความหมายของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ (Storyline Method) ไว้ดังนี้

Bell and Fifield (1998) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยวิธีสตอรีไลน์ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้นั้นมีความซับซ้อนและมีหลายขั้นตอน ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากความรู้อ่อนของผู้เรียนส่วนหนึ่งและประสบการณ์ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่โดยผ่านการปฏิบัติด้วยส่วนหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ครูจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่บูรณาการประสบการณ์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การจินตนาการ การตัดสินใจ ตลอดจนการทำงานร่วมกัน ภายใต้แนวทางการดำเนินเรื่องที่ต่อเนื่องกัน โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ

Creswell (1997) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเป็นการบูรณาการหลักสูตรเข้าด้วยกันและฝึกให้ผู้เรียนสามารถรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและการทำงานกลุ่มร่วมกัน

Letschert (1997) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ว่าเป็นการใช้เรื่องราวผนวกเข้ากับเนื้อหาวิชาได้อย่างมีความหมาย สัมพันธ์กับชีวิตจริง ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดมโนทัศน์และทักษะต่างๆ เกิดจินตนาการ โดยผ่านการเล่าเรื่องอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเชื่อมโยงเรื่องสัมพันธ์กันประดุจเส้นเชือก

Lipka (1997) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามสภาพจริง ที่มีการดำเนินเรื่องให้มีความต่อเนื่อง โดยมีคำถามหลักเป็นตัวเชื่อม เน้นการใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือศึกษา ปฏิบัติ และคิดอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดระดับสูงและได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

Smith and Vallerga (1997) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ว่าเป็นนวัตกรรมของรูปแบบวิธีการสอน ที่มีการบูรณาการหลักสูตร โดยมีส่วนสำคัญของเรื่องประกอบด้วยฉาก ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และเหตุการณ์ที่ในชีวิตประจำวันที่พบเห็นในห้องเรียนมีปัญหาต้องแก้ไข และมีคำถามหลักเป็นตัวนำไปสู่การเกิดกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นอิสระ

Simons (1997) กล่าวถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบวิธีสตอรีไลน์ว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม และใน

การทำกิจกรรมตามประสบการณ์ของคนจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

วลัย พานิช (2543) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ว่า มาจากคำว่า story และ line ซึ่งหมายถึงเส้นทางเดินเรื่อง หรือ แนวของเรื่องที่เป็นการดำเนินเรื่องที่เรียดัดต่อกันเป็นลำดับจุดเส้นเชือก ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของการจัดการศึกษา เป็นการบูรณาการทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสตอรีไลน์ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่ผู้เรียน ได้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยผู้สอนได้จัดกระบวนการเรียนรู้ อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการตั้งคำถามหลัก (key questions)

อรทัย มูลคำ และคณะ (2542) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ว่า เป็นนวัตกรรมการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในหลายประเทศของทวีปยุโรป โดยมีลักษณะการนำวิธีการเรียนรู้หลายๆ แบบมารวมกัน อาทิ การบูรณาการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวเพื่อเชื่อมโยงไปสู่วิถีชีวิตจริง การค้นคว้าหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนที่สามารถยืดหยุ่นเวลาและจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ที่นักวิชาการได้ให้ไว้ สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีวิธีการสอนที่บูรณาการประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ความรู้ ตลอดจนการทำงานร่วมกันของผู้เรียน มีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเรียงลำดับเหตุการณ์ ซึ่งเรียกว่าการกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง และมีการใช้คำถามหลักในการดำเนินเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างหลากหลายและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง นับว่าเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

1.2 ความเป็นมาของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ มีดังนี้

จากสถานการณ์การปฏิรูปทางการศึกษาของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปในช่วงปลายทศวรรษ 1980 พบว่า ดัชนีผลการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่กลุ่มประเทศซีกโลกตะวันออก โดยเฉพาะญี่ปุ่นมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลของสหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ) จึงได้กำหนดนโยบายปฏิรูปทางการศึกษาขึ้น เพื่อปรับปรุงระบบการศึกษาของชาติในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ โดยนาระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา มาใช้ ซึ่งส่งผลให้ระบบการศึกษาของชาติได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาสมัยใหม่ และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ที่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ (Harkness, 1996 อ้างถึงใน อรทัย มูลคำ และคณะ, 2542)

โดยในช่วงนี้สตีฟ เบลล์ (Steve Bell) และ แซลลี ฮาร์เคนเนส (Salli Harkness) ได้คิดค้นการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ (Storyline method) พร้อมทั้งเฟรด เรนเดล (Fred Rendell) ซึ่งเป็นนักการศึกษาที่ Jordan hill College, ประเทศสกอตแลนด์ วิธีสตอรีไลน์จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า (Scottish method) ได้ชื่อหนึ่ง วิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นวิธีการสอนที่ได้รับความนิยมและแพร่หลายในหลายประเทศในทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกา

การพัฒนาการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ในประเทศไทยนั้น (วลัย พานิช ,2545) กล่าวไว้ คือ การนำวิธีสตอรีไลน์ มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเริ่มมาจากการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนหลักสูตรภาษา ศิลปะ และสังคมศึกษา ทั้งนี้ (Steve Bell ,2541) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า วิธีการสอนแบบสตอรีไลน์เหมาะสมสำหรับเด็กระดับศึกษามากกว่าเด็กระดับมัธยมศึกษา ต่อมาการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ได้พัฒนารูปแบบวิธีการสอนจนสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการฝึกอบรมในทุกๆระดับชั้น ดังเช่น (ธาริณี วิทยานิวรรต ,2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ต่อมา มีของ (จำลอง ไชยยา ,2545) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยวิธีสตอรีไลน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน นอกจากนี้มีงานวิจัยของ (กันยารัตน์ ยังมี ,2546) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรีไลน์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ” จากงานวิจัยที่ยกตัวอย่างมานี้ แสดงว่าการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์นำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกระดับ ทั้งยังมีการบูรณาการหลักสูตร และเนื้อหาตามความเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การสอนแบบสตอรีไลน์เป็นวิธีการสอนที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในทวีปยุโรป สำหรับประเทศไทยนั้นได้รับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์มาโดยตรงจากผู้ที่เป็นต้นคิดวิธีนี้ได้เดินทางมาให้การฝึกอบรมแก่นักการศึกษาไทย ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ได้รับความนิยมสูงเป็นอย่างมาก จึงปรากฏงานวิจัยที่มีอย่างต่อเนื่องกันมาทุกๆระดับชั้นการศึกษา กล่าวคือ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเจตคติที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบันได้ดี

1.3 ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ มีดังต่อไปนี้

วลัย พานิช (2545) กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของสตอรีไลน์ ดังนี้ การสร้างเรื่องในสตอรีไลน์นั้น เป็นการดำเนินเรื่องหรือผูกเรื่องที่มีความต่อเนื่อง ประดูเส้นเชือก โดยมีคำถามหลัก (Key question) เป็นตัวเชื่อม การดำเนินเรื่องหรือเปิดประเด็นในการดำเนินเรื่อง องค์ประกอบสำคัญของเรื่องที่จะทำให้เกิดเป็นสตอรีไลน์ได้นั้น ต้องมี 4 องค์ประกอบ ตามที่ (Creswell, Bell and Fifield, 1998) เสนอไว้ ดังนี้

1. ฉาก (Setting the scene) เป็นการระบุเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ของเรื่องราว การกำหนดฉากจึงเป็นเหมือนกับการสร้างบรรยากาศ หรือการนำเข้าสู่เรื่องราวที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้

2. ตัวละคร (Character) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาท มีส่วนร่วมอยู่ในเรื่องราวในฉากนั้นๆ ตัวละคร อาจเป็นคน สัตว์ พืช หรือสิ่งไม่มีชีวิต ที่สำคัญผู้เรียนจะต้องสร้างให้ตัวละครอยู่ในเรื่องที่เกิดขึ้นให้ได้

3. การดำเนินชีวิตของตัวละคร (A way of life) หรือวิถีชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละครซึ่งจะมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันตามจินตนาการของผู้เรียนที่กำหนดขึ้น

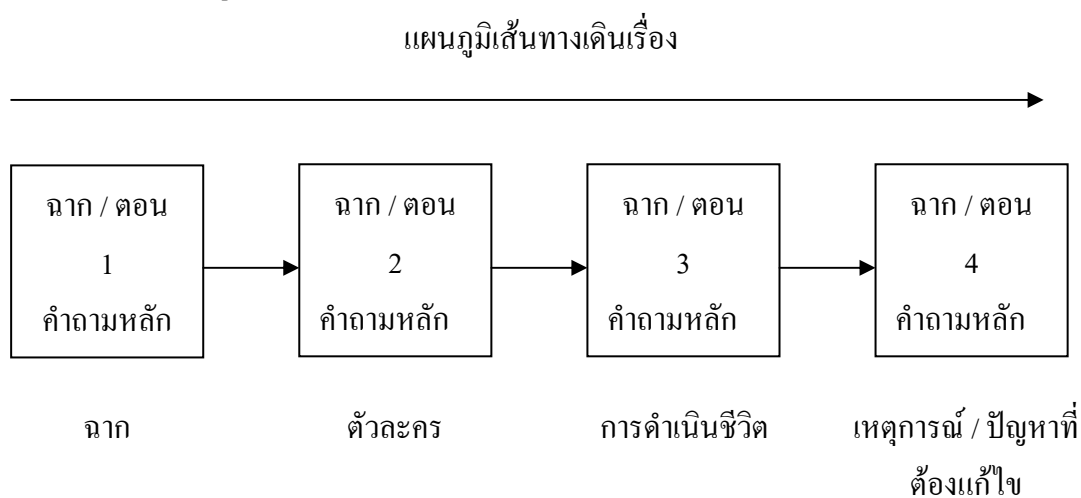
4. มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น หรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข (Events, incidents, or real problems to be solved) มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็นจุดหักเหและเป็นสี่สันของเรื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดหาทางออกให้กับตัวละคร ซึ่งการตัดสินใจของผู้เรียนนี้ จะสะท้อนถึงแนวคิด ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนทักษะในการแก้ปัญหา องค์ประกอบสำคัญ ทั้ง 4 ข้อ สามารถเขียนแผนผังได้ดังนี้

แผนผังที่แสดงองค์ประกอบสำคัญของ Storyline

1. ฉาก	↓	ที่ไหน
2. ตัวละคร	↓	ใคร
3. การดำเนินชีวิต	↓	ทำอะไร
4. มีเหตุการณ์เกิดขึ้น หรือมีปัญหาควรแก้ไข	↓	เกิดอะไรขึ้น ที่ต้องแก้ไข

องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนจะเชื่อมโยงด้วยการใช้คำถามหลัก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิเส้นทางเดินเรื่อง

ที่มา : จากแนวคิดของ Mr.Ian Barr (อ้างถึงใน Steve Bell, 1998)

จากแผนภูมิ จะเห็นได้ว่า คำถามหลักนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินเรื่อง คำถามหลัก ควรมีลักษณะ ดังที่ (Bell and Fifield, 1998) กล่าวไว้คือ มีลักษณะเปิดกว้าง เพื่อให้มีคำตอบที่หลากหลาย มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดสำคัญของหัวข้อ หรือ โครงเรื่องนั้นๆ มีการใช้ทักษะการคิดขั้นสูง ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือการคิด ใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบนั้นๆ ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะลงมือปฏิบัติ เสาะแสวงหาความรู้ ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดย

ผ่านกระบวนการกลุ่ม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติได้แสดงทักษะหรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่เขามีอยู่

จากองค์ประกอบสำคัญของสตอรีไลน์ทั้ง 4 คือ มิฉาก มีตัวละคร การดำเนิน ชีวิต และมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น หรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข อาจวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้การ สร้างสตอรีไลน์ได้ง่ายขึ้น ดังที่ วลัย พานิช (2545) กล่าวไว้ว่า

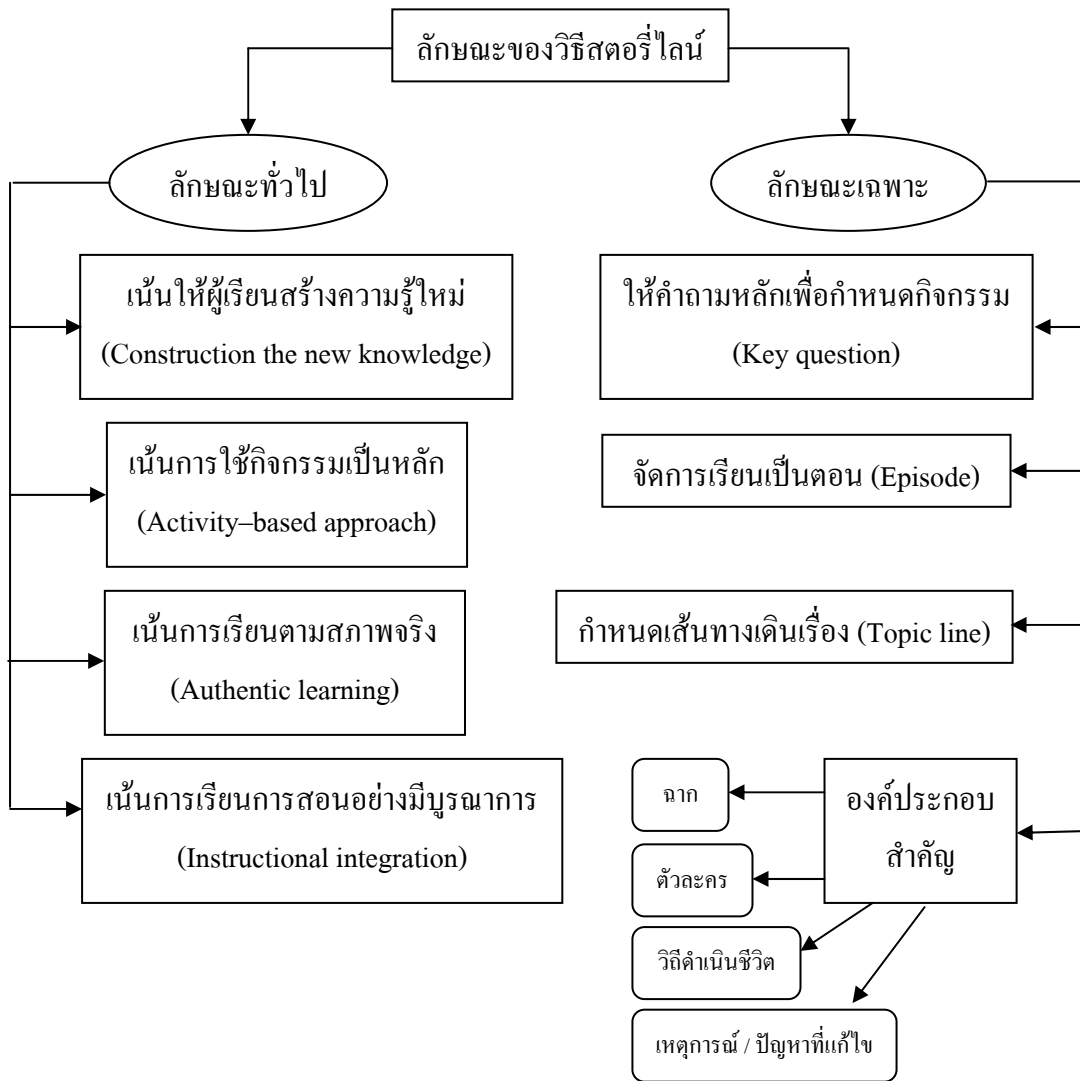
ผู้สอนขึ้นต้นคำถามว่า เกิดเรื่องราวที่ไหน คือ ฉาก เป็นตัวเปิดเรื่องให้ผู้เรียนได้ ทราบว่าเขากำลังจะมีประสบการณ์ใหม่เกิดขึ้น ถือเป็นกรเริ่มเข้าสู่บทเรียน เมื่อมีฉากแล้วก็ต้องมี คนหรือสัตว์หรือสิ่งใดๆ มาเกี่ยวข้องกับด้วย ซึ่งจะช่วยให้ฉากหรือเหตุการณ์นั้นๆ มีความสมจริง (Realistic) มากขึ้น คำถามต่อไปคือ ตัวละครเหล่านั้นทำกิจกรรมอะไรบ้าง ตัวละครมีการดำเนิน ชีวิตอย่างไร และควรใช้คำถามว่าอะไรที่สำคัญ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครบ้าง คือมีเหตุการณ์อะไร เกิดขึ้น หรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไขซึ่งองค์ประกอบนี้เปรียบเสมือนจุดสรุปของเรื่องราวทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ จะเป็นการผูกเรื่อง (Episode) ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเรียงลำดับเหตุการณ์ โดยมีการตั้งคำถามหลัก (key questions) เป็น ตัวเชื่อมการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้นทักษะการคิดและการ ปฏิบัติควบคู่กันไป ผู้สอนจำเป็นต้องมีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาอันจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

พิมพันธ์ เตะชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียน การสอนแบบสตอรีไลน์ ไว้ว่า เป็นการสอนอย่างมีบูรณาการ คือ ผู้สอนกำหนดเรื่อง (Theme) แล้ว เลือกรื่องที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันกับหัวเรื่องเป็นการประสานสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ ต่อไป คือเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย อย่างมีอิสระ เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ เจตคติ และด้านทักษะ เน้นการใช้ กิจกรรมเป็นหลัก ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวา ได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ กันเพื่อเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง สามารถคิดวิเคราะห์ อภิปราย เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้จาก กิจกรรมไปสู่การนำไปใช้ในชีวิต เป็นการเรียนตามสภาพจริงโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ตามสภาพจริง กับเรื่องที่เรียน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องใช้ กระบวนการคิดระดับสูง เช่น กระบวนการคิดไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา คิด สร้างสรรค์ คิดสร้างใหม่

นอกจากนี้ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข (2545) ได้นำเสนอ ผังมโนทัศน์ ลักษณะของการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ลักษณะของการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

ที่มา : พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2545)

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์เป็นการจัดการเรียนการสอนอย่างบูรณาการ เป็นการผูกเรื่อง ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเรียงลำดับเหตุการณ์ โดยมีการตั้งคำถามหลัก เป็นตัวเชื่อมการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ของตนเอง โดยเน้นทักษะการคิดอย่างมีอิสระและการปฏิบัติควบคู่กันไป ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยผู้สอนจำเป็นต้องมีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาอันจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

1.4 รูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์

สำหรับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ วลัย พานิช (2545) และ อรทัย มูลคำ และคณะ (2544) ได้ดัดแปลงแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนของไทย โดยแบ่งออกเป็นส่วนประกอบ 7 ส่วน ดังนี้

1. การดำเนินเรื่อง หรือการผูกเรื่องสตอรีไลน์ (Storyline Topic) ซึ่งระบุขั้นตอนของสตอรีไลน์ และเป็นตัวกำหนดฉาก (Episode)
2. คำถามหลัก (Key Question) เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบจากเรื่อง
3. กิจกรรม (Activities) เป็นกิจกรรมหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะตอบคำถามหลัก
4. ลักษณะการจัดชั้นเรียน (Organization) เป็นการระบุข้อมูลว่าในการจัดกิจกรรมมีการจัดกลุ่มผู้เรียนอย่างไรบ้าง
5. สื่อการเรียนการสอน (Resource) เป็นการระบุสื่อที่ผู้สอนจะใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น แผนที่ สไลด์ เอกสารอ้างอิง หรือ โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น
6. ผลงานของผู้เรียน (Outcomes) เป็นการระบุผลงานหรือผู้เรียนเป็นผลผลิต (End-Product) ของกิจกรรม
7. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการระบุแนวทางของผู้สอนในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.5 หลักการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ มุ่งเน้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2545) กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายเพื่อผู้เรียนจะสามารถจำได้ถาวร (Retention) ซึ่งการเรียนแบบนี้ต้องเริ่มต้นด้วยการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเรียนตามแนว Constructivism
2. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม เป็นการพัฒนาทั้งตัวผู้เรียน
3. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตน และเป็นประสบการณ์จริงในชีวิตของผู้เรียน
4. ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่มีการเบื่อหน่าย

5. ให้ผู้เรียนได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนด เป็นการเรียนรู้ด้านธรรมชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง วิถีชีวิต ผสมผสานกันไป อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต
6. ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดระดับสูง เช่น คิดโดยตรง คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่ม คิดสร้างสรรค์ คิดสร้างสิ่งใหม่ คิดวิจย เป็นต้น
7. ให้ผู้เรียนได้ใช้การทำงานกลุ่มจนเป็นทักษะ โดยอาจเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ 2 คน 4 คน 6 คน รวมทั้งการทำงานในกลุ่มในห้องเรียน ซึ่งขึ้นกับลักษณะของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ทั้งยังเป็นการพัฒนาให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อีกด้วย
8. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวสิ่งที่ใกล้ตัวเช่นเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเรา บ้านของเรา ครอบครัวเรา ชุมชนเราประเทศเราและประเทศเพื่อนบ้านเป็นไปตามระดับสติปัญญาของผู้เรียน
9. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเป็นสุข สนุกสนาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำ และงานที่นำไปเสนอต่อเพื่อน ต่อชุมชน ทำให้เกิดความตระหนักของสตอรี่ไลน์เกี่ยวข้องกับการสอน
 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวิธีสตอรี่ไลน์มีแก่นที่สำคัญด้วยการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ประสบการณ์ต่างๆ แก่ผู้เรียน ซึ่งได้จากการลงมือทำกิจกรรมจึงทำให้ความรู้หรือข้อมูลต่างๆ ที่ได้มีความหมาย นั่นคือ การให้การศึกษา (Education) ได้บรรลุจุดประสงค์อีกส่วนหนึ่ง ก็คือ ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้

1.6 บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 กำหนดไว้ว่า การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1.6.1 บทบาทของครู

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์นั้น ครูมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ortsย มูลคำ และ สุวิทย์ มูลคำ (2544) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของครูไว้ สรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะการเป็นผู้เตรียม เช่นเตรียมกรอบแนวความคิดของเรื่องที่จะสอน โดยเขียนเส้นทางเดินเรื่องและกำหนดเรื่องเป็นตอน จัดเรียงลำดับตอน นอกจากนี้ต้องเตรียมคำถามสำคัญหรือคำถามหลัก และเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า

2. บทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกระหว่างการเรียนการสอน เช่น เป็นผู้นำเสนอประเด็น ปัญหา เหตุการณ์ในเรื่องราวที่จะสอน เป็นผู้สังเกต สังเกตขณะนักเรียนตอบคำถาม ปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมด้านอื่นๆ ของผู้เรียน เป็นผู้ให้การกระตุ้น กระตุ้นความสนใจผู้เรียนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง เป็นผู้ให้การเสริมแรง เพื่อให้เกิดความถี่ของพฤติกรรมการเรียน เป็นผู้แนะนำ โดยครูลดบทบาทการเป็นผู้สอนของตนเองไปเป็นผู้แนะนำและช่วยเหลือแทน เป็นผู้จัดบรรยากาศ ให้บรรยากาศการเรียนการสอนดีทั้งด้านกายภาพและด้านจิตสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ และเป็นผู้ประเมินกระบวนการ ให้การวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อให้พฤติกรรมคงอยู่หรือปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมการเรียน

1.6.2 บทบาทของผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียนมีความสำคัญมาก ซึ่ง พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข (2544) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ มีดังนี้

เป็นผู้ศึกษาค้นคว้า ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกเรื่องตามที่ผู้สอนกำหนด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนสนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา และทำทนายอยู่ตลอดเวลา มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ และการคิดในทุกสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติเหมือนสถานการณ์ในชีวิตจริง เรียนทั้งในห้องเรียน และในสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ตอบคำถามหลัก หรือคำถามสำคัญ ที่ครูกำหนดจากประสบการณ์ของตนเองหรือประสบการณ์ในชีวิตจริง มีความกระฉับกระเฉง ว่องไว ในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น สามารถจำและทำตามคำแนะนำของครูได้เป็นอย่างดี ทำงานด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ อาจจะทำงานเดี่ยว เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ได้ด้วยความเต็มใจ และด้วยเจตคติที่ดีต่อกัน มีความสามารถในการสื่อสาร เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน มีทักษะทางสังคม รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนในกลุ่มอื่นๆ และกับครู เป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหา คิดริเริ่มสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ เป็นผู้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

จากบทบาทของครู และนักเรียนดังกล่าวที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสตอรีไลน์นั้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของทั้งครูและนักเรียนมีความสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองไปตามศักยภาพของตน บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อีกด้วย

สรุปในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ ผู้สอนต้องมีการเตรียมวางแผน กิจกรรมการเรียนการสอน จัดหาสถานที่ อุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมหรือวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อความสะดวกในการเรียน โดยเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีความคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

1.7 ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

การเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ เป็นอีกวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมกันอย่างแพร่หลาย และเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงส่งผลกระทบต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังที่ วลัย พานิช (2543) ได้นำเสนอไว้สรุปได้ ดังนี้

1. วิธีสตอรีไลน์ เป็นการสอนที่ตอบสนองความต้องการ 4 ประการ ของนักเรียน ซึ่ง เดวิด นาร์แรน แซกซ์ (David Narran Saxes, 1994) ได้กล่าวถึงความต้องการที่เป็นธรรมชาติของนักเรียน ไว้ดังนี้

1.1 การสื่อสารเด็กทุกคนต้องการการพูดคุยและการรับฟัง ดังนั้นวิธีสตอรีไลน์จึงเน้นการให้คำปรึกษาในการวางแผน นักเรียนต้องเสนอความคิดและรับฟังซึ่งกันและกัน

1.2 การสร้างหรือการลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว เด็กทุกคนต้องการสร้างสิ่งต่างๆ ด้วยการใช้มือของตนเอง หรือสร้างด้วยปัญญาของตน ดังนั้นในหลักการสตอรีไลน์นั้น การสร้างเป็นการใช้ความคิด จินตนาการ การวางแผน จัดหาข้อมูล และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง เป็นการผลิตงานที่ได้จากความสามารถโดยมิได้เน้นที่การจำข้อมูล

1.3 การคิดและการลงมือปฏิบัติ โดยธรรมชาติเด็กทุกคนรู้จักถามคำถาม และต้องการรับฟังคำตอบในสิ่งที่ตนอยากราบ สตอรีไลน์เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำ ได้คิดอย่างอิสระในทุกขั้นตอน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้ค้นพบสับสน สร้างความท้าทายให้คิดสำรวจและสร้างจินตนาการ นักเรียนจึงได้ฝึกการตัดสินใจ จึงอาจสรุปว่าการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์เป็นวิธีที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้เกิดความคิดและฝึกปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้

การค้นพบ นักเรียนได้อยู่ในสถานการณ์การเรียนรู้ใหม่ จะทำให้มีการตีความ แสดงความคิดเห็น และทดลองพิสูจน์สิ่งต่างๆ

การสืบสอบ นักเรียนต้องหาคำตอบจากคำถามของครู ต้องแสวงหาความกระจ่าง หาข้อมูลและตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นๆ

การสร้างจินตนาการ นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองในการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและการสร้างทางเลือกต่างๆ จากหลายมุมมอง

การแก้ปัญหา การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการแก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนได้วิเคราะห์และแสวงหาแนวทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหา

การตัดสินใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีหลายทางเลือก และเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุดบนหลักฐานที่เชื่อถือได้

ความรับผิดชอบ นักเรียนจะต้องเป็นผู้ดำเนินการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นนักเรียนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เพื่อทำให้การเรียนรู้ใหม่ได้เกิดขึ้น

1.4 ความต้องการให้ยอมรับว่าตนเองมีค่าสามารถแสดงความรู้สึกได้ (self-expression) โดยธรรมชาติเด็กทุกคนต้องการมีความรู้สึกว่ามีค่าได้รับการยกย่องเกี่ยวกับงานหรือความคิดเห็นของตน ในสตอรี่ไลน์กิจกรรมทุกอย่างแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของนักเรียน นักเรียนได้สร้างงานและครูยอมรับในคุณค่าของงานนั้น

2. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติซึ่งนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยนักเรียนเป็นผู้ศึกษา คิดและปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ท้าทายความรู้ ความสามารถของนักเรียน นักเรียนได้เห็นผลงานของตนเอง ดังนั้นจึงเป็นการเรียนรู้ที่มีค่าของนักเรียน

3. นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งด้านสติปัญญาและการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ หรือการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หรือพัฒนากระบวนการ เช่น การแสวงหาความรู้ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน รวมทั้งการพัฒนาค่านิยมที่สอดคล้องไว้ในการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ทั้งสิ้น

1.8 ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

ข้อดีของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจากการนำไปใช้ของกลุ่มนักการศึกษา พบข้อดีหลายประการสรุปได้ดังนี้ (อรุณพล อนันตวรสกุล, 2542 : วลัย พานิช, 2543 : Bell and Fefield, 1998)

1. เป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทั้งการคิดและการปฏิบัติ

2. พัฒนานักเรียนในเชิงบูรณาการทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ โดยอาศัยองค์ความรู้ ทักษะการเรียน และกระบวนการเรียนรู้จากหลายสาขาวิชา

3. ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ให้ความสนใจในการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยความสุขและเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้

5. เป็นรูปแบบกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง ครูสามารถผสมผสานกิจกรรมที่หลากหลายเข้าด้วยกัน รวมทั้งเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน

6. พัฒนาทักษะที่สำคัญของนักเรียนอันก่อให้เกิดศักยภาพในการเรียนรู้ เช่น ทักษะการคิด ทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบ เป็นต้น

7. ก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างครูกับนักเรียน

8. นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน มั่นใจในการทำงาน เชื่อมมั่นในการคิดของตนเอง และกล้าแสดงออก

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ มีข้อดีหลายประการ ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ง่ายต่อการปฏิบัติ ให้ความสำคัญ สนุกสนานแก่ผู้เรียนและผู้สอน ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียน ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนเนื่องจากเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นมาเอง และสะดวกแก่การนำไปประยุกต์ใช้สำหรับบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในทุกระดับการศึกษา

ข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ นอกจากจะมีข้อดีหลายประการแล้ว วรรณพล อนันตวรสกุล (2542) ได้วิเคราะห์ข้อจำกัดของวิธีสตอรีไลน์ ไว้ดังนี้

1. ข้อจำกัดในด้านเวลา เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ ควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แต่ในสภาพความเป็นจริงของการเรียนในระบบโรงเรียนยังอยู่ในกรอบของเวลาตามที่กำหนดให้เป็นคาบ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขาดความต่อเนื่อง

2. ข้อจำกัดในด้านแหล่งข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ในการจัดกิจกรรมเนื่องจากการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ เน้นให้นักเรียนค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ แต่ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนบางแห่งยังไม่สามารถจัดแหล่งเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนได้ จึงทำให้นักเรียนไม่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งขัดกับหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

ข้อจำกัดดังกล่าวนับเป็นตัวอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน ต้องร่วมอันพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการทำให้ข้อจำกัดมีน้อยที่สุด เพื่อที่จะทำให้สามารถนำวิธีสตอรีไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เป็นวิธีการสอนที่พัฒนาผู้เรียนในด้านการบูรณาการทั้งทางด้านความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นผลทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้ดังนี้

2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Spence and Helomritch (1983) ได้ให้ความหมายของคำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการกระทำกิจกรรมแต่ละบุคคล ซึ่งจะสามารถประเมินได้จากผลการปฏิบัติของเขา โดยอาศัยเกณฑ์จากภายนอกหรือภายในเพื่อใช้ในการแข่งขันกับคนอื่น หรือใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินความเป็นเลิศ

Good (1973) ให้ความหมายของคำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายความว่า ผลของการสะสมความรู้ความสามารถในการเรียนทุกด้านเข้าไว้ด้วยกัน

Eysench and Meil (1972) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้ เป็นขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจมาจากการทำงานที่ต้องอาศัยความสามารถทางร่างกายหรือสมอง

ภพ เลหาไพบูลย์ (2537) ให้ความหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายความว่า พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ จากที่ไม่เคยกระทำได้หรือกระทำได้น้อยก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537) ให้ความหมายของคำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายความว่า ผลที่เกิดจากการสอนหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกมา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถทางการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้น เป็นการสะสมความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อจบกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้จากการทดลองด้วยวิธีต่างๆ

2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดการเรียนการสอนนั้น ผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือในการชี้วัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

Gagne (1970) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ในกระบวนการเรียนรู้ใดๆ มีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพันธุกรรม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับปัจจัยทางชีววิทยา ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่หลายองค์ประกอบด้วยกัน ซึ่งนักจิตวิทยาให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ สติปัญญา และความถนัด สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวสถานการณ์ใหม่และเป็นที่ยอมรับกันว่าสติปัญญาของคนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม แต่ยังมีองค์ประกอบบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์เรียนรู้ และความสนใจ

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับมาจากการเรียนรู้ สังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน ด้านบุคลิกภาพของครู ด้านอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

Bloom (1976) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในด้านต่างๆ ของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจเจตคติต่อการเรียน การยอมรับ ความสามารถของบุคคล ซึ่งลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้

3. คุณภาพการสอน หมายถึง ผลที่ผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาดและผลย้อนกลับของการกระทำ

Klausmeir (1961) กล่าวถึง องค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียน คุณลักษณะของครูผู้สอน คุณลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะกับกลุ่ม และแรงผลักดันภายนอก และได้สรุปว่าคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดในการอธิบายถึงประสิทธิผลทางการเรียน

Heaton (1990) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตรการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกาย และลักษณะท่าทาง

2. องค์ประกอบด้านความรัก (Love Factor) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดา-มารดา ความสัมพันธ์ของบิดา-มารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและการถ่ายทอดทางสังคม (Cultural and Socialization Factor) ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดู และฐานะเศรษฐกิจทางบ้าน เป็นต้น

4. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน (Peer Group Factor) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน

5. องค์ประกอบทางการพัฒนาตนเอง (Self – Development Factor) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคตินักเรียนต่อการเรียน

6. องค์ประกอบด้านการปรับตัว (Self – Adjustment Factor) ได้แก่ การปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ เป็นต้น

ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สำหรับใช้ในการตัดสินใจ พิจารณาความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ได้แก่ ตัวผู้เรียนเอง และสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน

2.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ชาวล แพร์ตกุล (2536) ให้ความหมายการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การตรวจสอบความรู้ ทักษะและสมรรถภาพทางสมองด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้จากการอบรมสั่งสอนของครู ส่วนใหญ่จะใช้วิธีสอบ โดยให้นักเรียนเขียนตอบ ในกระดาษ การวัดผลชนิดนี้สำคัญมากในวงการศึกษามาก เพราะแบบวัดผลสัมฤทธิ์จะทำให้เห็นว่าวัดผลว่านักเรียนเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด โดยแบบทดสอบชนิดนี้ต้องการวัดว่าครูได้ใช้เนื้อหาวิชาไปกระตุ้นสมองนักเรียนให้ออกงามตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) ซึ่งหมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถด้านวิชาการของนักเรียนในวิชาต่างๆ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher Made Test) เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างเพื่อใช้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และความสามารถทางวิชาการของนักเรียน ตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ แบบทดสอบประเภทนี้ เมื่อใช้ทดสอบกับนักเรียนแล้วก็จะเก็บไว้ เมื่อสอบใหม่จึงสร้างขึ้นใหม่หรือนำของมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการสร้างแบบทดสอบ กล่าวคือ ต้องมีการนำไปทดลองใช้ แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อปรับปรุงให้ได้ข้อสอบที่มีคุณภาพดีมีมาตรฐาน

3. นิทานชาดก

3.1 ความหมายและความสำคัญ

ความหมายของคำว่า “ชาดก”

ชาดกมีรูปคำมาจาก “ชาติ” แปลว่า “เกิดแล้ว” เดิม ก ต่อท้ายเป็น “ชาติก” อ่านออกเสียงบาลีสันสกฤตว่า ชา-ตะ-กะ (JA-TA-KA แปลว่า ผู้เกิดแล้ว เมื่อนำคำนี้มาใช้ในภาษาไทย ออกเสียงเป็น “ชา-ดก” โดยแปลง ต เป็น ด และให้ ก เป็นตัวสะกดในแม่ กก (กรมศิลปากร, 2540)

“การที่จะสั่งสอนให้สาวกทั้งหลายเข้าใจได้ง่ายขึ้น บางครั้งจะต้องยกนิทานขึ้นเทียบให้เข้าใจชัดเจนได้โดยง่าย พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโดยยกนิทานขึ้นเทียบย่อมจะมีได้เป็นแท้ๆ ถึงพระสงฆ์สาวกซึ่งเป็นเจ้าหมู่คณะสืบๆ ต่อมานั้นเล่า ก็คงต้องคิดหาอุบายที่จะสั่งสอนคนหนุ่มๆ เด็กลงๆ ให้ถูกกับสันดานคนในเวลานั้นๆ เพื่อจะให้เข้าใจธรรมโดยชัดเจนโดยง่าย ความเข้าใจของคนย่อมยากง่ายต่างๆ กัน บางคนถ้าจะยกแต่ข้อธรรมมาสอนให้เข้าใจ ไม่อาจจะเข้าใจได้ ถ้าเล่านิทานเปรียบเทียบให้เนื้อความไปลงปลายเข้ากันกับธรรมที่สอน อาจจะเข้าใจได้โดยง่ายนับว่าเป็นการหลีกเลี่ยงจากทางซึ่งจะต้องใช้จากुकคาม เพราะเหตุที่จะทำอย่างไรก็ไม่เข้าใจ” พระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรมศิลปากร, 2540)

คำว่า ‘นิทาน’ จากพระราชวิจารณ์ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวข้างต้นนั้น หมายถึง “นิทานชาดก” ซึ่งเป็นนิทานในพุทธศาสนา ที่มีจุดมุ่งหมายในการใช้สอนธรรมะ และช่วยแก้ปัญหาแก่ประชาชน (เฉลิม มากนวล, 2518) ซึ่งในพระราชวิจารณ์นั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของนิทานชาดกที่มีต่อการอบรม สั่งสอน ในเรื่องของคุณธรรมให้แก่บุคคลแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน

นอกจากนี้ยังได้มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า ‘ชาดก’ ไว้อีกเป็นจำนวนมาก หากแต่ก็เป็นไปในทางเดียวกัน ดังเช่น

สืบพงศ์ ธรรมชาติ (2542) ได้อธิบายความหมายของคำว่า ‘ชาดก’ ไว้ว่า ชาดก หมายถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าซึ่งเสวยพระชาติในสภาพต่างๆ ทั้งที่เป็นมนุษย์และสัตว์

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ (อ้างถึงใน เฉลิม มากนวล, 2518) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชาดกไว้ว่า คำว่า ชาดก แปลว่าผู้เกิด คือ การเล่าถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงเวียนว่ายตายเกิด ถือเอากำเนิดในชาติต่างๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ดีบ้างชั่วบ้าง แต่ก็ได้พยายามทำความดีติดต่อกัน มากบ้างน้อยบ้างตลอดมาจนเป็นพระพุทธเจ้าในชาติที่สุด กล่าวอีกอย่างหนึ่งจะถือว่าเรื่องชาดกเป็นวิวัฒนาการแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ก็ได้”

สนิท ตั้งทวี (2527) กล่าวถึง หนังสือชาดกไว้ว่า คือ หนังสือที่กล่าวถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในพระชาติต่างๆ เมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงถือกำเนิดเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นสัตว์เดรัจฉาน ฯลฯ แต่ละพระชาติทรงแสดงบุญบารมีต่างๆ กันไป ตั้งแต่แสดงสติปัญญาอ่อน

จนถึงทรงมีสติปัญญาอย่างลึกซึ้ง ทั้งแสดงบารมีตั้งแต่น้อยไปจนถึงแสดงบารมีครบถ้วนทุกประการจนกระทั่งได้บรรลुพระโพธิญาณ และตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในพระชาติสุดท้าย

นอกจากคำจำกัดความของท่านผู้รู้ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพลิง ทัดตชีโว (2531) ได้สรุปว่าคำว่า “ชาดก หมายถึง เรื่องในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงแสดงแก่พระภิกษุในโอกาสต่างๆ กัน บางครั้งก็เพื่อแสดงภูมิหลังของผู้ที่พระองค์ต้องการแสดงพระธรรมให้ฟัง บางครั้งก็เพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในวัฏสงสารอันยาวนานนับภพนับชาติไม่ถ้วนนี้ พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งดำรงพระชนม์เป็นพระโพธิสัตว์ ได้เวียนว่ายตายเกิดเป็นมนุษย์ บ้างพลาดปลั่งเป็นสัตว์เดียรัจฉานบ้าง แต่ก็ได้ประกอบคุณงามความดีทุกภพทุกชาติ จนกระทั่งได้มาเป็นพระพุทธเจ้าในพระชาติสุดท้าย

เพลิง ทัดตชีโว (2531) ได้กล่าวถึงการศึกษาชาดกไว้ว่า “การศึกษาชาดกนั้นมีประโยชน์เป็นอย่างมาก นอกจากจะได้ศึกษาเพื่อความซาบซึ้งในคติธรรมแล้ว ยังศึกษาเพื่อให้ทราบเรื่องราวและความเป็นมาของอินเดีย ในสมัยโบราณ เป็นเรื่องราวที่น่าตื่นเต้น ชาดกได้สะท้อนให้เราเห็นความเป็นไปในอดีต ให้รูปแบบของการปกครองตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังจะได้ทราบถึงอุปนิสัยใจคอของบุคคล ในแง่มุมที่เราอาจนึกไม่ถึงว่าจะมีหรือเป็นไปได้อีกด้วย ไม่เพียงแต่เท่านั้น เรายังทราบอีกว่า ทำไมเขาจึงเป็นเช่นนั้น และพระพุทธเจ้าได้ทรงช่วยเหลือเขาอย่างไรบ้าง

จากคำจำกัดความและการให้ความหมายของชาดก ดังกล่าวมาสรุปได้ว่า ชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร นับภพนับชาติไม่ถ้วน แต่ในทุกภพทุกชาติ พระองค์ก็ทรงประกอบแต่คุณงามความดีจนกระทั่งได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในพระชาติสุดท้าย และพระองค์ทรงนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเทศนาสั่งสอนเพื่อเป็นอุทาหรณ์แก่พุทธบริษัททั้งหลาย

3.2 ที่มาของนิทานชาดก

นิทานที่เชื่อว่าเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า หรือนิทานชาดกนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ในคัมภีร์ชาดก และชาดกที่อยู่นอกคัมภีร์ ชาดกเหล่านี้เกิดขึ้นได้ 4 ทาง คือ (สืบพงศ์ ธรรมชาติ, 2542)

- 2.1 พระพุทธเจ้าทรงระลึกชาติได้
- 2.2 พระพุทธเจ้าทรงนำนิทานเก่ามาดัดแปลงสั่งสอนพุทธศาสนิกชน
- 2.3 ผู้รู้ทางพระพุทธศาสนานำเค้าเรื่องเดิมจากแหล่งต่างๆ มาแต่งใหม่
- 2.4 ผู้รู้ทางพุทธศาสนาผูกเรื่องแต่งชาดกขึ้นมาเอง

วรรณกรรมชาดกในส่วนที่พระพุทธเจ้าทรงระลึกชาติได้ และในส่วนที่พระพุทธเจ้าทรงนำนิทานเก่ามาดัดแปลงสั่งสอนพุทธศาสนิกชนนั้น เชื่อว่าชาดกในขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก เรียกว่า นิบาตชาดก มีทั้งหมด 547 เรื่อง (สืบพงศ์ ธรรมชาติ, 2542)

นิบาตชาดก หรือนิทานชาดกที่เชื่อกันว่าเป็นพุทธวจนะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วในกาลก่อนให้แก่พุทธบริษัทได้ฟัง เปรียบเทียบกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เมื่อมีผู้ทูลขอให้ทรงแสดง เพื่อเป็นอุทาหรณ์สอนใจให้พุทธบริษัท โดยมีทั้งเรื่องที่พระพุทธองค์ทรงระลึกชาติได้ และเรื่องที่ทรงนำนิทานเก่ามาดัดแปลง ดังนั้นนิทานในนิบาตชาดกจึงเป็นเรื่องเก่าแก่มีมาก่อนพุทธกาลนานนักหนา

3.3 ประเภทของนิทานชาดก

ชาดกในวรรณคดีบาลีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. นิบาตชาดก หมายถึง นิทานชาดก จำนวน 547 เรื่อง ซึ่งเชื่อว่าเป็นพุทธวจนะของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงถึงอดีตชาติของพระองค์ ในสมัยที่ยังทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ที่มีอยู่ในนิบาตชาดก ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก ต่อมาพระพุทธโฆษาจารย์ชาวอินเดียได้แต่งหนังสืออธิบาย ขยายความชาดกในนิบาตชาดกที่มีเฉพาะคาถา ให้มีเนื้อความชัดเจนมากขึ้นเรียกหนังสือนี้ว่า อรรถกถาชาดก เรื่องที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น ทศชาติ หรือ ทศชาดก ซึ่งเป็น 10 พระชาติสุดท้าย

ชาดกในพระไตรปิฎกมีอยู่ในคัมภีร์ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก แต่งเป็นคาถาคือ คำฉันท์ล้วนๆ ลักษณะคาถาเป็นคาถาสุภายิตไม่กล่าวถึงเรื่องบุคคลและสัตว์บ้าง เป็นคาถาสุภายิตกล่าวถึงเรื่องบุคคลและสัตว์บ้าง เป็นคาถากล่าวเฉพาะเรื่องบุคคลและสัตว์ไม่เป็นพุทธศาสนสุภายิตบ้าง เป็นคาถากล่าวถึงการกลับชาติบ้าง

อรรถกถาชาดก หมายถึง ชาดกที่พระอรรถกถาจารย์ (พระพุทธโฆษาจารย์) ได้แต่งอธิบายขยายความชาดกในคัมภีร์พระไตรปิฎกให้พิสดารและเข้าใจง่ายขึ้น โดยนำนิทานพื้นบ้านเก่าแก่ของอินเดีย กรีกและเปอร์เซียมาแต่งเป็นร้อยแก้วผสมกับคาถาในนิบาตชาดก

คัมภีร์ฎีกาชาดก หมายถึง คัมภีร์ที่พระฎีกาจารย์แต่งอธิบายความหรือคำในชาดกพระไตรปิฎกและอรรถกถาชาดกให้เข้าใจง่ายขึ้น เช่น ฎีกาชาดกที่พระธรรมปาละแต่งหรือคัมภีร์เวสสันดรที่ปณี ของพระสิริมังคลาจารย์ เป็นต้น ฎีกาชาดกแต่งเป็นร้อยแก้ว

คำว่า “นิบาตชาดก” หมายถึง ชาดกที่มีการจัดหมวดหมู่ของชาดกตามจำนวนคาถา เพราะคำว่า “นิบาต” แปลว่า หมวด หมู่ หรือ รวม คำนิบาตนี้นิยมใช้เป็นคำนำหน้าหรือ ต่อท้ายชื่อคัมภีร์ในพุทธศาสนา เช่น นิบาตชาดก สุตตนิบาต เอกนิบาต เป็นต้น ที่ว่าจัดชาดกเป็นหมวดหมู่ตามคานานั้น เช่น ชาดกมี 1 คาถา เรียกว่า เอกนิบาต ชาดกมี 2 คาถาเรียกว่า ทุกนิบาต เป็นต้น

ชาดกในนิบาตมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทยอย่างมาก เช่น มหาชาติคำหลวง กาพย์มหาชาติ บทเห่เรือคำกลอน เรื่องกาگی ประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นต้น

2. ชาดกนอกนิบาต หมายถึง ชาดกที่มีปรากฏให้คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถาและ คัมภีร์ฎีกา เป็นชาดกที่พระภิกษุชาวเชียงใหม่ได้นำเอานิทานพื้นบ้านไทยมาแต่งเลียนแบบอรรถกถาชาดก ลักษณะการแต่ง แต่งเป็นภาษาบาลีแบบร้อยแก้วประกอบด้วยคาถา คาถาบาลีนั้นผู้แต่งแต่งขึ้นเอง ยกเว้นคาถาที่เป็นพุทธภาษิต ชาดกนอกนิบาตมี 50 เรื่อง เรียกเป็นชื่อคัมภีร์ว่า “ปัญญาสชาดก” (ป – ยาด – สะ – ชา – ดก) แปลว่า ชาดก 50 เรื่อง และรวมกับเรื่องในปัจฉิมภาคอีก 11 เรื่อง รวมเป็น 61 เรื่อง พระภิกษุชาวเชียงใหม่ได้แต่งคัมภีร์ปัญญาสชาดกขึ้นในราว พ.ศ. 2000 – 2200 ปัญญาสชาดก นี้ได้มีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยเกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างมาก เช่น สุภาษิตพระร่วง ไตรภูมิพระร่วง ในสมัยสุโขทัย สมุทรโฆษคำฉันท์ กลบทสิริวิบูลกิติ ในสมัยอยุธยา สรรพสิทธิคำฉันท์ พระสุชนคำฉันท์ พระสุชนคำฉันท์สังข์ทอง และกาวิในสมัยรัตนโกสินทร์

3.4 ลักษณะโครงเรื่องและแนวคิดของนิทานชาดก

โครงเรื่องและแนวคิดของนิทานชาดกยึดหลักดังนี้

1. หลักจริยธรรม ได้แก่ หลักการทำความดีละเว้นความชั่ว ทำให้บริสุทธิ์ หลักการไม่เบียดเบียน (อหิงสา) หลักความกตัญญูกตเวที หลักการมกน้อยสันโดษ หลักอริยสังหลักศีล หลักความเชื่อฟัง หลักคุณของความสามัคคีและโทษของการแตกสามัคคี หลักการเคารพในอาวุโส และหลักการผูกมิตร

2. หลักความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ เชื่อว่านิทานชาดกเป็นการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในชาติต่างๆ เช่น บารมีบำเพ็ญทั้ง 10 บารมี คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และ อุเบกขาบารมี (เฉลิม มานวล, 2518)

3.5 จุดมุ่งหมายของการใช้นิทานชาดก

1. เพื่อสอนธรรมะ

จุดมุ่งหมายของการใช้นิทานชาดกมิได้กล่าวไว้โดยตรงในคัมภีร์อรรถกถาชาดก แต่ความอันหนึ่งในบทประณามคาถากล่าวว่า “พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น อันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้วโดยความเต็มใจ อันประณิตสุขุมละเอียดยิ่งนัก ลึกซึ่งยากที่สรรพสัตว์ผู้มีกิเลสหนาจะรู้จริงเห็นจริงได้” ในเมื่อธรรมของพระพุทธเจ้ามีลักษณะประณิตสุขุมละเอียดลึกซึ่งยากที่สรรพสัตว์จะเข้าใจได้ พระพุทธเจ้าทรงหากลวิธีในการสอนเพื่อช่วยให้สรรพสัตว์เข้าใจธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น การสอนธรรมโดยใช้นิทานอุทาหรณ์ก็เป็นวิธีหนึ่ง ในคัมภีร์สัทธัมมพูนทริกกล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงทราบถึงความแตกต่างของอินทรีย์และความสามารถทางสติปัญญาของสรรพสัตว์ว่ามีระดับต่างๆ กัน พระองค์จึงทรงสั่งสอนด้วยวิธีต่างๆ กัน เพื่อให้เหมาะสมแก่อัชยาศัย

ของสรรพสัตว์เหล่านั้น ตัวอย่างเช่น ทรงตรัสสอนด้วยการนิทาน ซึ่งเป็นทั้งคำสอนและให้ความ สนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังด้วย ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความเชื่อกันว่า การฟังนิทานชาดกจะทำให้ ผู้ฟังได้กุศล เข้าถึงสุคติภูมิภายหลังจากมรณกรรมไปแล้วอีกด้วย

2. เพื่อช่วยแก้ปัญหาแก่ประชาชน

นอกจากนิทานชาดกจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนธรรมแล้วนั้น นิทานชาดกยังมีจุดประสงค์ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่ประชาชน เพราะนิทานชาดกบางเรื่อง เริ่มต้นด้วยปัญหาหรือ คำถามที่สาวกได้ถามขึ้นแทนที่พระพุทธเจ้าจะแก้ปัญหา นั้นโดยตรง พระองค์ก็ทรงเล่านิทาน เปรียบเทียบเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น (เฉลิม มากนวล, 2518)

3.6 ประโยชน์และคุณค่าของนิทานชาดก

กรมศิลปากร (2540) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของนิทานชาดกไว้ว่า ถึงแม้การเล่านิทานจะเป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินเป็นจุดใหญ่ก็ตาม การเล่าก็มีสาระแก่นสารที่ แสดงถึงคตินิยมของประชาชน คือ แสดงให้เห็นหลักศีลธรรมและจรรยา ซึ่งมีทั้งความเชื่อและแนว ปฏิบัติต่างๆ ที่ได้รับจากการฟังนิทาน ดังนั้น นิทานคติหรือนิทานอุทาหรณ์จึงได้รับความนิยมนิยม มา โดยเฉพาะเรื่องชาดกไม่ว่าจะเล่าถึงพระบรมโพธิสัตว์ ในพระชาติที่เกิดเป็นสัตว์ก็ดี มนุษย์ก็ดี ย่อมเป็นเรื่องที่สนใจและประทับใจผู้ฟังเป็นพิเศษ นิทานอุทาหรณ์อื่นๆ ที่มีชื่อเสียง เช่น นิทาน อีสป ยังมีความหมายไม่ลึกซึ้งเท่า เพราะชาดกนั้นนอกจากจะให้คติแล้ว ยังสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธ ประวัติอันแสดงถึงวิวัฒนาการทางกายและใจของชีวิตหนึ่ง จากความหยาบไปสู่ความประณีต และ จากความเป็นผู้มีสติปัญญาน้อยไปสู่ความสุชมรอบคอบ รอบรู้ เรื่องชาดกจึงเป็นประโยชน์แก่ การศึกษาหลักและแนวทางของพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ชาดกเป็นนิทานที่เล่าเพื่อสอนคตินิยมแก่ คนให้สาระและความเข้มข้น อาจคิดไปได้กว้างขวางทั้งในทางจริยธรรมขั้นธรรมดา และทางธรรม ปฏิบัติขั้นสูงในทางศาสนา ชาดกมีคุณค่ามหาศาลสำหรับประวัติพุทธศาสนา เพราะชาดกทำให้เรา เข้าใจพุทธศาสนา นิทานชาดกต่างๆ ทำให้มองเห็นวิถีชีวิตที่มีคุณธรรมแห่งจิต ซึ่งนับเป็น ประโยชน์มีเหตุผลและมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่ประสบจากคำสอนที่แท้จริง ในตอนจบของ นิทาน พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงชีวิตที่มีความสัมพันธ์อย่างเห็นได้ชัดระหว่างชาติก่อนชาติปัจจุบัน ซึ่งบางครั้งชีวิตก็เหมือนเดิม บางครั้งก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

4. จริยธรรมด้านความเมตตากรุณา

4.1 ความหมายของความเมตตา

เมตตาเป็นความรักอย่างหนึ่ง แต่เป็นความรักที่บริสุทธิ์ ไม่เจือด้วยราคะ คือ ความกำหนัด เป็นความรักที่ไม่เจือด้วยกิเลส เมตตาเป็นความรักที่ประกอบด้วยไมตรีจิต คิดอยากให้ อยากเห็นเขาได้ดีมีสุขสำราญ เช่น ความรักของบิดามารดาที่มีต่อบุตร ความรักของเพื่อนที่มีต่อเพื่อน ความรักของพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อประชาราษฎร และความรักของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อสัตว์โลก

4.2 ความสำคัญของความเมตตา

เมตตาเป็นเหตุให้มนุษย์คิดเกื้อกูลกันและกัน ดังนั้น บุคคลจึงควรมีและต้องแผ่เมตตาให้กลับออกไป นับตั้งแต่ตนเองก่อนแล้วบิดามารดา ญาติพี่น้อง มิตรสหาย ตลอดไปจนถึงศัตรูและสัตว์ทั่วไป ทั้งนี้เพื่อสร้างมิตรภาพ และภารดรภาพในระหว่างกันยิ่งขึ้นไป เมตตาช่วยป้องกันความพยายามคิดร้ายต่อกัน แม้มีคนคิดร้ายต่อเราก็หมดไปเอง เพราะไม่คิดร้ายตอบ นอกจากนั้นก็ยังทำให้ความเห็นแก่ตัวหมดไป เมตตาก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ ผู้ที่อยากจะทำให้ผู้อื่นได้ดีมีความสุข ย่อมจะมีจิตใจที่เยือกเย็น ส่วนผู้ที่ได้รับอนุเคราะห์ด้วยกำลังเมตตานั้น ก็มีความยินดีทำให้เป็นที่ปลื้มใจ และเป็นสุขทั้งสองฝ่าย ความสุขของคนนั้นจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความเห็นแก่ตัวจะทำลายความสัมพันธ์ของบุคคล เมื่อบุคคลเห็นแก่ตัว ความสุขจะไม่เกิดขึ้น เมตตาเป็นวิธีแก้ความเกลียดชัง อิจฉา ริษยา ความตระหนี่ เพราะความเมตตาเป็นธรรมที่มุ่งความสุขของผู้อื่นเป็นสำคัญ เป็นการลดความสำคัญของตนเอง และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ง่ายขึ้น เพราะมีความปรารถนาเช่นนั้นอยู่แล้ว

การแสดงออกของความเมตตา การแสดงความเมตตาทำได้สามทางคือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ช่วยทำประโยชน์สุขปลดเปลื้องทุกข์ให้ผู้อื่นทางกาย เช่น ทำกิจของเขาให้สำเร็จประโยชน์สุขแก่เขา เป็นต้น ทางวาจา ได้แก่ ช่วยแนะนำตักเตือนห้ามปราม ให้เขาเว้นความชั่วและทำดี เป็นต้น และทางใจ ได้แก่ ตั้งจิตใจไม่เบียดเบียนเขา ปรารถนาความไม่มีเวรมีภัยแก่เขา หวังความสุขสวัสดิแก่เขา ตั้งใจช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่เขา

4.3 ความหมายของความกรุณา

กรุณา คือ ความสงสารคิดช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับทุกข์ให้พ้นจากทุกข์ กล่าวคือ เมื่อผู้ใดก็ตามมีความทุกข์ ความเดือดร้อน ก็พยายามหาทางช่วยเหลือให้พ้นไปจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ซึ่งสอดคล้องกับ โสภณธรรม จันทรประภา ที่ได้ให้ความหมายของความกรุณาไว้ว่า กรุณา คือ ความคิดปรารถนาจะให้เขาพ้นทุกข์ เมื่อผู้อื่นได้รับทุกข์ภัยก็พลอยหวั่นไหวไปด้วยเหมือนตนได้รับความทุกข์นั่นเอง

4.4 ความสำคัญของความกรุณา

กรุณาเป็นธรรมที่สนับสนุน กล่าวคือ มนุษย์ต้องทนทุกข์ต่างๆ กัน ทุกข์มากบ้าง น้อยบ้าง ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุขนั้น จะเป็นผลสำเร็จ ได้ก็ด้วยการช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ทั้งที่เป็นความทุกข์โดยธรรมชาติ เช่น ความหิว ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นต้น และที่เป็นความทุกข์ทางใจต่างๆ ทุกข์อย่างแรกอาจช่วยได้ด้วยอามิสทานหรือวัตถุทาน ส่วนความทุกข์อย่างหลังให้ธรรมทาน คือ การสอนให้ปฏิบัติธรรม แต่การช่วยเหลือก็ต้องยึดหลักสำคัญของการให้ทาน คือ ให้ตามกำลังของตนอย่าให้กลับเป็นทุกข์แก่ตน การแสดงความกรุณาควรอยู่ในขอบเขตต้องพิจารณาว่าอะไรควรไม่ อย่างไร เพราะหากแสดงกรุณาไม่ถูกไม่ควรอาจเกิดโทษขึ้นได้

4.5 ความสำคัญของความเมตตากรุณา

ความสำคัญของความเมตตากรุณาที่มีต่อสังคมนั้น ความเมตตากรุณาเป็นปัจจัยสำคัญก่อให้เกิดสันติสุข และเป็นเครื่องค้ำจุนสังคม ตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับโลก หากมนุษย์ทุกคนหรือส่วนมากมีคุณธรรมเรื่องความเมตตากรุณาแล้ว สังคมย่อมมีความสุข สงบ และความก้าวหน้าปราศจากการเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ซึ่งกันและกัน ในสังคมใดก็ตามที่บุคคลมีความเมตตากรุณาน้อยสังคมนั้นก็ย่อมมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความทุกข์ยาก การกดขี่ห่มเหงซึ่งกันและกัน

4.6 ขอบข่ายของความเมตตากรุณา

การแสดงออกของความเมตตากรุณา สามารถแสดงออกได้ดังนี้

1. ความเมตตากรุณาต่อบุคคล แสดงออกได้โดย
 - 1.1 ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยสุขประโยชน์ ปราศจากความอามาตพยาบาท เมื่อเห็นบุคคลอื่นเดือดร้อน
 - 1.2 ไม่พูดจาเสียดสี ด่าทอให้บุคคลอื่นเสียใจ
 - 1.3 แสดงออกทางสีหน้า และสายตาที่สงบ เข้มแข็ง
2. ความเมตตากรุณาต่อสัตว์ แสดงออกได้โดย
 - 2.1 ให้การช่วยเหลือเมื่อพบสัตว์บาดเจ็บ
 - 2.2 ไม่ทำรุนแรงต่อสัตว์ เช่น เขียนตี กักขัง
 - 2.3 เมื่อพบสัตว์หิวโหย ควรช่วยเหลือให้อาหารตามควรแก่โอกาส

5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5.1 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความสุขบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยนั้น นอกจากการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญซึ่งได้กำหนดไว้ในโครงสร้าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มแล้ว หลักสูตรยังได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในโครงด้วย โดยมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ค้นพบความสามารถ ความถนัดของตนเอง เพื่อการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เห็นคุณค่าในการประกอบสัมมาชีพ ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ศิลธรรม จริยธรรม รู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมโดยมุ่งเน้นให้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง โดยการศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน การทำงานเป็นกลุ่ม และประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลักษณะความพร้อม ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามคุณพินิจของสถานศึกษา และมีการกำกับดูแลอย่างจริงจัง

5.2 ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบ กระบวนการวิธีการที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

5.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้

- 1) พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
- 2) พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม
- 3) เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

5.4 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัดดังนี้

- 1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 2) จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ดีงาม
- 3) บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 4) ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการ ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
- 5) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
- 6) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา
- 7) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย
- 8) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

9) มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5.5 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดแยกหรือบูรณาการไว้ด้วยกันได้ และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการโดยมีขอบข่ายดังนี้

1) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่อง ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในรูปแบบของการปฏิบัติตามโครงการ/โครงการงาน ในลักษณะเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐาน

2) เป็นกิจกรรมที่สนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลในลักษณะชมรม ชุมนุม กลุ่มสนใจ เน้นการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาความรู้ อาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

3) เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถจัดการกับชีวิตและสังคมได้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีค่านิยมในความดีงาม มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) เป็นกิจกรรมที่ฝึกการทำงานและการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ เอื้ออาทร ความเป็นพลเมืองดี และรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

5.6 เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1) ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ด้านวิชาการ วิชาชีพและเทคโนโลยี

2) เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต

3) รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข

4) ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง

5) พัฒนาศักยภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

6) มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบ วินัย คุณธรรม และจริยธรรม

5.7 ประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม หรือ 3 ประเภท ดังนี้

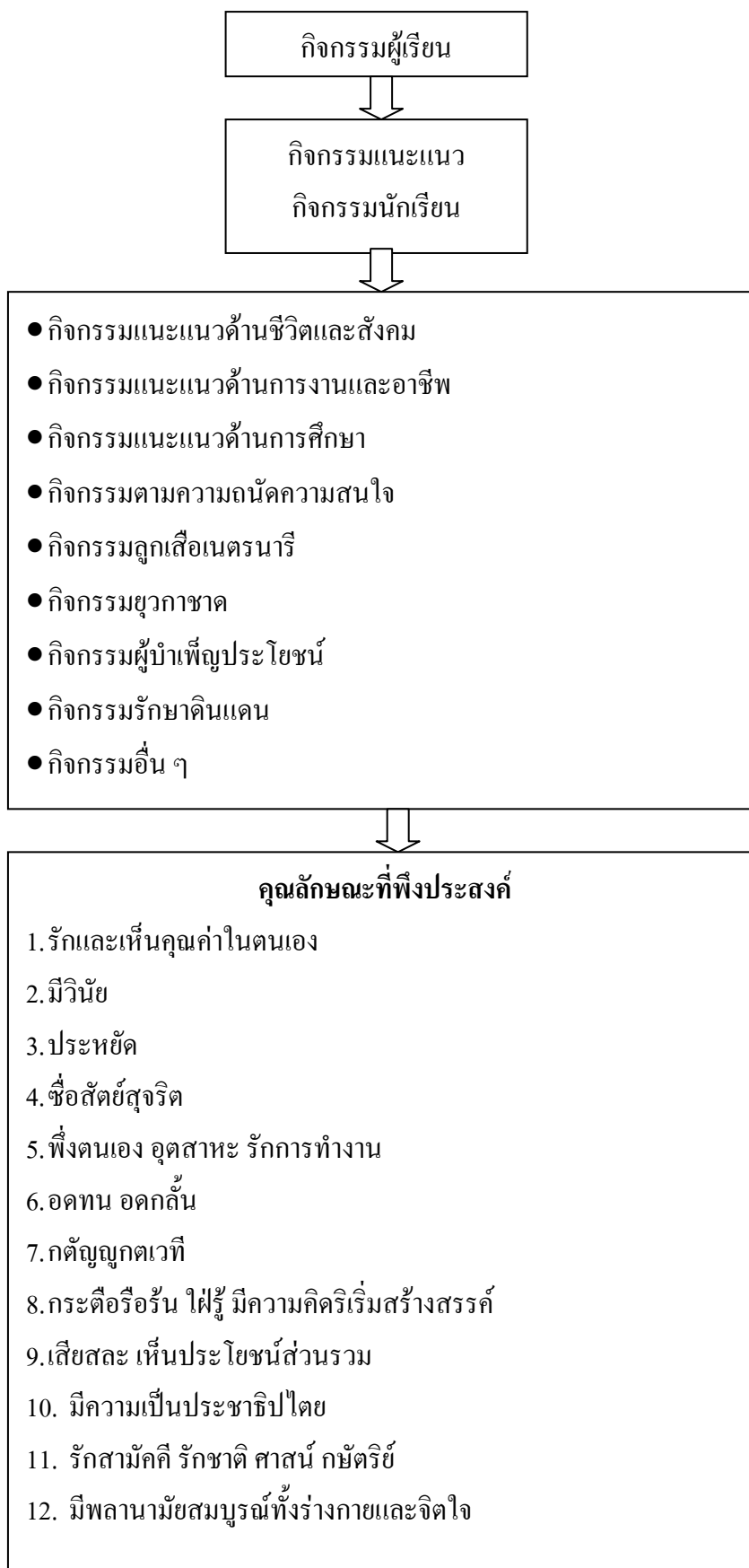
กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะ ชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนจะต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

นอกเหนือจากกิจกรรมแนะแนวในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาต้องจัดระบบแนะแนวให้บริการช่วยเหลือนักเรียนทุกคน เพื่อให้รู้จักตนเองในด้าน ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเสริมสร้างบุคลิกภาพลักษณะนิสัย การปรับตัวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งความสามารถในการจัดการกับปัญหาทางด้านอารมณ์ สังคม ได้อย่างมีความสุข

กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน หรือกิจกรรมพัฒนาสาระการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐหรือเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ทักษะ ความสามารถ พิเศษ ที่นำไปสู่ความเป็นเลิศหรือศิลปิน เช่น เป็นนักวิทยาศาสตร์ นักได้วาทิ นักแสดง นักดนตรี นักร้อง จิตรกร นักกีฬา นักกายภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ โรงเรียนยังต้องจัดกิจกรรมเพื่อสนองนโยบายของรัฐเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เช่น รักการออกกำลังกาย มีน้ำใจ นักกีฬา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาไทย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ การปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม การปลูกฝังคุณลักษณะประชาธิปไตย การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ ยุติความรุนแรงในสตรีและเด็ก เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยมุ่งเน้นปลูกฝังความเป็นระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต มีความรักสามัคคี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ทั้งนี้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถเสนอเป็นกรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละประเภทถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะแตกต่างกัน แต่การจัดกิจกรรมทุกประเภทจะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายจึงเป็นการเสริมเติมเต็มให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์จะต้องปฏิบัติตามกรอบหรือแนวทางที่องค์กรแต่ละประเภทกำหนด แต่ก็มีจุดร่วมกัน คือ การสร้างความมีระเบียบวินัย คุณลักษณะสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งจะช่วยเสริมจุดประสงค์ของแนะแนวในเรื่องการจัดการกับชีวิต การแก้ปัญหา การควบคุมตนเองของผู้เรียน บางครั้งครูอาจพบผู้เรียนที่มีปัญหาต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษจากกิจกรรมก็สามารถส่งต่อให้แนะแนวช่วยเหลือเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ด้วยกระบวนการของแนะแนว ในทางกลับกันเมื่ออาจารย์แนะแนวพบว่าผู้เรียนบางคนมีความสนใจหรือความถนัดด้านกีฬาหรือดนตรี หรือ ศิลปะ ก็สามารถส่งไปเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ เพื่อฝึกทักษะหรือเรียนรู้จนสามารถค้นพบความสามารถพิเศษของผู้เรียนได้ ทั้งนี้เป้าหมายร่วมกันของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคือ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

ดังนั้นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้มาก ทั้งในด้านการเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนและช่วยเพิ่มคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะต้องยึดถือปฏิบัติในการจัดกิจกรรมคือ การจัดกิจกรรมนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน อีกทั้งควรจัดให้เด็กเลือกตามความถนัดและความสนใจไปในแนวทางแห่งประชาธิปไตยด้วย และมีการจัดอย่างเป็นระบบเพื่อความสะดวกในการติดตามดูแลและประเมินผล

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

วาริ นิยมธรรม (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้เทคนิคแม่แบบนิทานชาดก เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาในเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 เปรียบเทียบผลกับการสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มควบคุม ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาเพิ่มขึ้นกว่าก่อนทำการทดลอง และมากกว่ากลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการและกลุ่มควบคุม

สายสุณีย์ วิวรรณชนวรงค์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้นิทานชาดก ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นิทานชาดกสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นิทานทั่วไป 2. ความสนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นิทานชาดกหลังการทดลอง สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นิทานทั่วไป

กันยารัตน์ ยังมี (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะพื้นฐานของนักเรียนระดับปริญญาตรีที่เรียน โดยวิธีสตอรี่ไลน์ ในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย สูงขึ้นหลังจากที่เรียน โดยวิธีสตอรี่ไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษาที่เรียน โดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและวิชาเรียน ตลอดจนเชื่อมโยงความรู้สู่การดำเนินชีวิตจริงได้

จิรภัทร์ บัวสุวรรณ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการสอนสตอรี่ไลน์ (Storyline) กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอบแบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยชุดการสอนสตอรี่ไลน์และนักเรียนที่เรียนด้วยการสอบแบบโครงการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธาริณี วิทยานิวรรค์ (2542) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน โดยวิธีสตอรี่ไลน์ สูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้วิธีการสอนตามแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียน โดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในระดับมาก

สมนึก ปฏิปทานนท์ (2542) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง 38 คน เรียนแบบสตอรี่ไลน์ และกลุ่มควบคุม 36 คน ที่เรียนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีสตอรี่ไลน์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างจากนักเรียนที่เรียน โดยใช้วิธีการสอนตามแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 และนักเรียนที่เรียน โดยใช้วิธีสตอรีไลน์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ไม่แตกต่างจากนักเรียนกลุ่มที่เรียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Butzow (1991) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ และการเรียนการสอนโดยวิธีใช้ตำราที่มีต่อความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์ และการเรียนการสอนด้วยวิธีการใช้ตำราเรียนแบบเดิมที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 114 คน ที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์ และกลุ่มควบคุม 84 คน เรียนโดยใช้ตำรา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์และวิธีการใช้ตำราเรียนแบบเดิมมีมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนหญิงของทั้งสองกลุ่มได้คะแนนความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ

Cleave (1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้วิธีสตอรีไลน์ในการพัฒนาการแสดงบทบาทสมมุติ ผลการวิจัยพบว่า วิธีสตอรีไลน์สามารถนำไปใช้ในการแสดงบทบาทสมมุติได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนสามารถแสดงบทบาทสมมุติได้ดีขึ้นและยังช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาแก่นักเรียนได้ โดยผู้วิจัยได้เสนอไว้ว่าในการนำวิธีสตอรีไลน์มาใช้ในการแสดงนั้น จะต้องเน้นเรื่องราวที่น่าสนใจมีการดำเนินเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผล มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเริ่มจาก 1 คน แล้วเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ และเรื่องที่สร้างจึ้นนั้นต้องมีจุดหักเหของเรื่องราวด้วย โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า มีการนำวิธีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์และนิทานชาดก มาใช้จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ในทุกระดับชั้นและกล่าวได้ว่าวิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เหมือนวิธีการเรียนการสอนแบบปกติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตาคุณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่างประชากร

ขั้นที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 4 การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร วารสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ ความเมตตาคุณและนิทานชาดก
2. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเอกสารประกอบหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาเลือกเสรี “คุณธรรมในนิทาน” ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์

ขั้นที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) ในสาระการเรียนรู้ พุทธศาสนา คุณธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และศึกษานิทานชาดก

2) ศึกษารายละเอียดเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ เรื่องความเมตตา กรุณา กิจกรรมการเรียนการสอน และเนื้อหานิทานชาดกที่เกี่ยวกับคุณธรรมความเมตตา กรุณา ซึ่งใช้เป็นแกนหลักในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

3) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ เรื่องความเมตตา กรุณา โดยมีส่วนประกอบต่างๆ คือ การดำเนินเรื่อง คำถามหลัก กิจกรรม ลักษณะการจัดชั้นเรียน สื่อการเรียน การสอน ผลงานของผู้เรียน และการประเมินผล

4) ทำการศึกษาและคัดเลือกนิทานชาดกที่มีเนื้อหาคุณธรรมเกี่ยวกับความเมตตา กรุณา มาทั้งหมด 16 เรื่อง โดยมีเนื้อเรื่องย่อในเรื่องต่างๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เรื่องย่อนิทานชาดกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมความเมตตากรุณา

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง	คุณธรรม		เรื่องย่อ
		เมตตา	กรุณา	
1.	กีฬาทรมาณสัตว์	/		พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระอินทร์คิดอุบายไม่ให้พระราชารมณ์เล่นกีฬาที่ทำความทรมาณให้กับคนแก่และสัตว์ได้อีก
2.	ฤาษีตักน้ำให้สัตว์ป่ากิน		/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤาษีช่วยเหลือตักน้ำมาให้สัตว์ที่เดือดร้อนจนทำให้สัตว์ในป่าเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในน้ำใจ
3.	ฆ่าสัตว์บูชาอัญญาปติค พันมาถึงคน	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดาได้พูดกล่าวสั่งสอนชายชาวบ้านว่าไม่ให้ทำการบูชาเทวดาด้วยการฆ่าสัตว์มาเช่นไหว้บวงสรวงอีก
4.	ผู้มีเมตตากรุณา ชีวิต ย่อมปลอดภัย	/		พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤาษีได้ช่วยเผ่ากองเกวียนของชาวบ้านในตอนกลางคืน และได้มีใจคิดเมตตากับพวกโจรที่จะมาปล้น โดยไม่หวาดกลัวว่าจะเกิดอันตรายอะไรขึ้นกับตนเอง
5.	ฤาษีมีเมตตาจิต ชีวิต เปี่ยมสุข	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์สอนฤาษีได้สั่งสอนฤาษีอีก 500 คนที่เป็นลูกศิษย์ให้รู้ถึงความมีคุณธรรม พรหมวิหาร 4 ว่าทำให้ทั้งเราและผู้อื่นมีความสุข
6.	ราชาผู้มีเมตตาธรรม	/		พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัตเมื่อรู้ว่าได้มีอำมาตย์คนหนึ่งได้คิดทรยศไม่ซื่อสัตย์ คิดทำร้ายตนเองและบ้านเมือง จึงได้เจริญสมาธิแผ่เมตตาเมื่อผู้ที่คิดร้ายทำลายกับท่านจึงได้รับผลกรรมที่เขาได้ทำไว้เอง
7.	พญานอนนิโครธ	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานอนได้ช่วยเหลือโดยเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อไม่ให้นางเนื้อที่ตั้งท้องต้องถูกฆ่าจากการสั่งของพระราชาราช

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง	คุณธรรม		เรื่องย่อ
		เมตตา	กรุณา	
				สุดท้ายพระราชาก็กลับใจไม่มาสังหารเพื่อสนองความต้องการของตนอีกต่อไป
8.	ปลาช่วยปลาพ้นตาข่าย	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นปลา ได้ทำการช่วยเหลือเพื่อนอีกสองตัวไม่ให้โดนกับดักตาข่ายที่ชาวประมงมาวางไว้จนพากันรอดตายมาได้
9.	สุวรรณสาม	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นลูกชาวบ้าน ชื่อสุวรรณสาม ได้ช่วยเหลือคุณแลปรนบัติพ่อแม่ที่ตาบอดเป็นอย่างดี ต่อมาได้ถูกลอบยิงจากพระราชินี แต่ด้วยผลกรรมดีจึงทำให้รอดชีวิตฟื้นขึ้นมาได้
10.	มโหสถ	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเด็กชื่อมโหสถ ที่มีความฉลาด มีปัญญามาก ได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นจำนวนมาก ทั้งการรักษาโรค และตัดสินคดีความให้ชาวบ้านจนพระราชินีมาอยู่ในวัง ต่อมาก็มียุทธ์ที่คิดทำร้ายแต่ไม่สำเร็จ และถูกจับได้แต่มโหสถก็ได้ให้อภัยและขอชีวิตไว้จากการที่จะถูกประหารชีวิต
11.	กฐินัด	/		พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนาคกฐินัด ต่อมาได้ถูกพราหมณ์ทำร้ายร่างกายอย่างทารุณแก่ก็อดทนไม่โกรธ ไม่คิดทำร้ายตอบ และก็ได้บำเพ็ญเพียรต่อไปจนสำเร็จ
12.	จันทกุมาร	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นลูกพระราชินีชื่อจันทกุมาร ต่อมาถูกสั่งประหารชีวิตจากคำทำนายที่ไม่เป็นความจริง หลอกหลวง แต่พระอินทร์ได้ลงมาช่วยให้รอดตาย และได้สั่งสอนพระราชินีให้ได้ดีและได้สืบราชสมบัติต่อไป

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง	คุณธรรม		เรื่องย่อ
		เมตตา	กรุณา	
13.	ช่างรับกรรม	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นช่างได้เมตตาช่วยเหลือไม่ให้คนที่มียูกน้อยถูกทำร้าย แต่ถูกช่างบริวารที่เกรงทำร้าย ต่อมาช่างเกรงก็ได้รับผลกรรมที่ตนได้ทำไว้กับนางนงและลูก
14.	สามเพื่อนแท้	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกวางมีเต้ากับนกเป็นเพื่อน ต่อมาถูกนายพรานวางกับดักทำร้าย แต่เพื่อนทั้งสองก็ได้ช่วยชีวิตไว้จนทำให้ทั้งสามหนีตายรอดมาได้จากการถูกนายพรานทำร้าย
15.	สุนัขผิตัว	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุนัขได้ช่วยเหลือสุนัขตัวอื่น ๆ ที่จะถูกประหารเพราะความเข้าใจผิดของพระราชาที่คิดว่าสุนัขชาวบ้านมาทำลายของแต่ความจริงเป็นสุนัขหลวงที่ทำ จึงได้อธิบายความจริงให้พระราชาเข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง
16.	กระต่ายบรรลุนิพพาน	/	/	พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกระต่ายป่าได้คิดทำการสละชีวิตของตนเองเพื่อเป็นอาหารให้แก่พราหมณ์ที่ได้มาขอความช่วยเหลือ แต่ด้วยความดีที่กระต่ายได้ทำไว้ จึงทำให้กระต่ายไม่สำเร็จและพราหมณ์ก็ได้สรรเสริญยกย่อง

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การสอนตามแนววิศตอรี่ไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและเนื้อเรื่องนิทานชาดกที่ได้คัดเลือกไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณา ให้ออกเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิศตอรี่ไลน์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ตรวจพิจารณาในด้านความตรงตามเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ ตลอดจนด้านความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ความเหมาะสมของภาษาแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสร็จสมบูรณ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากร เพื่อความเหมาะสมในเรื่องการจัดกิจกรรม เวลา ความยากง่าย ภาษาที่ใช้ พบว่า มีความเหมาะสมดีแล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา

2. แบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตากรุณา

ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ มีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา ก่อนเรียนและหลังเรียน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา คือ เพื่อวัดคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.2 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณา วิธีวัดความเมตตากรุณา และการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา

1.3 กำหนดลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 3 ตัวเลือก ซึ่งแต่ละตัวเลือกจะมีคะแนนตั้งแต่ 1 – 3 คะแนน ซึ่งแบบทดสอบจะเป็นสถานการณ์สั้นๆ ที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ นักเรียนพิจารณาว่าตนเองจะมีความคิดเห็นและปฏิบัติอย่างไร ถ้าอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น การให้คะแนนแต่ละข้อเป็นระบบ 1 2 และ 3 โดยให้คะแนน 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงระดับความเมตตากรุณาสูง ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงความเมตตากรุณาปานกลาง และให้ 1 คะแนนสำหรับคำตอบที่แสดงถึงระดับความเมตตากรุนาน้อย

1.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณา ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหาความเมตตากรุณา ตลอดจนการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

1.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

1.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก เป็นรายชื่อของแบบทดสอบดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าระดับความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง
ความเมตตากฎหมาย

ข้อ	ค่าความยาก	ค่าอำนาจจำแนก
1.	0.52	0.38
2.	0.45	0.35
3.	0.61	0.28
4.	0.54	0.44
5.	0.65	0.27
6.	0.42	0.39
7.	0.57	0.33
8.	0.53	0.42
9.	0.64	0.39
10.	0.43	0.36
11.	0.52	0.43
12.	0.55	0.48
13.	0.48	0.29
14.	0.37	0.34
15.	0.58	0.38
16.	0.54	0.56
17.	0.46	0.33
18.	0.39	0.28
19.	0.49	0.39
20.	0.35	0.33

2. แบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินผลพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา คือ ประเมินผลพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ว่านักเรียนมีความเมตตากรุณาอยู่ในระดับใด

2.2 สร้างแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

0 คะแนน (ไม่เคยทำเลย) หมายถึง นักเรียนไม่ได้แสดงพฤติกรรมนั้นเลย

1 คะแนน (ทำบางครั้ง) หมายถึง นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมนั้นในบางครั้ง

2 คะแนน (ทำประจำ) หมายถึง นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้งหรือเป็นประจำ

2.3 นำแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 4 การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เพื่อขออนุญาตในการทดลองสอน

4.2 คัดเลือกนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาเลือกเสรี “คุณธรรมในนิทาน” จำนวน 30 คน

4.3 ในการดำเนินการวิจัย ก่อนการทดลองนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาและแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยเป็นผู้สอนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่สร้างขึ้น จำนวน 16 แผน แผนละ 2 คาบ รวมระยะเวลาในการทดลองสอนทั้งหมด 32 ชั่วโมง รวม 8 สัปดาห์

4.5 เมื่อดำเนินการทดลองครบตามกำหนดการสอนแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาและแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาในชุดเดิมอีกครั้งหนึ่ง (Post-test)

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มาหาค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า (t-test)
3. นำคะแนนการประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตากรุณา มาหาค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
4. วิเคราะห์ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตากรุณาของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความเมตตากรุณา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยการสอนแบบสตอรีไลน์

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยการสอนแบบ สตอรีไลน์

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยการสอนแบบสตอรีไลน์

จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t - test
ก่อนเรียน	53.50	3.47	
30			7.91*
หลังเรียน	58.03	1.92	

(*P<0.05)

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 53.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.47 หลังการทดลองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตเท่ากับ 58.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.92 และค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวอย่างประชากร (t-test) ก่อนและหลังการทดลองได้เท่ากับ 7.91 จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเรื่องความเมตตากรุณาด้วยวิธีสตอรีไลน์มีคะแนนสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบประเมินผลตนเองเรื่องพฤติกรรมความเมตตา
ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยการสอนแบบสตอรี่ไลน์

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตา
ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยการสอนแบบสตอรี่ไลน์

จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	t - test
ก่อนเรียน	27.6	3.52	
30			9.45*
หลังเรียน	36.2	1.74	

(*P<0.05)

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของ
คะแนนจากแบบประเมินผลตนเอง เกี่ยวกับ พฤติกรรมความเมตตา กรุณา เท่ากับ 27.6 ค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.52 หลังการทดลองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตเท่ากับ 36.2 ค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.74 และค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวอย่างประชากร (t – test) ก่อนและ
หลังการทดลองได้ เท่ากับ 9.45 จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเรื่อง ความเมตตา กรุณา ด้วยวิธี
สตอรี่ไลน์ มีคะแนนจากแบบประเมินผลตนเอง เกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตา กรุณา หลังเรียน สูง
กว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ โดยใช้นิทานชาดกที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความเมตตากรุณาและด้านพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา

ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นนักเรียนที่เรียนวิชาเลือกเสรี” คุณธรรมในนิทาน” จำนวนหนึ่งกลุ่มเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ จำนวน 16 แผน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเมตตากรุณา และแบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา หลังเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t – test)

สรุปผลการวิจัย

1) นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา มีคะแนนการประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณาของนักเรียนหลังได้รับการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความเมตตากรุณาสูงกว่าก่อนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ(จาลอง ไชยยา ,2545) ที่ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยวิธีสตอรี่ไลน์ มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนความรู้ ในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และยังสอดคล้องกับ(กาญจนา มากพูน ,2548) ซึ่งได้ทำการวิจัย เรื่องผลการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การที่นักเรียนได้รับการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์โดยใช้นิทานชาดก เกี่ยวกับความเมตตากรุณาโดยมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังได้รับการสอนสูงกว่าก่อนได้รับการสอน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์มีกระบวนการสำคัญเรื่อง คือมีการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยการใช้เนื้อหาวิชาในการดำเนินเรื่อง โดยผูกเป็นเรื่องราวให้ต่อเนื่องกัน มีการจัดฉาก มีตัวละคร คือตัวนักเรียนเองมีการดำเนินชีวิต และเหตุการณ์หรือปัญหาที่ต้องแก้ไขในลักษณะของการอธิบายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่พบเห็นในห้องเรียน หรือผูกเป็นเรื่องราว ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ราวกับได้ใช้ชีวิตจริงๆ แต่เป็นไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่องของนิทานชาดกที่เกี่ยวกับความเมตตากรุณา ดังที่ (Letchert ,1997) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข ,2544) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์เป็นการใช้เรื่องราวผนวกเข้ากับเนื้อหาวิชาได้อย่างมีความหมาย สัมพันธ์กับชีวิตจริง ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดมโนทัศน์ และทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้เกิดจินตนาการ โดยผ่านการเล่าเรื่องอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเชื่อมโยงเรื่องให้สัมพันธ์กัน ประจุเส้นเชือกตาม โครงสร้างของเรื่อง โดยอยู่ในขอบข่ายและบริบทของจุดมุ่งหมายที่กำหนด จึงทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีอิสระและแสดงถึงกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ และเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ เจตคติ และด้านทักษะต่าง ๆ จึงทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์นั้นเป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาทางความคิดลักษณะต่าง ๆ มากขึ้น เพราะในเนื้อเรื่องที่ผูกขึ้นจะมีประเด็นปัญหาที่ให้นักเรียนซึ่งเป็นตัวละครในเนื้อเรื่องต้องใช้ความคิดวิเคราะห์ปัญหา สร้างจินตนาการแล้วหาทางแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยดี ดังที่ อรรถพล อนันตวรสกุล (2542) พิมพันธ์ เฉชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2544) กล่าวว่าวิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์นั้น เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีการกระตุ้นให้นักเรียนได้พัฒนาและใช้ทักษะในการคิดอย่างหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่ม รวมถึงการกระตุ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดพลังแห่งจินตนาการในการทำกิจกรรม เพื่อแสวงหาคำตอบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ เป็นวิธีการสอนที่เน้นการตั้งคำถามหลัก หรือคำถามสำคัญๆ เป็นระยะๆ ในช่วงของการดำเนินเรื่อง เพราะคำถามหลัก เป็นตัวกระตุ้นผลกดันเรื่องราวให้ดำเนินต่อไปซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาจนจบเรื่อง ดังที่ Bell and Fifield (1998) ได้กล่าวว่า “คำถามหลักเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์” ซึ่งการตั้งคำถามหลักนั้นจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดแนวคิดสำคัญของหัวข้อหรือ โครงเรื่องนั้น ๆ และเป็นคำถามที่นักเรียนเห็นว่ามีความสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจที่จะเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตา กรุณาของนักเรียนหลังได้รับการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดก เกี่ยวกับความเมตตา กรุณาสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับความเมตตา กรุณา ก่อนได้รับการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการสอนโดยใช้นิทานชาดก ซึ่งเป็นนิทานที่มีเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้เรื่องหลักธรรมคำสอน โดยครบถ้วนเป็น บทเรียนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ยกเป็นอุทาหรณ์สอนพุทธสาวก ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เรื่องราวในนิทานชาดกไม่ได้สอนหลักธรรมต่างๆ โดยตรง หากแต่มีการดำเนินเรื่องราวเป็นวรรณกรรมให้มีตัวแสดง พฤติกรรมที่เป็นคุณและเป็นโทษให้ผู้ฟัง ได้มีโอกาสคิดพิจารณา เปรียบเทียบ โดยการไตร่ตรอง ไคร่ครวญจนเกิดการเรียนรู้ และจิตสำนึกที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งคุณลักษณะของวรรณกรรมที่ดีย่อมก่อให้เกิดความปกติสุข ความประทับใจ และสร้างความฉลาดรอบรู้ให้เกิดขึ้น ดังนั้นการใช้ นิทานชาดกจึงเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ หลักจิตวิทยา และหลักวรรณกรรม กล่าวคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่รู้ตัวเกิดการเรียนรู้จากจิตสำนึกของตน จากตัวอย่างพฤติกรรม การแสดงออกของตัวละคร ในเนื้อหาเรื่องราวในนิทานชาดก เป็นเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นจินตนาการมุ่งสร้างความสนใจของผู้ฟังได้ในทุกระดับวัย เพราะเป็นเนื้อหาที่เป็นทั้งเรื่องจริงและจินตนาการเกี่ยวกับสัตว์ บุคคล

สภาพแวดล้อมต่างๆ การแก้ปัญหา การเอาชนะสิ่งร้ายด้วยคุณความดี และนิทานชาดกก็มีความเหมาะสมสำหรับบุคคลทุกวัย และสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นนั้นก็มีความสามารถเข้าใจ และมีความคิดในสิ่งที่เป็นามธรรม ชอบฟังนิทานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ต่างๆ เรื่องชวนคิด เรื่องผจญภัยต่างๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากการทดลองในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนได้เกิดจริยธรรมในตัวผู้เรียน โดยจากการสังเกต การสอบถาม การตอบคำถามต่างๆ ของผู้เรียนในระหว่างดำเนินการทดลอง ซึ่งชัยพร วิชชาวุธ และคณะ (2531) ได้กล่าวถึงการเกิดจริยธรรมตามความเชื่อของโคลเบอร์กว่า จริยธรรมเกิดจากองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ เหตุผล และความเข้าใจของบุคคล และประสบการณ์ที่ได้รับ เนื่องจากเมื่อมีการรับข้อมูลใหม่ไม่ว่าจะได้รับจากการฟัง การเล่าเรื่อง ฟังพรรณนา การเห็นแบบอย่างการกระทำของผู้อื่นก็ตามจะเกิดจากการจำแนกและบูรณาการข้อมูลที่ได้รับ แล้วนำไปจัดระเบียบโครงสร้างทางปัญญาของตนเอง จนเกิดเป็นความเข้าใจใหม่มาทดแทนความเข้าใจเก่า ซึ่งทำให้เกิดจริยธรรมในตัวบุคคลในระดับที่สูงขึ้น เพราะเมื่อผู้เรียนได้รับรู้เรื่องราวจากนิทาน แบบอย่างที่ได้รับในเนื้อหานิทานจึงทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้และเข้าใจในจริยธรรม แล้วก็จะพัฒนาไปสู่การคิดไตร่ตรอง โดยใช้วิจารณญาณ เพื่อประเมินว่าจะเกิดคุณค่าต่อตนเองอย่างไร เมื่อเห็นว่าจะมีผลในทางบวกก็จะเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และนำไปปฏิบัติจนกลายเป็นกิจนิสัย และยึดไว้เป็นคุณธรรมประจำใจต่อไป

นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น หลังจากที่ได้ทำการดำเนินการทดลองสอนแล้ว สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของเพียเจต์ และโคลเบอร์กที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมีลักษณะเช่นเดียวกับพัฒนาการทางสติปัญญา คือ เมื่อมนุษย์เติบโตและเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น ความสามารถทางสติปัญญาก็จะเพิ่มพูนขึ้น จริยธรรมก็จะพัฒนาขึ้นไปตามระดับสติปัญญา และวุฒิภาวะ ซึ่งสรุปเป็นขั้นต่างๆ ไว้ดังนี้ (Piaget อ้างถึงใน พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542)

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (Premoral Stage) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 0-2 ปี เป็นขั้นที่เด็กไม่สามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด จึงตัดสินใจตามความรู้สึกของการกระทำจากสภาพการณ์ภายนอกหรือความเห็นของผู้อื่น การกระทำในช่วงนี้ขึ้นอยู่กับอนุญาตของพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิด
2. ขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง (Heteronomous Stage) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 2-8 ปี เป็นขั้นที่เด็กสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น ตัดสินใจด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ สามารถประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบได้ เริ่มรับรู้และกระทำตามความเห็นและความรู้สึกของตนเองมากขึ้น

3. ขั้นเหตุผลของตนเอง (Autonomous Stage) เกิดในช่วงอายุ 8 ปีขึ้นไป เป็นขั้นที่เด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งกฎเกณฑ์เป็นของตนเองได้ เริ่มเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ประพฤติปฏิบัติ เพื่อตอบสนองจิตใจมากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเสมอภาค และความเป็นธรรม ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นสูง

นอกจากนี้ ประการสำคัญจากการดำเนินการวิจัยที่พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมความมีเมตตา กรุณาในระดับที่มากขึ้นนั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อันเป็นประสบการณ์ตรงจากการมีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่างๆ และจากการรับรู้เนื้อหา เรื่องราวของตัวละครในนิทานชาดกที่เป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งสอนคุณธรรมในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนเกี่ยวกับความมีเมตตา กรุณาซึ่งสอดคล้องตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura (อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ต่างกัน ใน 3 ปัจจัย คือบุคคล สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ 2 แบบ คือ (1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) เกิดเมื่อบุคคลเผชิญหน้า กับเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วมีการตอบสนองที่ประสบความสำเร็จ ก็จะจำรูปแบบของการตอบสนองที่ประสบความสำเร็จไว้ และละทิ้งรูปแบบที่ไม่ประสบความสำเร็จไป (2) การเรียนรู้โดยการสังเกตแบบจากตัวแบบ (Observational Modeling) เกิดเมื่อบุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบต่างๆ ที่อยู่ในสังคม ซึ่ง Bandura เชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งสามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน และสรุปหน้าที่ของตัวแบบออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือสร้างให้เกิดพฤติกรรมใหม่ เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และยับยั้งการเกิดพฤติกรรมโดยตัวแบบนั้นอาจเป็นบุคคลจริงๆ (Live Model) หรือเป็นตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เช่น การ์ตูน นวนิยาย นิทาน เป็นต้น

การที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการสอนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียน ขอมเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และฝึกการปฏิบัติตนตามพฤติกรรมที่ดีงาม โดยจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาค่านิยม และจริยธรรมของผู้เรียน ให้ความสำคัญการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใช้เหตุผล การเข้าใจตนเอง และสภาพแวดล้อม เกิดความรู้สึกที่ดี มีความตระหนักต่อการกระทำ และมีพัฒนาไปสู่การกระทำเพื่อผู้อื่นในสังคมในทางที่ดีงามถูกต้องและเหมาะสมในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

จากข้อค้นพบของงานวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ไปประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

1. ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเองโดยศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย และเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ เมื่อมีการนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์มาประยุกต์ใช้ ควรมีการจัดตารางคาบเรียนให้มีความต่อเนื่องกัน โดยขอความร่วมมือจากครูผู้สอนในวิชาต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน
3. ในการนำเนื้อหาวิชาที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ ครูผู้สอนควรมีการพิจารณาเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการสอน โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองเป็นการขยายประสบการณ์ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการนำวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวรรณคดี นิทานประเภทอื่นๆ เช่น นิทานสอนภาษา นิทานพื้นบ้าน ฯลฯ
2. ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น ความพึงพอใจในการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ เป็นต้น
3. ควรศึกษาถึงวิธีการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์โดยนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรในระดับอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา รวมถึงการนำไปใช้ในการเรียนการสอนที่หลากหลายวิชามากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศาสนา, กองวัฒนธรรม. 2544. เยาวชนไทยกับพระพุทธศาสนา. โรงพิมพ์การศาสนา.
- กันยารัตน์ ย้งมี. 2546. ผลการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณทีรา บุญเลี้ยง และ อำนาจ แสงศรี. 2548. เวสต์ต้นครุศาสตร์: ฉบับแล้ววิจารณ์เรื่องประกอบภาพ.
กรุงเทพมหานคร: ชมรมวิชาการภาษาไทย.
- เกรียงไกร ยิ่งสง่า. 2543. การใช้สตอรี่ไลน์และการประเมินโดยใช้แฟ้มผลงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
เจตคติ และทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในวิชา ส053 ประชากรและ
สิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จำลอง ไชยยา. 2545 . การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการอนุรักษ์
ป่าต้นน้ำ โดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรภัทร์ บัวสุวรรณ. 2543. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดการสอน
สตอรี่ไลน์ (Storyline) กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการ. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิม มากนวล. 2518. การวิเคราะห์เปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทานอีสป. (ม.ป.ท.):
หน่วยศึกษานิเทศ กรรมการฝึกหัดครู.
- ชม ภูมิภาค. 2525. การปลูกฝังความเมตตากรุณา. บทความวิทยุกระจายเสียงการศึกษาเพื่อ
คุณธรรม. หน้า 18-19.
- ชวาล แพร์ตกุล. 2536. เทคนิคการเขียนข้อทดสอบ. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2531. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม.
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงแก้ว คงเพชรศักดิ์. 2539. ผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนวบัณฑิตวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520. จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดชนิ ชวลิตนิธิผลลาภ. 2548. นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- ทิสนา เขมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและก่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- ธาริณี วิทยานิวรรตน์. 2542. ผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ สุชาติวุฒิ. 2535. ผลของการใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนจริยศึกษาที่มีต่อมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาณิต เย็นแข. 2544. ผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชีป้าเพื่อการพัฒนาจริยธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เผด็จ ทตฺตชีโว. 2531. นิทานชาดก เล่ม 1. ปทุมธานี: ชมรมพุทธศาสตร์สากล.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. 2542. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. 2545. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและความพอใจต่อการเรียนการสอน: การศึกษาผลการเรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์ต่อผลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข. 2548. Storyline Approach: หน่วยการเรียนรู้สู่การเรียนการสอนแบบบูรณาการเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภิกษุณเฑาะว์ เจนเจริญวงศ์. 2530. การเปรียบเทียบพัฒนาการจริยธรรมด้านความเมตตาครูณาของนักเรียนจากการอ่านหนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกและทางลบ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2542. คำพ่อสอน พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทยและมูลนิธิสคสศรีสุกัญญา.
- มานิตา ลีโทชวลิต. 2544. การวิเคราะห์นิทานชาดกที่ส่งเสริมสันติธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัศมี ทองสิงห์. 2548. ผลของการเรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์ในการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีแบบการเรียนต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย พานิช. 2545. Storyline กับการจัดการเรียนรู้. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธี Storyline. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย พานิช. 2543. การสอนด้วยวิธี Storyline. ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารีย์ นิยมธรรม. 2536. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจาก “นิทานชาดก” เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศรัณย์พร ฉัตรรัตนนา. 2548. การนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อมเมือง โดยวิธีสตอรีไลน์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในช่วงชั้นที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร แยมนิล. 2530. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุและการศึกษาของคนไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศิลปากร, กรม. 2540. นิบาตชาดก. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2541. ทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย: การฝึกฝนกาย วาจา ใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2546. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงเล่มที่ 27. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. 2545. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. 2545. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2 546. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: ร.ส.พ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ: ร.ส.พ.
- สนิท ตั้งทวี. 2527. วรรณคดีและวรรณกรรมศาสนา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สายสุณีย์ วิวรรณวรรงค์. 2540. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้ นิทานชาดก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สืบพงศ์ ธรรมชาติ. 2542. วรรณคดีชาดก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมนึก ปฏิพานนท์. 2542. ผลการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ จำปาเงิน. 2541. นิบาตชาดกฉบับภาษาสยาม กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. 2530. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. โครงการตำราคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิริยานูวัฒน์. 2537. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา. ประมวลสาระชุดวิชา สัมมนาการมัธยมศึกษา. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2541. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธารัตน์ พลแพงพา. 2544. ผลของการสอนนิทานชาดกเรื่อง พระมหาชนก โดยใช้การสอนแบบโครงการที่มีต่อความเพียรของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรวัช ศรีวัช. 2521. การสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา. ประชาศึกษา 29.
- อรรถพล อนันตวรสกุล. 2542. การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยรูปแบบกิจกรรม Storyline. เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ลำดับที่ 3/2542 สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย. (เอกสารอัดสำเนา).
- อรรถพล อนันตวรสกุล. 2544. การจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาด้วยรูปแบบ กิจกรรม Storyline. แนวคิดและการปฏิบัติสำหรับครูมัธยมเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภา ถนัดช่าง. 2522. แนวคิดในการสอนจริยธรรม กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย. ประชาศึกษา 30.
- เอกรัตน์ อุดมพร. 2548. สุดยอดนิทานชาดกเรื่องละบาท. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- อรัญญ์ มูลคำและคณะ. 2542. Child centered: storyline method: การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ที.ที. พรินท์.
- อรัญญ์ มูลคำและสุวิทย์ มูลคำ. 2544. Child centered: storyline method: การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Bell, S. and Filfield. K. 1998. An introduction to the Storyline Method. Glasgow Scotland: Jordanhill College.
- Bloom, B. S. 1976. Human Characteristics and School Learning. New York: Mc Graw-Hill.
- Brandt, R. 1993. On teacher for understanding: A conversation with Howard Gardner. Education Leadership. 50.
- Burr, S. N. 2001. Collaboration, reflection, and self-assessment to promote curricular change in early childhood education. [CD-ROM]. Abstract from: Dissertation abstracts International. Pub Number AA13020927, 2001.
- Cleave, J. 1997. A Storyline-based Approach to Developing Management Role-Playing Simulations [On-line]. Abstract from: Dissertation Abstracts International. Publication number: AAT98414194. <http://www.proquest.umi.com>, [2007, March 14]
- Creswell, J. 1997. Creating words, constructing meaning. Portsmouth: Heinmann.

- De Vries, R., and Kohlberg, L. 1987/1990. Constructivist early education and comparison with other programs. Washington, DC. : NAEYC.
- Eysenck, H.J. and Meil, R. 1972. Encyclopedia of Psychology. London: Scorch Press.
- Gagne, R. 1970. The Condition of Learning and Theory of Instruction. New York: Holt, Rinehart and Winson.
- Good, C. 1973. Dictionary of Education. New York: McGraw Hill.
- Heaton, J.B. 1990. Classroom testing. New York: London Group.
- Hurlock, Elizabeth B. 1959. Developmental Psychology. New York: McGraw-Hill Book Co
- Klausmeier, H. J. 1961. Learning and Human Abilities: Educational Psychology. New York: Harper&Brothers.
- Letschert, J. 1997. Storyline-a thematic approach to learning and teaching (On-line). Available from: <http://www.acskive.dk/storyline/storyline-%20athematic%20approach.html>
[1997, July 20]
- Lipka, A.K. 1977. The Storyline as an Innovation. School Vaar Beel. 2. No.4.
- Saxe, David Warren. 1994. Social Studies for Elementary Teacher. Boston: Allyn and Bacon.
- See feldt, C.C. 1993. Social Studies: Learning for Freedom. Young Children. 48. (1993): 4 – 9.
- Simon, J. 1997. Active Learning with the Storyline Approach. School Vaar Beel. 2, No. 4.
- Spence, J.T. and Helmreich, R.L. 1983. Achievement Related Motives and Behaviors. In Achievement and Achievement Movies. Sanfrancisco: W.H.Freeman and Company. 7-68.
- Steve Bell. 1998. Using Story for Environmental Studies. Chulalongkorn Educational. Review 8: 64-81.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระมหาวิเชียร ชินวโศ
วัดวังหิน จ.พิษณุโลก
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริญญา ทองสอน
ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. อาจารย์ น้ำอ้อย อริยสุขสกุล
อาจารย์โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา
4. อาจารย์ หทัยรัตน์ ชูขวัญ
อาจารย์ประจำโรงเรียนอุดมรังสี

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1.แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา
- 2.แบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตากรุณา

การตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความเมตตากรุณา

การตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความเมตตากรุณา ผู้ตรวจยึดหลักการให้คะแนน ดังนี้

1. ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงระดับของความเมตตากรุณาสูง
2. ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงระดับของความเมตตากรุณาปานกลาง
3. ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงระดับของความเมตตากรุนาน้อย

การให้คะแนนแต่ละข้อมีดังนี้

คะแนนแต่ละข้อของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความเมตตากรุณา

ข้อ	คะแนนของตัวเลือก			ข้อ	คะแนนของตัวเลือก		
	ก	ข	ค		ก	ข	ค
1.	1	2	3	11.	1	2	3
2.	1	2	3	12.	1	3	2
3.	1	2	3	13.	2	1	3
4.	2	3	1	14.	1	2	3
5.	1	2	3	15.	1	2	3
6.	1	2	3	16.	1	2	3
7.	1	2	3	17.	2	1	3
8.	1	3	2	18.	1	3	2
9.	3	1	2	19.	3	1	2
10.	2	3	1	20.	1	2	3

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย x ทับตัวอักษร ก ข หรือ ค ซึ่งตรงกับคำตอบที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ธรรมชาติคุ้มครองโลก ที่ทำให้นักมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือข้อใด
 - ก. ความซื่อสัตย์
 - ข. ความขยันหมั่นเพียร
 - ค. ความเมตตากรุณา
2. ความคิดอยากเห็นผู้อื่นมีแต่ความสุข เรียกว่าอะไร
 - ก. กายสุจริต
 - ข. วาจาสุจริต
 - ค. มโนสุจริต
3. หิริโศตตปปะ หมายถึงอะไร
 - ก. ความอุตสาหะ
 - ข. ความเมตตากรุณา
 - ค. ความกลัวและละอายต่อบาป
4. ถ้าเพื่อนลืมนำเอาของกลับมา และเรามีเพียง 1 ก้อน เราจะทำอย่างไร
 - ก. ให้เพื่อนทั้งก้อน
 - ข. แบ่งให้เพื่อนยืมใช้บ้าง
 - ค. ฟ้องอาจารย์
5. วิธีใดเป็นการแสดงความเมตตากรุณาทางสติปัญญาต่อเพื่อน
 - ก. ช่วยทำการบ้านให้เพื่อน
 - ข. ให้เงินเพื่อนไปซื้อหนังสือ
 - ค. ช่วยหาหนังสือที่มีประโยชน์ให้เพื่อนอ่าน
6. ความไม่คิดพยาบาทปองร้ายบุคคลหรือสัตว์อื่น เป็นการประพฤตินิยมทางใด
 - ก. กาย
 - ข. วาจา
 - ค. ใจ

7. การช่วยเหลือเพื่อนหรือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นคุณธรรมข้อใด
- ความกล้าหาญ
 - ความซื่อสัตย์สุจริต
 - ความเมตตากรุณา
8. สิ่งใดที่ไม่ใช่พฤติกรรมความเมตตากรุณา คืออะไร
- ช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน
 - ช่วยเพื่อนลอกข้อสอบ
 - ช่วยเพื่อนยกของที่หนัก
9. คนที่มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ย่อมมีความรู้สึกอย่างไร
- สบายใจ
 - สบายกาย
 - เป็นที่รักของผู้อื่น
10. ตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีข่าวเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายต่อกันแสดงว่าคนเหล่านั้นขาดคุณธรรมข้อใด
- ความซื่อสัตย์
 - ความเมตตากรุณา
 - ความกล้าหาญ
11. ผลแห่งการทำความดีจะช่วยให้นักเรียนเป็นอย่างไร
- มีเงินมาก
 - มีเพื่อนมาก
 - มีความสุขมาก
12. “วันนี้แม่เหนื่อยจังเลย ปวดเมื่อยไปหมด” ถ้าแม่บอกเช่นนี้ นักเรียนจะพูดกับแม่ว่าอย่างไร
- แม่ไปหาหมอสิจ๊ะ
 - แม่นอนพักเดี๋ยวหนูจะนวดให้นะจ๊ะ
 - แม่อย่าทำงานมากนักจ๊ะ
13. ถ้าเพื่อนของนักเรียนสอบได้คะแนนไม่ผ่าน นักเรียนควรพูดอย่างไร
- เสียใจด้วยนะ ก็เธอไม่ค่อยดูหนังสือเลยนี่
 - เสียใจด้วยนะ ก็เธอไม่ขยันเหมือนฉันนี่
 - เสียใจด้วยนะ แต่คราวหน้าเธอต้องสอบได้คะแนนผ่านแน่นอน

14. แม่ของป้อมป่วยหนักต้องขาดเรียนไปดูแลแม่บ่อยๆ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนป้อม นักเรียนจะพูดให้กำลังใจป้อมอย่างไร
- แม่เธอป่วยหนักต้องรักษาตัวอีกนานกว่าจะหาย
 - แม่เธอป่วยหนักเลยนะ เธอคงลำบากมากเลย
 - ขอให้พระเจ้าคุ้มครองแม่ให้หายป่วยเร็วๆ นะ
15. เมื่อเย็นวันพุธ ปิติกลับจากโรงเรียนก็รีบรดน้ำต้นไม้ เพราะจะรีบไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อนๆ แต่พอดีมีขอตานมาล้มลง และร้องหิวข้าว ถ้านักเรียนเป็นปิตินักเรียนจะทำอย่างไร
- รีบไล่ขอตานให้ไปไกลๆ
 - ไม่สนใจเพราะไม่รู้จักร้องขอตาน
 - รีบไปเอาข้าวมาให้ขอตานกิน
16. ขณะที่ปราณีกำลังกวาดห้องเก็บของก็พบว่า มีหนูตัวเล็กๆ อยู่ในกล่องเก็บของ ถ้านักเรียนเป็นปราณีนักเรียนจะทำอย่างไร
- เรียกแมวมามากิน
 - ใส่ถุงมัดไปทิ้งถังขยะ
 - เอาไปปล่อยที่หญ้ารกๆ ไกลๆ บ้าน
17. วันหนึ่งที่แมวข้างบ้านแอบเข้าไปกินปลาทอดที่แม่ทอดไว้ให้เสริ เสริโกรธมา วันต่อมาแมวตัวนั้น ขาหัก เข้ามาหลบอยู่ในครัวบ้านเสริออกไม่ได้ ถ้านักเรียนเป็นเสริ นักเรียนจะทำอย่างไร
- จับแมวโยนออกนอกหน้าต่างไป
 - หาไม้ไล่ตีทันที
 - อุ้มไปส่งเจ้าของ
18. ชูใจปลุกผักสวนครัวไว้หลังบ้านมักโดนเปิดข้างบ้านมุดเข้าไปจิกและทำลายเสมอ ถ้านักเรียนเป็นชูใจ นักเรียนจะทำอย่างไร
- เอายาเบื่อให้เปิดกิน
 - ทำรั้วใหม่ให้แน่นหนา
 - วางตาข่ายเอาไว้เวลาเปิดมุดเข้ามาจะได้ติดตาม่าย

19. น้องชายของก้องชอบจับจิ้งหรีดมากัดกัน ตัวไหนแพ้จะโดนหยิกหัวจนตาย ถ้านักเรียนเป็นก้องนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ห้ามไม่ให้น้องจับจิ้งหรีดมาเล่น
 - ข. เล่นด้วยกันกับน้อง
 - ค. ไม่สนใจน้องจะเล่นก็ปล่อยให้เล่น
20. วันนี้วานีและสุดใจเป็นเวรทำความสะอาด โดยวานีทำหน้าที่ห้องเรียนและสุดใจทำหลังห้องเรียนพอดีวันนี้สุดใจบอกว่าวานีปวดหัวมากขอพักผ่อน ถ้านักเรียนเป็นวานีนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ฟ้องคุณครูว่าสุดใจไม่ยอมทำเวร
 - ข. วานีก็ทำเฉพาะส่วนของตัวเอง
 - ค. วานีอาสาช่วยทำแทนสุดใจ

ชื่อ _____ นามสกุล _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

แบบประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา

ข้อ	พฤติกรรม	ทำ ประจำ	ทำ บางครั้ง	ไม่ทำ เลย
1	แบ่งอาหาร ขนมให้เพื่อน,น้อง,สัตว์เลี้ยงกิน			
2	ช่วยครู,เพื่อน,น้อง,ผู้ปกครองยกถือสิ่งของ			
3	ช่วยอธิบายบทเรียนแบบฝึกหัดให้เพื่อน,น้อง			
4	ช่วยซื้อของที่ร้านค้าให้ผู้ปกครอง			
5	ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านต่างๆ			
6	รวบรวมหรือแจกสมุดการบ้านหนังสือต่างๆให้เพื่อน			
7	สละหรือแบ่งที่นั่งให้นั่งให้แก่เด็กที่เล็กกว่า,ผู้สูงอายุ			
8	อาสาช่วยทำงานต่างๆให้ครูหรือโรงเรียน,วัด			
9	ให้เพื่อนยืมของใช้ต่างๆที่มีอยู่มาก			
10	ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเจ็บป่วยหรือเดือดร้อน			
11	ช่วยจูงคนแก่หรือเด็กข้ามถนน			
12	ช่วยบอกทางให้กับคนที่ไม่รู้ทาง,หลงทาง			
13	ช่วยพูดคุยปลอบใจเมื่อเพื่อนหรือน้องไม่สบายใจ			
14	บริจาคเงิน,สิ่งของให้กับผู้ยากไร้,การกุศล			
15	ช่วยเหลือสัตว์ต่างๆที่ได้รับความทุกข์ทรมาน			
16	คิดที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น,สัตว์ต่างๆเมื่อมีโอกาส			
17	เสียสละและให้อภัยแก่เพื่อน,น้องในการเล่น			
18	พูดบอกแนะนำเพื่อนในสิ่งที่ดี			
19	ไม่ทำร้าย,ทำลาย หรือรังแกสัตว์ต่างๆ			
20	ไม่พูดคุยเหย้าเช่าเติมเพื่อนที่สอบไม่ผ่านหรือได้คะแนนน้อยกว่า			

ขอบคุณมากนะคะที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความเมตตากรุณา
ตอน กีฬาทรมานสัตว์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
เวลา 2 คาบ

สาระสำคัญ

ความเมตตากรุณา คือ ความรู้สึกรักสงสาร มีความปรารถนาดีให้ผู้อื่นเป็นสุขและช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ในเมื่อตนเองได้รับความสุขก็ต้องการให้ผู้อื่นได้รับด้วยเป็นการแสดงอหยาขัยจิตใจอันมีไมตรีจิตที่ปราศจากการเบียดเบียนกัน และการแสดงความเมตตากรุณานั้นสามารถแสดงออกได้ทั้งทางกาย วาจาและใจ

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายและความสำคัญของความเมตตากรุณาได้
2. ยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงความเมตตากรุณาได้
3. บอกและเปรียบเทียบผลดีของความเมตตากรุณา และผลเสียของการขาดความเมตตากรุณาได้

เนื้อหา

- เนื้อเรื่องนิทานชาดกเรื่อง “กีฬาทรมานสัตว์”

ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรัก ความสงสาร ความปรารถนาดีที่จะคิดช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุขและพ้นทุกข์ด้วยไมตรีจิตที่ปราศจากกิเลสและการเบียดเบียนกัน

ความเมตตากรุณา สอนให้คนเราปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข พ้นทุกข์ให้เกิดความรักใคร่ ไม่โกรธ พยาบาทและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

การแสดงความเมตตากรุณานั้นสามารถแสดงออกได้ทั้งทางกาย วาจาและใจ เช่น

ทางกาย ได้แก่ การแสดงความสุขภาพ อ่อนน้อม ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น ให้ความคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่า ช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบภัย หรือตกทุกข์ได้ยาก แม้ว่าจะช่วยไม่สำเร็จก็ไม่ควรกระวนกระวาย เพียงแต่เรามีความปรารถนาดีและคิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ

ทางวาจา ได้แก่ พุดจาไพเราะน่าฟัง ไม่พุดจาตุถุกเหยียดขาม ต่อเสียด พยาบาท หรือใช้วาจาประชดประชันผู้อื่น ไม่กล่าวถึงผู้อื่นในทางไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ตาม

ทางใจ ได้แก่ การไม่คิดร้าย ไม่คิดริษยา เบียดเบียนผู้อื่น คิดปรารถนาให้คนอื่นเป็นสุขและ
 พันทุกข์

ผลดีของความมีเมตตากรุณา

ผู้ที่มีเมตตากรุณาอยู่เสมอย่อมได้รับประโยชน์หลายอย่าง คือ เป็นผู้ไม่มีกังวล หลับสบาย
 จิตใจเป็นสุข หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ปรกติตาสงบแจ่มใส ผิวพรรณผ่องใสเป็นที่รักของคนทั่วไป

คำถามหลัก

1. ฉาก

- นักเรียนคิดว่ามีสถานที่ใดบ้างที่พระเจ้าพรหมทัตใช้สำหรับเป็นที่แข่งขันสัตว์
- นักเรียนคิดว่าสถานที่ใดบ้างที่เราไม่ควรจัดให้มีการจับสัตว์มาแข่งขันกัน เพราะเหตุใด
- ในเนื้อเรื่องนิทาน เรื่องราวได้เกิดขึ้นที่เมืองใด
- นักเรียนทราบหรือไม่ว่าในปัจจุบันนี้ยังมีสถานที่ใดบ้างที่ยังมีการจัดให้มีการแข่งขันสัตว์
 กันอยู่

2. ตัวละคร

- ในเนื้อเรื่องมีตัวละครใดบ้าง
- ตัวละครใดบ้างที่กระทำการที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง
- ถ้านักเรียนเป็นพระราชานักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร
- ตัวละครใดเป็นผู้ที่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น

3. การดำเนินชีวิต

- สิ่งที่พระราชารอบทำคืออะไร
- ถ้านักเรียนเป็นพระราชานักเรียนจะทำเช่นเดียวกับที่พระราชารอบทำหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ผู้ที่เป็นพระราชารอบปฏิบัติตนมีการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง
- เพราะเหตุใดพระอินทร์ถึงต้องมาช่วยผู้ที่เดือดร้อนอยู่
- ถ้านักเรียนเป็นพระอินทร์ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

4. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น/ปัญหาที่ต้องแก้ไข

- ในเนื้อเรื่องพระราชารอบทำสิ่งใดที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
- จากการกระทำของพระราชารอบ แสดงให้เห็นว่า พระราชารอบคุณธรรมใด
- พระอินทร์ได้มาช่วยคนและสัตว์ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างไร
- มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นกับพระราชารอบทำให้พระราชารอบเลิกเล่นกีฬาพนันสัตว์อีกต่อไป
- ถ้านักเรียนเป็นพระอินทร์ นักเรียนจะมีวิธีการจัดการสั่งสอนให้พระราชารอบสำนึกเปลี่ยน
 พฤติกรรมอย่างไรบ้าง
- จากเนื้อเรื่องนักเรียนควรยึดถือตัวละครใดเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพราะเหตุใด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูทักทายนักเรียนและให้นักเรียนนั่งสมาธิทำจิตใจให้สงบ 10 นาที เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรม
2. ครูนำรูปภาพการแข่งขันกีฬาวิ่งควาย, ซี่ม้า, การชนไก่ เป็นต้น มาให้นักเรียนดูและอภิปรายซักถามร่วมกันเกี่ยวกับภาพดังกล่าว

ขั้นกิจกรรม

3. ครูเล่านิทานชาดก เรื่อง “กัฬาทรมานสัตว์” ให้นักเรียนฟัง
4. ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟัง โดยการตอบคำถามจากคำถามหลักของเนื้อเรื่อง
5. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันวาดภาพที่แสดงถึงการกระทำที่ทรมานสัตว์ รังแกสัตว์ และภาพที่แสดงถึงการกระทำที่ไม่รังแกทรมานสัตว์ พร้อมทั้งแต่งเนื้อเรื่องนิทานที่แสดงถึงความมีเมตตา กรุณาต่อสัตว์

6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

7. ครูสุ่มถามนักเรียนและอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับผลดีและผลเสียของการกระทำที่รังแกทรมานสัตว์และคุณธรรม ข้อคิดที่ได้รับจากบทเรียนนี้

ลักษณะการจัดชั้นเรียน

กลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย 5 คน

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. นิทานชาดก เรื่อง “กัฬาทรมานสัตว์”
2. รูปภาพ
3. กระดาษปฐพี
4. ดินสอสี / ปากกาเมจิก

ผลงานของนักเรียน

- รูปภาพการกระทำที่แสดงออกถึงการรังแกสัตว์และไม่รังแกสัตว์
- เนื้อเรื่องนิทานของนักเรียน

การวัดและประเมินผล

1. กระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียน
2. ผลงานนักเรียน
3. การอภิปรายซักถามการร่วมทำกิจกรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความเมตตากรุณา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตอน พญาเนื่อนิโครธ

เวลา 2 คาบ

สาระสำคัญ

ผู้ที่มีความเมตตากรุณาย่อมปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและพ้นทุกข์ ปราศจากความ
พยายาทเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสุขทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความหมายของความเมตตากรุณาได้
2. บอกผลดีของความเมตตากรุณาได้
3. บอกวิธีช่วยเหลือสัตว์และมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ยากได้

เนื้อหา

- เนื้อเรื่องนิทานชาดก เรื่อง “พญาเนื่อนิโครธ”

ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรัก ความสงสาร ความปรารถนาดีที่จะคิดช่วยให้ผู้อื่น
เป็นสุขและพ้นทุกข์ด้วยไมตรีจิตที่ปราศจากกิเลสและการเบียดเบียนกัน

ความเมตตากรุณา สอนให้คนเราปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข พ้นทุกข์ให้เกิดความรักใคร่ ไม่
โกรธ พยายาทและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

การแสดงความเมตตากรุณานั้นสามารถแสดงออกได้ทั้งทางกาย วาจาและใจ เช่น
ทางกาย ได้แก่ การแสดงความสุขภาพ อ่อนน้อม ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น ให้ความคุ้มครองผู้ที่ไม่
อ่อนแอกว่า ช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบภัย หรือตกทุกข์ได้ยาก แม้ว่าจะช่วยไม่สำเร็จก็ไม่ควรกระวน
กระวาย เพียงแต่เรามีความปรารถนาดีและคิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ

ทางวาจา ได้แก่ พุดจาไพเราะน่าฟัง ไม่พุดจาตุกถ์เหยียดยาม ส่อเสียด หยาบคาย หรือใช้
วาจาประชดประชันผู้อื่น ไม่กล่าวถึงผู้อื่นในทางไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ตาม

ทางใจ ได้แก่ การไม่คิดร้าย ไม่คิดริษยา เบียดเบียนผู้อื่น คิดปรารถนาให้คนอื่นเป็นสุขและ
พ้นทุกข์

ผลดีของความมีเมตตากรุณา

ผู้ที่มีเมตตากรุณาอยู่เสมอย่อมได้รับประโยชน์หลายอย่าง คือ เป็นผู้ไม่มีกังวล หลับสบาย
จิตใจเป็นสุข หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ปรกายตาสงบแจ่มใส ศิวพรรณผ่องใสเป็นที่รักของคนทั่วไป

คำถามหลัก

1. ฉาก

- จากเนื้อเรื่องนิทาน พระราชาได้ออกไปล่าสัตว์ในป่าที่เมืองอะไร
- นักเรียนคิดว่าในป่าใหญ่นั้นจะมีสัตว์ประเภทใดอาศัยอยู่
- ในปัจจุบันนี้เราสามารถออกไปล่าสัตว์ในป่าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

2. ตัวละคร

- ในเนื้อเรื่องมีตัวละครใดบ้าง
- ตัวละครใดกระทำการสิ่งที่ดี และกระทำการสิ่งที่ไม่ดี
- ใครเป็นผู้ที่ไม่อนุญาตให้แม่เนื้อทำตามสิ่งที่ร้องขอ
- ใครเป็นผู้ช่วยชีวิตแม่เนื้อและลูกเอาไว้

3. การดำเนินชีวิต

- พระราชามีความสนใจที่จะทำอะไร
- ชาวบ้านช่วยกันทำอะไรให้กับพระราชา
- จากการกระทำของพระราชา แสดงว่าพระราชามีอุปนิสัยเป็นอย่างไร ดีหรือไม่
- เพราะเหตุใดแม่เนื้อจึงต้องไปขอความช่วยเหลือจากเนื้อนิโครธ
- ถ้านักเรียนเป็นเนื้อสาชะ นักเรียนจะทำเช่นเดียวกับเนื้อสาชะหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

- ในเนื้อเรื่อง พระราชาคิดทำอะไรที่ส่งผลกระทบต่อคนอื่นคนอื่นเป็นอย่างไร
- มีเหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้นกับตัวแม่เนื้อ
- แม่เนื้อมามีวิธีการแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและลูกอย่างไร และมีสาเหตุอะไร
- เนื้อนิโครธมามีวิธีการช่วยเหลือแม่เนื้ออย่างไร
- ถ้านักเรียนเป็นเนื้อนิโครธจะมีวิธีการช่วยแม่เนื้ออย่างไร และเพราะเหตุใดถึงทำอย่างนั้น
- จากเนื้อเรื่องนิทานนักเรียนควรยึดถือตัวละครใดเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเหตุใด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูทักทายนักเรียนและให้นักเรียนนั่งสมาธิทำจิตใจให้สงบ 10 นาที เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรม

2. ครูนำรูปภาพสวนสัตว์ สัตว์ต่างๆ มาให้นักเรียนดู และถามคำถามนักเรียนเกี่ยวกับรูปภาพสวนสัตว์ และสัตว์ต่างๆ

ขั้นกิจกรรม

3. ครูเล่านิทานชาดกเรื่อง “พญาเนื่อนิโครธ” ประกอบรูปภาพให้นักเรียนฟัง
4. ครูให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟัง โดยการตอบคำถามจากคำถามหลักของเนื้อเรื่อง
5. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน โดยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันแต่งนิทานขึ้นมา 1 เรื่อง โดยให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความมีเมตตากรุณาทั้งต่อคนและสัตว์
6. จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดการแสดงบทบาทสมมติพร้อมทั้งอธิบายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น บทสรุปและข้อคิดที่ได้จากเนื้อเรื่องของกลุ่มตนเอง แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนจนครบทุกกลุ่ม
7. ครูให้นักเรียนเลือกนิทานที่แต่ละกลุ่มออกมาแสดงที่ตนเองชื่นชอบมา 1 เรื่องพร้อมทั้งวาดภาพประกอบในใบงาน

ขั้นสรุป

8. ครูสุ่มถามนักเรียนเกี่ยวกับนิทานที่เพื่อนออกมาแสดงหน้าชั้นเรียนในเรื่องที่ตนเองชื่นชอบ พร้อมทั้งบอกเหตุผลว่าได้ข้อคิดอะไรบ้าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง
9. ครูอภิปรายสรุปร่วมกันกับนักเรียนเกี่ยวกับนิทานชาดกและคุณธรรมในเรื่องความมีเมตตากรุณา

ลักษณะการจัดชั้นเรียน

กลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย 5 คน

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทานชาดกเรื่อง “พญาเนื่อนิโครธ”
2. รูปภาพประกอบ
3. กระดาษบรูฟ
4. ดินสอสี/ปากกาเมจิก

ผลงานของนักเรียน

1. เนื้อเรื่องนิทานของนักเรียน
2. ใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. กระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียน
2. ผลงานนักเรียน
3. การอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความเมตตากรุณา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตอนสุวรรณสาม

เวลา 2 คาบ

สาระสำคัญ

การกระทำที่แสดงถึงความมีเมตตจริต มีความเมตตากรุณา เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสุข ความสะดวก ความพึงพอใจ มีความเห็นใจ โดยการช่วยเหลือและแบ่งปัน ก่อให้เกิดความสงบสุขและความเข้าใจอันดีทั้งผู้ให้และผู้รับ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความสำคัญของการมีเมตตากรุณาได้
2. บอกวิธีช่วยเหลือมนุษย์ และสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ได้

เนื้อหา

เนื้อเรื่องนิทานชาดกเรื่อง “สุวรรณสาม”

ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรัก ความสงสาร ความปรารถนาดีที่จะคิดช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุขและพ้นทุกข์ด้วยเมตตจริตที่ปราศจากกิเลสและการเบียดเบียนกัน

ความเมตตากรุณา สอนให้คนเราปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข พ้นทุกข์ให้เกิดความรักใคร่ ไม่โกรธ พยาบาทและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

การแสดงความเมตตากรุณานั้นสามารถแสดงออกได้ทั้งทางกาย วาจาและใจ เช่น

ทางกาย ได้แก่ การแสดงความสุขภาพ อ่อนน้อม ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น ให้ความคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่า ช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบภัย หรือตกทุกข์ได้ยาก แม้ว่าจะช่วยไม่สำเร็จก็ไม่ควรกระวนกระวาย เพียงแต่เรามีความปรารถนาดีและคิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ

ทางวาจา ได้แก่ พุดจาไพเราะน่าฟัง ไม่พุดจาจุกถูกเหยียดยาม ส่อเสียด หยาบคาย หรือใช้วาจาประชดประชันผู้อื่น ไม่กล่าวถึงผู้อื่นในทางไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ตาม

ทางใจ ได้แก่ การไม่คิดร้าย ไม่คิดริษยา เบียดเบียนผู้อื่น คิดปรารถนาให้คนอื่นเป็นสุขและพ้นทุกข์

ผลดีของความเมตตากรุณา

ผู้ที่มีเมตตากรุณาอยู่เสมอย่อมได้รับประโยชน์หลายอย่าง คือ เป็นผู้ไม่มีกังวล หลับสบาย จิตใจเป็นสุข หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ปรกติตาสงบแจ่มใส ผิวพรรณผ่องใสเป็นที่รักของคนทั่วไป

คำถามหลัก

1. ฉาก

- จากเรื่องนิทานเหตุการณ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ใด
- จากเนื้อเรื่องนิทาน นักเรียนคิดว่าป่ามีความสำคัญกับสุวรรณสามอย่างไรบ้าง

2. ตัวละคร

- ในเนื้อเรื่องมีตัวละครอะไรบ้าง
- นักเรียนคิดว่าปู่ของสุวรรณสามกระทำถูกต้องหรือไม่ที่สอนวิธีการล่าสัตว์ให้พ่อของสุวรรณสาม
- นักเรียนคิดว่าตัวละครใดบ้างที่มีกระทำที่แสดงถึงการมีคุณธรรม
- ถ้านักเรียนเป็นสุวรรณสาม นักเรียนจะปฏิบัติตนเช่นเดียวกับสุวรรณสามหรือไม่

3. การดำเนินชีวิต

- นักเรียนคิดว่าการที่ลูกของนายพรานทั้งสองตัดสินใจหนีออกจากป่านั้นควรกระทำหรือไม่ เพราะเหตุใด
- นักเรียนคิดว่า “สุวรรณสาม” มีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร
- ถ้านักเรียนเป็นสุวรรณสาม และมีพ่อแม่ที่ตาบอดนักเรียนจะทำอย่างไรเพราะเหตุใด
- นักเรียนคิดว่าสุวรรณสามมีคุณธรรมใดที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนบ้าง

4. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น/ปัญหาที่ต้องแก้ไข

- นักเรียนคิดว่าการที่พ่อแม่ของสุวรรณสามตาบอดเกิดจากผลกระทบจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
- จากเนื้อเรื่อง สุวรรณสามดูแลพ่อแม่ที่ตาบอดอย่างไรบ้าง
- ถ้านักเรียนเป็นสุวรรณสามแล้วเกิดเหตุการณ์อย่างในเนื้อเรื่องขึ้นกับตนเอง นักเรียนจะทำอย่างไร

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูทักทายนักเรียนและให้นักเรียนนั่งสมาธิทำจิตใจให้สงบ 10 นาที เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรม
2. ครูนำรูปภาพประกอบคำสุภาษิตมาให้ให้นักเรียนดู แล้วอภิปรายร่วมกัน

ขั้นกิจกรรม

3. ครูเล่านิทานชาดกประกอบภาพ เรื่องสุวรรณสามให้นักเรียนฟัง
 4. ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟัง โดยการตอบคำถาม จากคำถามหลักของเนื้อเรื่อง
 5. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คน จากนั้นให้นักเรียนช่วยทำกิจกรรมจิกซอว์ลำดับ เหตุการณ์และจับคู่ภาพประกอบเหตุการณ์ พร้อมทั้งแต่งนิทานให้มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความ เมตตากรุณาโดยจัดทำเป็นนิทานสมุดภาพ
 6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
- ขั้นสรุป**
7. ครูสุ่มถามนักเรียน และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการกระทำที่แสดงถึงความเมตตากรุณา และสรุปแนวคิด ข้อคิดที่ได้จากบทเรียนนี้

ลักษณะการจัดชั้นเรียน

กลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย 4-5 คน

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทานชาดกเรื่องสุวรรณสาม
2. จิกซอว์ภาพและบัตรเหตุการณ์
3. กระดาษร้อยปอนด์
4. ดินสอสี/ ปากกาเมจิก

ผลงานของนักเรียน

1. เนื้อเรื่องนิทานของนักเรียน
2. สมุดภาพนิทาน

การวัดและการประเมินผล

1. กระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียน
2. ผลงานนักเรียน
3. การอภิปรายซักถามการร่วมกิจกรรม

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเนื้อเรื่องนิทานชาดก

สุวรรณสาม

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็น สุวรรณสาม
ที่บ้านป่านั้นมีนายพรานล่าเนื้อสองบ้านเป็นเกลอกันมานานแล้ว ภรรยาของนายพรานทั้ง
สองได้ท้องและคลอดมาพร้อมกัน บ้านหนึ่งได้ผู้หญิง ส่วนอีกบ้านได้ผู้ชาย
ทั้งสองบ้านจึงให้ลูกๆ แต่งงานกัน เมื่อแต่งงานกันแล้ว แต่ไม่ยุ่งในเรื่องชู้สาวกันและกัน
เพราะทั้งคู่มีจิตใจเมตตาไม่เหมือนกับพ่อและแม่ เนื้อสัตว์ก็ไม่กินกันตั้งแต่เด็กแล้ว
พ่อของชายหนุ่มสอนให้ยิงสัตว์ เพื่อไว้เลี้ยงชีพ ชายหนุ่มก็ไม่ทำตาม และตัดสินใจขออก
ป่าไปบวชกับภรรยาทั้งสองคน

เมื่ออยู่ป่า พระอินทร์ ทรงรู้ถึงอนาคตของคนที่รู้ว่าจะต้องตาบอด จึงคลบันดาลให้มีชาวป่า
ไปบอกให้มีลูกกันโดยใช้มือลูบท้องภรรยาสามครั้งก็จะมิลูกได้ โดยไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์กัน ชายหนุ่ม
ไม่เชื่อแต่ก็ลองทำดู

ไม่นานนัก ภรรยาที่ตั้งท้องจริงๆ และคลอดลูกออกมาให้ชื่อว่า สุวรรณสาม นั่นเอง
สุวรรณสาม เป็นเด็กที่มีใจเมตตาต่อสัตว์เหมือนพ่อและแม่ รู้จักกตัญญูต่อบิดามารดา
และแล้วเมื่อเข้าสู่สุวรรณสามโตขึ้นมา ผลกรรมของพ่อแม่ที่เคยได้ทำไว้ก็มาส่งผล เมื่อ
ออกไปหาอาหารป่า แล้วโคนพิชของงูทำให้ตาบอดทั้งคู่

สุวรรณสาม รอพ่อแม่จนเย็นเห็นว่ายังไม่มาจึงได้ออกไปตามหาและได้เจอทั้งคู่จึงพากัน
กลับบ้าน สุวรรณสามจึงบอกว่า

“ดีแล้วที่พอกับแม่ตาบอด” สุวรรณสามดีใจใหญ่

“เอ๊ะ เจ้านี้ทำไมถึงพูดอย่างนี้ พ่อแม่เป็นทุกข์ เจ้าสบายใจอย่างงั้นหรือ” พ่อฤทธิโมโห

“เปล่าหรอกจะพ่อ ฉันนะรอเวลาหาเลี้ยงพ่อแม่มานานแล้ว เวลาที่ฉันจะไปหาอาหารมาให้
หรือดูแลพ่อแม่บ้าง พอกับแม่ก็ไม่ยอมบอกว่ายังมีแรงอยู่ ยังมีร่างกายครบสามสิบสองอยู่ ตอนนี้พอกับ
แม่พิการแล้ว ฉันขอเลี้ยงดูพ่อแม่บ้างนะจ๊ะ” สุวรรณสามพูดอธิบายอย่างใจจริง

นับจากวันนั้นมา สุวรรณสามก็ดูแลหาอาหาร การขับถ่าย การใช้ชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างให้กับ
พ่อแม่ โดยใช้เชือกทำให้พ่อแม่เดินตามเชือก ไม่ว่าจะไปที่ไหนจึงทำให้พอกับแม่ของสุวรรณสามใช้
ชีวิตได้อย่างปกติสุข

สุวรรณสาม ออกไปดักน้ำในป่า มีฝูงสัตว์มาห้อมล้อมมากมาย และทันใดนั้นเอง มีธนูของ
พระราชชาติเอบเฝ้ายิงอยู่มาถูกทำให้สุวรรณสามล้มลงไปทันที

พระราชชาติใจ จึงเข้ามาดูและรับปากว่าจะดูแลพ่อแม่ที่ตาบอดของสุวรรณสามให้ก่อน
สิ้นใจตาย แต่ด้วยบุญบารมีของสุวรรณสามจึงทำให้ฟื้นขึ้นมาได้อีกในที่สุด

ที่มา : ปรับจาก. เตชณี ชาลิต. นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา. 2548.

มโหสถ

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดเป็น มโหสถ
 ในเมืองมิลิตานานมาแล้ว มี พระเจ้าวิเทหะ เป็นกษัตริย์ครองเมืองอยู่
 พระเจ้าวิเทหะ มีบัณฑิตทั้งสี่ เป็นที่ปรึกษาราชการ นามว่า เสนกะ ปุกกุสะ กามินทะและเท
 วินทะ พระเจ้าวิเทหะทรงพระสุบิน ถึงกองไฟทั้งสี่มุมและมิกองไฟที่ห้าอยู่ตรงกลาง มีประชาชนเข้า
 ไป แต่ไฟกลับไม่ร้อน จึงให้บัณฑิตทั้งสี่หายเหตุการณ์

เสนกะ หัวหน้า บอกว่าจะมีบัณฑิตมีบุญมาเกิดและช่วยเหลือประชาชน

“แล้วบัณฑิตนั้นอยู่ไหน” พระเจ้าวิเทหะทรงถาม

“ยังไม่เกิดพระเจ้าค่ะ” เสนกะบอก

หลายเดือนผ่านไป ที่หมู่บ้านทางทิศตะวันออกของเมืองมิลิตา ในบ้านเศรษฐีผู้หนึ่งภรรยา
 ได้คลอดบุตรออกมาเป็นเด็กชาย และมี แพทย์ ออกมาด้วย

ท่านเศรษฐีจึงเอายานี้มารักษาโรคปวดหัว ที่ทรมาณมานาน ก็หายเป็นปลิดทิ้ง จึงได้ตั้งชื่อ
 ให้ว่า เจ้ามโหสถ นับตั้งแต่นั้นมา

มโหสถ มีเพื่อนเล่นมากมาย เพราะพ่อเศรษฐีสั่งให้เด็กที่เกิดวันเดียวกับมโหสถมาอยู่ใน
 ความอุปถัมภ์ของตนเองจะได้เป็นเพื่อนเล่นของมโหสถ

ด้วยปัญญาของมโหสถที่ฉลาดหลักแหลม ตัดสินความให้ชาวบ้านอย่างถูกต้องและ
 แก้ปัญหาได้ทุกกรณีนั้น จึงเป็นที่นับถือของชาวบ้านทั่วไป

พระเจ้าวิเทหะทรงนึกถึงพระสุบินที่ผ่านมา จึงให้บัณฑิตทั้งสี่ออกตามหา และให้ทหาร
 ออกไปหาอีกในครั้งหลังหลังจากที่บัณฑิตทั้งสี่ออกไปหาไม่เจอ

ทหารกลับมารายงานว่า เจอเด็กที่ฉลาดมาก พระเจ้าวิเทหะจะทรงรับเข้าวัง แต่บัณฑิตทั้งสี่
 ได้ขัดไว้ก่อนให้ทรงดูพฤติกรรมไปก่อน โดยให้ทหารคอยสอดแนม แต่ความเป็นจริงก็คือไม่ยอม
 เสียอำนาจไป บัณฑิตทั้งสี่ จึงได้ขัดขวางทุกครั้งที่พระเจ้าวิเทหะได้ทราบเรื่องราวการแก้ปัญหาต่างๆ
 จากนายทหารสอดแนม

จนในที่สุด พระเจ้าวิเทหะทรงได้รับเข้ามาในวัง บัณฑิตทั้งสี่ก็ได้พยายามหาทาง
 กำจัดมโหสถแต่ก็ไม่สำเร็จ และสุดท้ายก็เกือบตาย

แต่มโหสถได้ขอชีวิตไว้ จึงทำให้บัณฑิตทั้งหลายต่างเชื่อฟังมโหสถ จนกระทั่งมโหสถได้
 ภรรยาที่แสนฉลาด และช่วยพระเจ้าวิเทหะรบกับเจ้าเมืองทั้งร้อยหนึ่งเมือง จนได้รับชัยชนะ และรับ
 ราชการกับพระเจ้าวิเทหะจนถึงสิ้นสมัยของพระองค์

ที่มา : ปรับจาก, เติชนี ชาลิต, นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก, กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา, 2548.

ภุรท้ท

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธรเจ้าได้กลับชาติมาเกิดเป็น ภุรท้ท เมืองพาราณสี มีพระโอรสองค์หนึ่งที่พระราชาทรงระแวง จึงสั่งให้ออกไปท่องเที่ยวที่ป่าห้ำม กลับมาจนกว่าพระราชาสงัดพระชนม์ พระโอรสจึงออกป่าท่องเที่ยวอย่างเพล็ดเพล็ด

พระโอรสเจอนางนาคกลางป่า รักกันและได้อยู่ร่วมกันจนมีลูกชื่อ เจ้าสาคร ราชบุตรและเจ้าสมุทรา ราชธิดาสองพระองค์

เมื่อเจ้าเมืองสั้งพระชนม์ จึงตามหาผู้ที่จะสืบทอดและได้มาเจอพระโอรสจึงทรงนำครอบครัวเข้าเมือง เพื่อปกครอง แต่นางนาคไม่ยินดีไปด้วย

เจ้าสาครและเจ้าสมุทราเล่นน้ำอยู่ในวัง เพราะเป็นนาคจึงขาดน้ำไม่ได้ มีเจ้าเต่าตัวหนึ่งมาทำให้ตกใจว่าไปพร้จึงนำไปทิ้งที่น้ำวน

เจ้าเต่าโมโหจึงว่ายน้ำไปถ้ำบาดาลและโกหกเจ้าเมืองบาดาลว่า เจ้าเมืองพาราณสีต้องการถวายพระธิดาให้แก่เจ้าเมืองบาดาล

เจ้าเมืองบาดาลจึงส่งทูตไปรับมา แต่เมื่อทูตไปกลับเป็นเรื่อง เพราะเจ้าเมืองพาราณสีไม่รู้เรื่อง จึงต่อว่ากลับมา ทำให้เจ้าเมืองบาดาล โมโหนำพลนาคบุกขึ้นเมืองมนุษย์ทันที

เจ้ากรุงพาราณสีจึงจำยอมให้ พระธิดาสุมุทราเป็นภรรยาเจ้าเมืองบาดาลไป และทรงตรอมใจจนสั้งพระชนม์ เจ้าสาครจึงได้ขึ้นครองราชย์แทน

เจ้าเมืองบาดาลอยู่กับเจ้าสมุทรา จนมีลูกในร่างมนุษย์สี่พระองค์ คือ สุท้สนะ ภุรท้ท สุโกกะ และอรุญชะ

เจ้าเมืองบาดาล จะนำภุรท้ทขึ้นสวรรค์เข้าเฝ้าพระอินทร์ทุกสัปดาห์ ทำให้จิตใจของภุรท้ทอยากจะทำบุญจึงขึ้นไปเมืองมนุษย์ ถือศึกลาวนาที่ริมฝั่งแม่น้ำยมนา นับแต่นั้นมาพรานป่าไปเจอจึงจับนาคภุรท้ทไว้ และปล่อยไปเพราะนาคภุรท้ทเอาสมบัติเข้าแลกแล้วหนีมาจนกระทั่งมาเจอพราหมณ์ใจร้ายคนหนึ่ง ทำร้ายนาคภุรท้ทอย่างทารุณและนำไปแสดงเพื่อเรียกเงินจากประชาชนจนร่ำรวย แต่ภุรท้ทอดทนไม่ทำร้ายพราหมณ์ด้วยพิษ เพราะต้องการให้ถือบำเพ็ญได้สำเร็จ

วังบาดาล เทียวตามหานาคภุรท้ทไม่เจอ จึงขึ้นมาตามทีเมืองมนุษย์และได้เจอ จึงช่วยชีวิตภุรท้ทได้ในเมืองของเจ้าสาครที่เป็นพี่ชายของแม่พวกนาคทั้งสี่ จึงได้อยู่ร่วมกันอีกครั้งอย่างผาสุก

ภุรท้ทได้บำเพ็ญจนสำเร็จนั่นแล

ที่มา : ปรับจาก. เตชนี ชาลิต. นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา. 2548.

ช่างรับกรรม

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็น ช่าง
ช่างโพธิสัตว์ รูปร่างสง่างาม และได้เป็นใหญ่ในโจลง ช่างทั้งหลายพากันเชื่อฟังเป็นอย่างดีและ
ชื่นชมให้ความเคารพในช่างพระโพธิสัตว์เป็นอย่างมาก

ในปากกว้างใหญ่ มีนกตัวหนึ่งอาศัยอยู่มันมีลูกน้อยที่ปีกยังไม่แข็งแรงนั่งอยู่หลายตัว
ฝูงช่างของพระโพธิสัตว์ กำลังจะเดินผ่านรังของมันอยู่ดำนก ถ้าช่างผ่านมาต้องชนโดนอย่าง
แน่นอน นางนกจึงได้บินไปดักหน้าฝูงช่าง

“ท่านเจ้าโจลง ได้โปรดเถิด ขอให้ท่านช่วยเลียงการเดินทางผ่านทางนี้เถิด ช่วยอ้อมไปหน่อย
เพราะรังของเรามีลูกน้อยที่ยังไม่แข็งแรงอยู่หลบทางท่าน ไม่พันทจริงๆ” นางนกอ่อนวอนและขอร้อง
อย่างน่าสงสาร

ช่างโพธิสัตว์ ได้หลีกเลียงเดินอ้อมไปทันที ทำให้นางนกซาบซึ่งใจยิ่งนัก
แต่ทว่า มีช่างเกรตัวหนึ่งเดินผ่านมา นางนกก็เข้าไปพูดขอเช่นเดียวกับช่างโพธิสัตว์ แต่เจ้าช่าง
เกรไม่มีความเมตตาแล้วยังพูดขู่ว่า

“เจ้านกน้อยเจ้ามาห้ามเรา เจ้าทำการ โธหังนักรังไม่เจียมตัวเจ้าเลย เราเป็นช่างใหญ่พลังเราก็กว้าง
โจ ทำไมเราต้องหลีกทางให้เจ้าด้วย” เจ้าช่างเกรพูดจบก็เดินชนรังนกตกลงมาแล้วเหยียบลูกนกตาย
หมดทุกตัว

นางนกร้องไห้เสียใจและแค้นเคืองยิ่งนัก เมื่อคิดได้ก็ไปหาเพื่อนนกกาด้วยกัน

“ท่านกาช่วยเราด้วย เจ้าช่างมันทำร้ายลูกเรา ท่านจงไปจิกตาช่างให้บอดด้วยเถิด” นางนกร้อง
ร้องไห้ให้เพื่อนกาเห็นใจ เจ้ากาป่าสงสารจึงได้ทำตามที่ร้องขอให้ช่วยเหลือ เพราะถึงอย่างไรก็เป็น
เพื่อนนกเช่นเดียวกัน

ช่างได้โดนนกกาป่าจิกตาทั้งสองข้าง ช่างก็ทรมานยิ่งนัก ทำให้หากินไม่สะดวก

นางนกกยังโกรธเคืองไม่หาย จึงได้ไปบอกอึ่งอ่าง ช่างต้องอาศัยฟังเสียงเวลาที่ไปกินน้ำให้ไปที่
ปลายเหว เวลาช่างมาจะได้ตกไปที่เหวตาย อึ่งอ่างสงสารนางนกจึงได้ทำตามและเป็นดังคิด ช่างเกรจะ
มากินน้ำ อึ่งอ่างก็ได้หลอกช่างตกเหวตายทันที เพราะเสียงของมัน

นางนกกสมใจนึก แต่ก็อยู่อย่างเศร้าใจทรมานเพราะความที่คิดถึงลูกน้อยที่ได้ตายจากไป

ที่มา : ปรับจาก. เตชินี ชวลิต. นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา. 2548.

สุนัขผิตัว

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็น สุนัข
พระราชอาประทับราชรถ ผ่านวัดที่เป็นป่าช้าที่มีลูกสุนัขอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในจำนวน
นั้นก็ยังมีสุนัขที่เป็นพระโพธิสัตว์ได้กลับชาติมาเกิดมีชื่อว่า เตชะ เป็นสุนัขลักษณะงามยิ่งนัก

ในระหว่างที่พระราชเสด็จผ่านนั้น เกิดฝนตกหนักพระองค์จึงลงจากรถเข้าไปในวัด เพื่อหลบ
ฝนที่ตกกระหน่ำอยู่

เจ้าสุนัขหลวงได้กลิ่นเบาะที่โดนน้ำฝนแล้วมีกลิ่นสาบ ทำให้มันเข้าไปข่วนกัดจนขาดไปหมด
เมื่อฝนได้หยุดตกแล้ว พระราชาจึงออกมาจะนั่งที่ราชรถก็ต้องตกใจ

“สุนัขในป่าช้าที่ผ่านมากัดแทะจนขาดหมดเลยพระเจ้าข้า” ทหารดูแลรถบอกทุกอย่างที่ไม่ได้เห็น
แต่พูดกล่าวโทษไปก่อนเพื่อเอาตัวรอด

“เจ้าจงนำสุนัขไปประหารให้หมด” พระราชาทรงโมโหมากจึงได้สั่งอย่างเด็ดขาด
บรรดาทหาร นำสุนัขน้อยใหญ่ไปประหารจนทั่วพระนคร จนไม่มีสุนัขเหลืออยู่เลย ส่วนตัวที่
รอดมาได้ก็หนีแอบไปทั่วเมืองอย่างน่าสงสารยิ่งนัก

สุนัขเตชะ เห็นบรรดาสุนัขมาขอความช่วยเหลือจึงได้หาทางไปเข้าเฝ้าพระราชาทันที

“เจ้าสุนัขตัวน้อยเจ้ามาได้อย่างไร” พระราชาตกใจที่เห็นสุนัขมาหมอบกราบ

“ข้าแต่พระองค์ หม่อมฉันเป็นตัวแทนของสุนัขทั้งหลาย มาขอร้องพระองค์ให้เลิกจับพวก
หม่อมฉันไปฆ่าอย่างไม่มีเหตุผลด้วยเถิด” สุนัขเตชะ บอกอย่างกล้าหาญไม่กลัวอาญาใดๆทั้งสิ้น

“ไม่มีเหตุได้อย่างไรเจ้าสุนัขไพร่ พวกเจ้าน่ะมากัดราชรถเราจนเบาะขาดไปหมด” พอ
พระราชารู้จุดจบก็นึกโกรธขึ้นมาอีกครั้ง

“พระองค์เห็นอย่างนั้นหรือ” สุนัขเตชะ ถาม

“ไม่เห็น” พระราชาชกสงสัย “ถ้าอย่างนั้น หม่อมฉันขอให้พระองค์เอาน้ำมาราดเบาะให้ชุ่ม
อีกครั้ง แล้วดูกันว่าจะมีสุนัขที่ไหนดมากัดเบาะของพระองค์” สุนัขเตชะ ทำทนายพระราชาทันที
พระราชาสั่งการให้ทหารนำน้ำมาราดเบาะ เมื่อราดเสร็จแล้ว สิ่งที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น สุนัขหลวงก็ได้กรู
กันเข้ามาข่วนกัดเบาะของพระองค์จนขาดวินไปหมด พระราชาเกิดความละอายใจยิ่งนักที่สั่งฆ่าสุนัขไป
มาก โดยที่สุนัขนั้นไม่ได้มีความผิดอะไรเลย

ที่มา : ปรับจาก, เตชินี ชวลิต, นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก, กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา, 2548.

จันทกุมาร

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดเป็น จันทกุมาร

เมืองบุพผดิ เจ้าเอกราชเป็นเมืองมีพระโอรสชื่อ จันทกุมาร

กัณหาร เป็นที่ปรึกษาของพระราชาก็เป็นคนโกล และมักสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน มีประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากกัณหารเป็นจำนวนมาก

พระราชามอบคิความของประชาชนให้ที่ปรึกษาคนนี้จัดการคิความต่าง ๆ จากคิที่ผิด กลายเป็นคิที่ถูกต้องทันที ถ้ามีสินบนมาให้ที่ปรึกษาคนนี้ ไม่ว่าจะเรื่องใหญ่แค่ไหนก็ตาม

ประชาชนพากันเดือดร้อนไปทั่ว แต่ที่ปรึกษาคนนี้ ก็ยังไม่ได้ใส่ใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นยังคงโลก มากกับสินบนต่อไป

อยู่มาวันหนึ่ง ขณะที่พระโอรสจันทกุมารเดินเล่นอยู่ในอุทยาน ได้ยินเสียงชาวบ้านร้องไห้กัน จึงเดินไปที่ว่าการศาลและถามความว่าเกิดอะไรขึ้นจึงมีเสียงโห่ดังไปหมด

ชาวบ้านเจ้าของเรื่องจึงเล่าให้พระโอรสฟัง ในเรื่องที่ตัดสินคิไม่เป็นธรรม ทำให้พระโอรส ตัดสินชำระความให้เอง

ราชครูไม่พอใจ แต่ก็ไม่กล้าขัด เพราะเป็นถึงพระโอรส จึงเก็บความแค้นที่มีไว้ในใจ

พระราชาทราบเรื่อง จึงได้มอบหมายหน้าที่ให้พระโอรสเป็นผู้ที่ตัดสินคิความต่างๆแทน ราชครูนับตั้งแต่นั้นมา

ราชครูโมโหมากที่โดนแย่งหน้าที่ไป เพราะทำให้ตนนั้นเสียรายได้ก้อนใหญ่ไป แต่ก็ไม่สามารถพูดได้จึงต้องจำทนอยู่ต่อไป

วันหนึ่งพระราชาก็ได้ฝันว่า ได้เห็นทรัพย์ของพระอินทร์และตัวเองได้เป็นเจ้าของ จึงนำความฝันนี้ไปถามราชครู

ราชครูนึกได้โอกาส จึงพูดต่อพระราชาก็ว่า

“พระองค์จะได้เป็นเจ้าของมหาสมบัติทั้งปวงในสากลโลก แต่พระองค์ต้องบูชาขี้ด้วยเลือด และหัวใจของพระโอรส และพระมเหสีของพระองค์ มิฉะนั้น จะไม่ได้มา” ราชครูได้ทีจึงพูดปิด

“ถ้าอย่างนั้นท่านช่วยจัดการให้เราด้วย เรายินดีถ้าเราจะได้ทรัพย์ของพระอินทร์จริง” พระราชา ไม่สนใจอะไรทั้งนั้นนอกจากความโลภ

ไม่ว่ามีใครคัดค้านอย่างไร พระองค์ก็ไม่ฟัง ประชาชนร้องขอก็ไม่ใส่ใจ จนกระทั่งถึงวัน ประหาร ราชครูรับสั่งการจะได้จบเรื่องให้ประหารทันที แต่เรื่องที่จะประหารนั้นเกิดร้อนถึงพระอินทร์ จึงลงมาช่วยพระโอรส ให้รอดจากความตายและลงโทษราชครูจนตาย

ที่มา : ปรับจาก เดชณี ชาลิต. นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา. 2548.

กระต่ายบรรลุนิยาม

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็น กระต่ายป่า
เจ้ากระต่ายป่าพระโพธิสัตว์ มีเพื่อนสนิทคือ ลิง สุนัข นาก หากินอยู่ในป่าเดียวกัน ต่างพึ่งพา
อาศัยซึ่งกันและกันมานานแสนนาน มีอะไรก็ช่วยเหลือกันมาโดยตลอด

วันนี้เป็นวันพระ เจ้าสัตว์ต่างๆ จึงถือศีลและให้ทานทุกชนิด หากมีคนมาขอ
ในขณะที่ยังสัตว์ทุกตัวนั่งสมาธิกันอยู่นั้น ด้วยบารมีทาน ทำให้บารมีของสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ได้
ร้อนไปถึงท้าวสักกะ

ท้าวสักกะ อยากรดใจบรรดาสัตว์ทั้งหลาย จึงแปลงกายเป็นพราหมณ์ป่า แล้วเดินมาหาเจ้า
สุนัขก่อนเพื่อขออาหาร

“ท่านสุนัข เราขอข้าวกินหน่อยจะได้หรือไม่ เราหิวมากเลย” พราหมณ์สักกะ ลองใจ

“ได้ซิท่าน เรามีอาหารเก็บไว้มากอยู่ท่านจงกินไปเถละ ถ้าท่านหิวมากท่านจงกินให้หมดนะ ไม่
ต้องห่วงเรา” สุนัขยอมเสียสละอาหารทันทีอย่างเต็มใจ

“ไม่เป็นไรท่าน ท่านเก็บไว้ก่อนพอดีเรามีธุระแล้ว วันหน้าเราจะมารบกวนท่าน”

พราหมณ์สักกะเดินไปหานากต่อ แล้วก็ทำเช่นเดิม เจ้านากก็เป็นเหมือนเจ้าสุนัข คือยินดีมอบ
อาหารทั้งหมดที่มีอยู่ให้

พราหมณ์สักกะเดินเข้าลิง และขออาหารแบบเดิม เจ้าลิงก็ยินดีให้เช่นกัน ท้าวสักกะเกิดความ
พอใจเป็นอย่างมาก จึงเดินเรื่อยไป

จนกระทั่ง ถึงที่เจ้ากระต่ายโพธิสัตว์เป็นตัวสุดท้ายที่จะได้รับการสรรเสริญ

“ท่านพราหมณ์เดินทางมาไกล เจริญนั่งก่อน” กระต่ายให้การต้อนรับอย่างดี

“เราอยากจะขออาหารท่านกินหน่อย เราหมดกำลังแล้ว” พราหมณ์สักกะลองใจเหมือนเดิม

“ท่านคงเหนื่อยมาก ได้ เอาอย่างนี้ขอเราก่อนไปสักครู่ ท่านจะได้อบอุ่นขึ้นมาบ้าง ช้างนอก
อากาศค่อนข้างเย็น ท่านเดินทางมาคงลำบากมาก” เจ้ากระต่ายจัดแจงก่อไฟจนกระทั่งเสร็จ

“ต่อไปท่านจะได้ทานอาหารที่ให้พลังงานแก่ท่าน ถ้าพลังไม่มีที่เราเก็บไว้คงไม่พอดูร่างกาย
ท่านหรอก เราจะให้ท่านได้กินเรา ท่านจะได้อยู่ได้ต่อไป” ว่าแล้วเจ้ากระต่ายก็วิ่งเข้ากองไฟทันที แต่
แปลกกองไฟกลับไม่ร้อน แต่กลับเย็นสบาย

พราหมณ์สักกะจึงกลายร่าง และอวยพรให้สัตว์ทุกตัวได้บรรลุนิยาม

ที่มา : ปรับจาก, เตชณี ชาลิต, นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก, กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา, 2548.

สามเพื่อนแท้

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็น กวาง กวางพระโพธิสัตว์ มีเต่า กับ นก เป็นเพื่อน ถึงแม้ว่าจะอยู่ต่างชนชั้นกันก็ตามแต่ สายสัมพันธ์ในมิตรภาพไม่สามารถที่จะขาดหรือแยกจากกันได้ เพราะทั้งสามรักกันประดุจว่า เป็นพี่น้องแท้ๆ

พรานป่าคนหนึ่ง เข้ามาดักหาสัตว์น้อยใหญ่ จนกระทั่งได้เดินมาพบกับรอยเท้าของกวางใกล้ๆ กับสระน้ำ

พรานป่านึกในใจว่า เจ้ากวางจะต้องมากินน้ำที่สระน้ำแห่งนี้อย่างแน่นอน คิดได้ดังนั้นก็ทำ ที่ดักกวางเป็นห่วงเชือก

และในเวลาเย็นนั่นเอง เเคราะห์กรรมของกวาง โพธิสัตว์ก็มาถึงแล้วในชาตินี้ เจ้ากวางติดกับ ดักห้วงของนายพรานทันที เพราะไม่ได้ระวังตัว

เสียงร้องขอความช่วยเหลือของเจ้ากวางดังไปถึงเจ้าเต่ากับเจ้านก เมื่อโผล่มาเห็นก็ตกใจ

“เจ้าเต่า เจ้าใช้ปากของเจ้ากัดเชือกบ่วงให้เจ้ากวางไปก่อนนะ เราจะไปถ่วงเวลานายพรานไว้” เจ้านกบอกแล้วบินตรงไปที่ปากของนายพรานทันที เพื่อหาวิธีถ่วงเวลาไว้

เจ้าเต่าพยายามกัดเชือกอย่างยากเย็น จนกระทั่งปากของมันเลือดไหลออกมา เพราะเชือกมีความเหนียวมาก กัดอย่างไรก็ไม่ขาด แต่เจ้าเต่าก็ยังพยายามอยู่อย่างอดทน เพื่อเพื่อนของมันนั่นเอง ทำให้กวางซึ่งใจยิ่งนักและสงสารเจ้าเต่าอย่างมาก

เจ้านกเห็นนายพรานกำลังเดินไปที่กับดัก จึงเข้าโจมตีด้วยการจิกหัวตัวนายพราน ทำให้นายพรานไม่กล้าที่จะออกจากที่พักอีก เพราะเห็นว่าเป็นกลางไม่ดีแล้ว

ตกบ่ายนายพรานออกไปใหม่ เจ้านกก็ทำแบบเดิมอีก แต่นายพรานไม่กล้าแล้วและเอาไม้ไล่ตีไป เจ้านกเห็นจะยั้งนายพรานไม่อยู่ จึงรีบบินไปที่เจ้าเต่ากับเจ้ากวางทันที

“เจ้ากวาง เจ้าต้องใช้แรงเจ้าแล้วดึงตัวเองให้หลุดมาให้ได้ เพราะเจ้าเต่าคงไม่ไหวแล้ว และนายพรานก็กำลังเดินทางมาหาพวกเราแล้วนะ” เจ้านกรีบบอก

กวางเห็นนายพรานเดินมาแต่ไกล จึงรวบรวมกำลังครั้งสุดท้าย แล้วดึงตัวออกอย่างแรงจนเชือกขาดจนได้ เจ้ากวางเอาปากคาบเจ้าเต่าขึ้นหลังให้เจ้าเต่าเกาะให้แน่น แล้ววิ่งหนีนายพรานป่าไปพร้อมกับเจ้านกที่บินตาม ทำให้สามเพื่อนแท้ได้รอดจากความตายอีกครั้ง

ที่มา : ปรับจาก. เตชะนิ ชวลิต. นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา. 2548.

พญาเนื้อนิโครธ

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธเจ้าได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็น เนื้อทราย เนื้อทรายพระโพธิสัตว์นามว่า นิโครธ เป็นหัวหน้าฝูงมีบริวารครึ่งพัน ส่วนเนื้อทรายอีกพวกชื่อ สาวัน มีบริวารอีกครึ่งพัน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมาช้านาน

จนกระทั่งวันหนึ่ง พระราชาแห่งแคว้นเข้าป่าล่าสัตว์ทดลองครองราชย์พระองค์ใหม่ พระราชาองค์นี้ เป็นพระราชาที่ชอบการบริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด และพระองค์ก็ชอบการล่าสัตว์เป็นชีวิตจิตใจ งานราชการแผ่นดินพระองค์ทรงหลีกเลี่ยง มุ่งแต่เข้าป่าล่าสัตว์อย่างเดียว

ประชาชนพากันเดือดร้อนยิ่งนัก พวกขุนนางจึงพากันปรึกษาว่าจะเอาปามาอยู่ในวังให้พระราชา เมื่อขุนนางต่าง ๆ ตกกลตามนี้ จึงได้ทำการไล่ต้อนฝูงเนื้อจากป่ามาในพระราชอุทยาน

พระราชาพอใจนักทรงยิงเนื้อทรายบ้าง สัตว์ตัวอื่นบางอย่างละตัวทุกวันเป็นอาหาร อยู่มาวันหนึ่ง นางเนื้อทรายท้องแก่ถึงคิวต้องไปเป็นอาหาร จึงร้องไห้อย่างน่าสงสาร

“ท่านนิโครธ เราขอเลื่อนเวลาตายไปก่อนได้ไหม ขอเราได้เห็นหน้าลูกเราก่อนเถอะ ท่านเป็นหัวหน้าท่านช่วยเราหน่อยเถอะ” นางเนื้อทรายปรึกษาทันทีอย่างรอคความหวัง

“เราเข้าใจ เจ้าไม่เป็นไรเราจะไปแทนเจ้าเอง” เนื้อทรายนิโครธสงสารจึงเห็นใจ และยอมมาแทนแม่เนื้อทรายที่ท้องแก่

พระราชาประหลาดพระทัยนักที่เห็นเนื้อทรายมารอที่ห้องครัว ในขณะที่เดินผ่านจึงถามอย่างสงสัยทันที

“เจ้าเป็นเนื้อทรายลักษณะงามนัก เราสังหารไม่ให้เจ้าเป็นอาหาร แล้วเจ้ามาทำไม”

พระราชากลามทันที

“ข้าแต่บพิตร นางเนื้อทรายตัวหนึ่งครรภ์กำลังแก่ใกล้คลอดจะขอให้เห็นหน้าลูกก่อนตาย จึงขอให้ข้าพเจ้าช่วย ข้าพเจ้าเห็นว่าทุกชีวิตก็รักชีวิตของตัวเอง จึงเสียสละมาแทน ขอพระองค์ได้โปรดประหารข้าพเจ้าเถิด” เนื้อทรายนิโครธบอกพระราชาอย่างองอาจ

“เจ้าเป็นสัตว์ยังคิดเสียสละ เราละอายใจแก่เจ้านักที่เห็นแก่ตัวมาก ทั้ง ๆ ที่เราเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าจึงไปเถิดเราคิดได้แล้ว ต่อไปพวกเจ้าจงเป็นอิสระกันเถิด” พระราชา รู้สึกละอายใจและคิดได้ทันที

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน์ อุดมพร. สูดยอดนิตานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

กีฬาทรมาณสัตว์

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีพระเจ้าพรหมทัตครองราชย์สมบัติอยู่ในเมืองพาราณสี พระองค์ทรงโปรดปรานกีฬาสัตว์ คือจับสัตว์มาแข่งขันกีฬาวิ่ง

สัตว์ที่จะใช้ในการแข่งขัน ก็จะเป็นพวกช้าง ม้า วัว ควาย ไซ่เพียงเท่านั้น อีกทั้งยังโปรดปรานการแข่งขันกีฬาคนแก่ โดยให้คนแก่วิ่งแข่งกัน หรือไม่ก็เล่นมวยปล้ำ ดูแล้วน่าสนุกสนานดี

ความชื่นชอบการกีฬาแบบนี้ สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนและสัตว์เป็นอย่างมาก เป็นที่รู้กันทั่วไปในพระนครพาราณสี แต่ไม่มีผู้ใดจะสามารถยับยั้งแก้ไขได้

จนกระทั่ง ร้อนถึงพระอินทร์

พระอินทร์รับรู้ความเดือดร้อนของมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย แล้วก็ไม้อาจจะทนดูคาอยู่ได้ ต้องเดินทางลงมาจากสวรรค์เพื่อแก้ไขสถานการณ์โดยแปลงตนเป็นคนแก่และให้เห็นเฉพาะพระเจ้าพรหมทัตเท่านั้น คนอื่นมองไม่เห็น

คนแก่ได้จับเกวียนบรรทุกหมอน้ำ วิ่งผ่านหน้าที่พระเจ้าพรหมทัตนั่งพักอยู่

พระเจ้าพรหมทัตได้เห็นแล้ว ก็ทรงคิดว่า ตาแก่คนนี่คงต้องการจะจับเกวียนให้เราชม จึงพูดเรียกอำมาตย์มา แล้วสั่งให้นำตาแก่จับเกวียนมาเข้าเฝ้า

อำมาตย์ทั้งหลายเที่ยวหาตาแก่ แต่หาเท่าไรๆ ก็ไม่พบ

ทันใดนั้น พระอินทร์ก็จับเกวียนมาอีกและทำให้น้ำในหม้อหกรดพระเจ้าพรหมทัต พร้อมกับหยิบอาวุธจักรเพชรขึ้นมาขู่ว่า

“หากท่านยังชอบทรมาณสัตว์และคนแก่ให้เดือดร้อนอยู่ละก็ เราจะตัดหัวท่านให้ขาดกระเด็น”

พระเจ้าพรหมทัตตกใจสุดขีด ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ไปได้ และได้ให้สัญญาว่าจะเลิกเล่นกีฬาทรมาณสัตว์และคนแก่ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

นับแต่นั้นมา กีฬาทรมาณสัตว์ ทรมาณคนแก่ก็ไม่มีให้เห็นอีกในเมืองพาราณสี

แต่กลับมามีอยู่ในหลายๆ ประเทศ ในปัจจุบัน

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน์ อุดมพร. สูดยอดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

ฆ่าสัตว์บูชาอัญญาปติคัพพันมาถึงตน

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว

ยังมีชายคนหนึ่ง อยู่ในแคว้นกาสิ ได้บนบานศาลกล่าวแก่เทวดา ที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไทรขอให้ แล้วยคลาดปลอดภัยอย่าได้มีอันตรายมาแผ้วพาน แล้วชีวิตก็ได้รับสวัสดิภาพ จึงทำการบูชาเทวดา คอบแนกคุณ ด้วยการฆ่าสัตว์เป็นอันมาก แล้วนำไปบวงสรวงที่ใต้ต้นไทร

รุกขเทวดายืนอยู่ที่คาคบของต้นไม้ เห็นพฤติกรรมของมนุษย์แล้วก็สลดใจ จึงกล่าวสอนขึ้นว่า

“ถ้าท่านต้องการจะปลดเปลื้องตนให้พ้น เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ก็จะพ้นได้ ต้องหาวิธีที่ถูกต้อง แต่ท่านปลดเปลื้องตนแบบนี้ มันจะกลับติดหนักเข้า

นักปราชญ์หาได้ปลดเปลื้องตนแบบนี้ไม่

การปลดเปลื้องตนอย่างนี้ เป็นวิธีของคนพาล ซึ่งจะต้องติดหนักเข้าอีก ไม่เป็นการปลดเปลื้องตนเลย

การฆ่าสัตว์เพื่อบูชาอัญญา บวงสรวง นั้นเป็นบาป

การฆ่าสัตว์เพื่อเอาไปทำบุญ เป็นบาป

การฆ่าสัตว์ที่ว่าเป็นบาปนั้น มิใช่เป็นบาปเพราะมีใครเขาบอก แต่เป็นบาปเพราะสร้างทุกข์ให้ผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นต้องตายไป

การฆ่าสัตว์เป็นบาปอยู่ในตัวของมันเอง ศาสนาจะสั่งสอนหรือไม่สั่งสอนก็ตาม”

หลังจากชายคนนั้นได้ฟังคำสั่งสอนของเทวดาแล้ว ก็นำข่าวไปแจ้งแก่เพื่อนบ้านทั่วทุกคน

ในที่สุด ผู้คนได้พากันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม มีเมตตากรุณาต่อมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย สังคมจึงมีความสงบร่มเย็นตลอดกาลนาน

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน์ อุคมพร. สูดยอดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

ฤๅษีโพงน้ำ (ตักน้ำ) ให้สัตว์ป่ากิน

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว
 มีพระเจ้าพรหมที่ครองราชย์สมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี
 ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์เกิดในตระกูลพราหมณ์ สำเร็จการศึกษาแล้วออกบวชเป็นฤๅษี มีฤๅษี
 ๕๐๐ คนเป็นบริวาร อาศัยอยู่ที่เชิงเขาในป่าหิมพานต์
 อยู่มาวันหนึ่ง ในป่าหิมพานต์นั้น เกิดความแห้งแล้ง สัตว์ป่าไม่มีน้ำจะดื่ม พวกมันลำบาก
 เดือดร้อนทั่วทั้งป่า
 พระฤๅษีคนหนึ่งเกิดความสงสารสัตว์ จึงตัดต้นไม้มาทำรางทำโพง หรือเครื่องตักน้ำเทไปตาม
 ราง สำหรับเป็นน้ำดื่มแก่สัตว์ป่า
 พวกสัตว์ทั้งหลายมาดื่มน้ำกันมิได้ขาด พระฤๅษีจึงไม่มีโอกาสไปหาอาหารมากิน แต่ท่านก็ทน
 ไปได้
 พวกสัตว์รู้เหตุนี้ จึงบอกกันและกัน ให้สัตว์ทุกตัวคาบผลไม้มากถวายพระฤๅษีทุกวัน
 เนื่องจากสัตว์ป่ามีจำนวนมากมายนัก จำนวนผลไม้จึงเหลือเฟือ โดยเฉพาะมะม่วงนั้นมาก
 เหลือเกิน พระฤๅษีคนเดียวกินไม่หมด
 แต่พระฤๅษีคนนั้นได้มอบให้ฤๅษีคนอื่นๆ กินด้วยทุกคน
 ตกลงว่าได้ฉันกันทั้ง ๕๐๐ คน
 กินกันอย่างอิ่มหนำสำราญ แต่ผลไม้มันก็ยังมีเหลืออีกจนต้องทิ้งไปบ้าง
 พระโพธิสัตว์กล่าวชมเชยว่า
 “อาศัยฤๅษีผู้ขยันขันแข็งเพียงคนเดียวยังช่วยฤๅษีทั้งหมด ๕๐๐ คนให้อิ่มหนำไปได้โดยไม่ต้อง
 ออกไปหาผลไม้อีกเลย

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน์ อุดมพร. สูดยอดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

ผู้มีเมตตากรุณา ชีวิตย่อมปลอดภัย

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว

มีพระเจ้าพรหมที่ครองราชย์สมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี

พระโพธิสัตว์เกิดในสกุลพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษีอยู่ในป่าหิมพานต์ เมื่อต้องการรู้ถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านบ้าง จึงเดินทางสู่ในหมู่บ้าน เดินท่องเที่ยวอยู่ในชนบท

ท่านเดินทางไปกับกองเกวียนขบวนหนึ่ง เมื่อขบวนเกวียนหยุดพักที่กลางป่า ท่านก็หยุดอยู่ที่อื่นไม่ใกล้ไม่ไกลจากกองเกวียนมากนัก แล้วเดินจงกรมอยู่ที่โคนต้นไม้

ฝ่ายพวกโจร ๕๐๐ คน ได้พากันมาคิดจะปล้นกองเกวียน แต่จะปล้นตอนฤๅษีหลับ แต่เมื่อฤๅษีไม่หลับไม่นอนทั้งคืน พวกโจรจึงไม่ได้โอกาส จึงพากันหนีไป

แต่ก่อนไปได้ตะโกนบอกพวกกองเกวียนว่า

“ชาวเกวียนทั้งหลาย ถ้าพระฤๅษีไม่ได้อยู่ที่โคนต้นไม้แล้ว พวกท่านจะต้องถูกปล้นครั้งใหญ่แน่ เพราะฉะนั้น พรุ่งนี้ พวกท่านควรทำสักการะแด่พระฤๅษี”

พวกกองเกวียนได้ถามพระฤๅษีว่า

“พระคุณเจ้าไม่กลัวพวกโจรหรือ? มันมาตั้งมากมายขนาดนั้น”

พระโพธิสัตว์ฤๅษีตอบว่า

“เราไม่กลัว ความกลัวโจรมีเฉพาะแต่ผู้มีทรัพย์ คนไร้ทรัพย์อย่างเราจะกลัวไปทำไม

เราอยู่ในบ้านก็ดี ป่าก็ดี ไม่มีความกลัวความครั่นคร้ามใดๆ ทั้งสิ้น

เรามุ่งก้าวขึ้นสู่ทางตรง ด้วยความเมตตาและกรุณา”

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน์ อุดมพร. สูดยอดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

ราชาผู้มีเมตตาธรรม

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีอำมาตย์คนหนึ่งรับราชการอยู่กับพระเจ้าพรหมทัตเมืองพาราณสี แล้วคิดทรยศคองบ้านเมือง

พวกข้าราชการจึงนำความเข้าทูลบอกแก่พระราช

พระราชาทรงสืบสวนสอบสวนพบว่า เป็นความจริง จึงปลดอำมาตย์นั้นออกจากราชการ

อำมาตย์นั้นได้ไปจงรักภักดีอยู่กับพระเจ้าสามันตราช ราชามืออื่น แล้วบอกยุ้งให้พระราช ยกทัพไปยึดราชสมบัติในนครพาราณสี

เขาทูลยุ้งถึง ๓ ครั้ง พระเจ้าสามันตราชจึงยกทัพประชิดอาณาเขตพาราณสี

นายทหารผู้ใหญ่ ๗๐๐ คนของพระเจ้าพรหมทัต รีบเข้าเฝ้ากราบทูลเรื่องราวให้ทรงทราบ

พระเจ้าพรหมทัตตรัสให้อยู่เฉยๆ อย่าได้รบราฆ่าฟันกันให้เป็นบาปเวรไปเลย

ในที่สุด จึงถูกฝ่ายพระเจ้าสามันตราช จับขังคุกไว้

พระเจ้าพรหมทัตทรงเจริญสมาธิในคุก ทรงแผ่เมตตาไปยังพระราชโอรส ทรงเจริญนามมี เมตตาเป็นอารมณ์

ด้วยอำนาจแห่งเมตตา จึงบังเกิดความร้อนกายร้อนใจขึ้นแต่พระราชโอรส ประคองถูกไฟใน ยมโลกเผาจนเอาจะนั้น

พระเจ้าสามันตราชตรัสถามอำมาตย์ทั้งหลาย

พวกอำมาตย์กราบทูลว่า

“เป็นเพราะพระองค์ทำผิดต่อพระราชผู้ทรงศีล ทุกข์จึงเกิดขึ้นแก่พระองค์”

พระเจ้าสามันตราชจึงเข้าไปขอมาพระเจ้าพรหมทัตพร้อมกับตรัสว่า

“ราชสมบัติของพระองค์ ของจริงเป็นของพระองค์ตามเดิมเถิด และตั้งแต่นี้ไป ศัตรูของพระองค์ จึงเป็นภาระของหม่อมฉันเอง”

ทรงมอบราชสมบัติให้แก่พระเจ้าพรหมทัตแล้วก็ส่งลงโทษอำมาตย์ผู้นั้น แล้วเสด็จกลับไป

พระเจ้าพรหมทัตประทับนั่งบนบัลลังก์แล้วตรัสแก่อำมาตย์และทหารทั้งหลายว่า

“ผู้คบหากับประเสริฐ ก็จะมีส่วนแห่งความประเสริฐด้วย เราสมานไมตรีกับพระราชโอรสคนเดียว ยังช่วยปลดปล่อยพวกท่านไม่ต้องถูกลงโทษทัณฑ์ได้เป็นร้อยๆ คน เพราะฉะนั้นคนคนเดียว สมานไมตรีกับโลกทั้งผองตายไปแล้วก็เข้าถึงสวรรค์ ชาวทาสีกรู้อันทั้งหลายจงฟังคำเราไว้ให้ดี” แล้วก็ สละราชสมบัติออกบวชเป็นฤๅษีอยู่ในป่าหิมพานต์

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน อุดมพร. สูดยอดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

ปลาช่วยปลาพ้นตาข่าย

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว

ครั้งพระเจ้าพรหมทัตครองราชย์สมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี

เวลานั้น พระพุทธเจ้าเกิดเป็น ปลา ชื่อ อารี และมีเพื่อนอีก ๒ ตัว ชื่อ ชาลี และ วารี

วันหนึ่ง ปลาทั้ง ๓ ตัวว่ายไปในถิ่นของมนุษย์

อารีบอกกับเพื่อนว่า

“จ๊ะจ๋าว่าถิ่นมนุษย์ มีแต่ภัย พวกชาวประมงชอบพากันวางข่าย ไซ ลอบ จับเอาปลาไปเสมอๆ

เราควรกลับกันดีกว่า”

ชาลี และ วารี ขอพักผ่อน เอาไว้วันพรุ่งนี้ค่อยกลับก็แล้วกัน เพราะแถวนี้มีเหยื่ออร่อยๆ ให้กิน

เยอะ

อารีไม่สบายใจเลย แต่ก็ต้องจำใจเที่ยวอยู่กับเพื่อนก่อน

แต่ครั้นว่ายไปว่ายน้ำมา ชาลี และวารีก็ว่ายไปติดตามข่ายของชาวประมงเข้าไปให้

ปลาอารีตามมาข้างหลัง รู้จักกำหนดคลื่นข่ายจึงไม่ติดเข้าไปด้วย แต่ได้หาทางช่วยชีวิตของเพื่อนทั้งสอง ด้วยการว่ายไปที่ท้องข่ายด้านนอก ทำให้น้ำหมุนวนปั่นป่วน ทำที่วาท้องข่ายขาดแล้วปลาโดดออกไปได้แล้วก็โดดไปด้านหน้าข่าย ว่ายไปที่ท้องข่ายอีก ทำให้น้ำปั่นป่วน เป็นที่วาท่าให้ข่ายด้านหลังขาด ปลาโดดออกไปได้ แล้วก็โดดออกไปด้านหลังข่าย

ชาวประมงคิดว่าปลาทำให้ข่ายขาด จึงช่วยกันจับคืนข่ายยกขึ้น

พอทำอย่างนั้น ปลาสองตัวก็หลุดรอดจากข่ายตกลงไปในน้ำรอดตายไปได้อย่างหวุดหวิด

ที่มา : ปรับจาก. เอกรัตน์ อุดมพร. สุธยอดนิทานชาดก. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2548.

ฤๅษีมีเมตตาจิต ชีวิตเปี่ยมสุข (อรกษาดก)

อรกษฤๅษีเป็นอาจารย์สอนฤๅษีอยู่ในป่าหิมพานต์ มีศิษย์ที่เป็นฤๅษีอยู่ 500 คน คำสอนของอรกษฤๅษีปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ก็คือ พรหมวิหาร พรหมวิหาร แปลว่า อยู่อย่างพรหม ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์ สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ มี 4 ข้อ คือ

1. เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ สัตว์ทั่วหน้า

2. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของสัตว์ของปวงสัตว์ ไม่เลือกที่จะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่นๆ

3. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อมนุษย์สัตว์ผู้ดำรงอยู่ในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีผลชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบงานได้ดีแล้วเขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับที่รับผิดชอบของตน

อรกษฤๅษีดำรงตนอยู่ในพรหมวิหาร 4 ประการนี้ ชีวิตในแต่ละวันผ่านไปอย่างมีความสุข แต่ท่านไม่ได้หวังธรรมไว้ปฏิบัติเพียงผู้เดียว ยังได้แผ่แผ่ลูกศิษย์ให้นำพรหมวิหารไปประพฤติปฏิบัติด้วย โดยการให้โอวาทสั่งสอนอยู่เนืองๆ และได้เน้นให้เห็นผลดีของการเจริญเมตตาว่า

“ผู้ที่มีจิตเมตตาอันแนบแน่น กว้างขวางหาประมาณมิได้ มีน้ำใจ เอื้อเพื่อเกื้อกูลไร้ขอบเขต เป็นจิตเปี่ยมน้ำใจบริบูรณ์ แม้ทำกรรมอันเล็กน้อยใดไว้ กรรมนั้นก็จะไม่ให้ผล เพราะเมตตาช่วยเอาไว้”

บรรดาศิษย์ได้ฟังแล้ว ก็พากันเจริญเมตตาเป็นประจำ และเลยไปถึงกรุณา มุทิตา อุเบกขา ด้วย

ครั้นตายไป แต่ละองค์ล้วนไปเกิดในพระพรหมโลกทั้งสิ้น

ที่มา : ปรับจาก, เตชณี ชวลิต, นิทานเด็กไทย ชุดนิทานชาดก, กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา, 2548.

ภาคผนวก จ

แบบสังเกตพฤติกรรม

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
 กลุ่มที่ ชื่อกลุ่ม ชั้น ป.3/.....

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม	พฤติกรรม																					รวมคะแนน			
	การแบ่งหน้าที่ทำงาน			ความรับผิดชอบในงาน			การอภิปรายแสดงความคิดเห็น			การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น			การให้ความร่วมมือในการทำงาน			การติดตามและปรับปรุงผลงานกลุ่ม			การนำเสนอผลงาน						
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1				

เกณฑ์การวัด : ให้คะแนนระดับคุณภาพของพฤติกรรมดังนี้

- 3 = ดี
- 2 = ปานกลาง
- 1 = ปรับปรุง

ลงชื่อ.....
 (อาจารย์สุกัญญา พวงเกตุ)
 ผู้ประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/.....

พฤติกรรม ชื่อ - สกุล	ความสนใจในการ ร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้			การแสดงความคิดเห็น			การตอบคำถาม			การรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น			การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย			หมายเหตุ
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	

เกณฑ์การวัด : ให้คะแนนระดับคุณภาพของพฤติกรรมดังนี้

3 = ดี

2 = ปานกลาง

1 = ปรับปรุง

ลงชื่อ.....

(อาจารย์สุกัญญา พวงเกตุ)

ผู้ประเมิน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุกัญญา พวงเกตุ เกิดวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2525 ที่จังหวัดชลบุรี สำเร็จ การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา สาขาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อ ปีการศึกษา 2546 และเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา ประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548